

EUROBAROMETRU 70

OPINIA PUBLICĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Toamna 2008

RAPORT NAȚIONAL

ROMÂNIA

Sondajul a fost cerut și coordonat de către Direcția Generală de Presă și Comunicare.

Raportul a fost produs pentru Reprezentanța Comisiei Europene în România.

Documentul nu reprezintă în mod necesar punctul de vedere al Reprezentanței.

Interpretările și opiniile pe care le conține aparțin exclusiv autorului.

Abrevieri

EB	Eurobarometru
EB70	Eurobarometru 70 din toamna anului 2008. Similar, alte cifre notate imediat după EB indică numărul ediției de EB.
UE27	UE cu 27 de state membre, după aderarea României și Bulgariei
NSM10	Grupul statelor membre care au aderat la UE în 2004
UE15	Grupul vechilor state membre UE
2008/2	Ediția de toamnă a EB din 2008. Cu /1 și /2 sunt marcate edițiile de primăvară și, respectiv, toamnă ale EB pentru anul care precede notarea respectivă

Baza de date analizată în raport a fost produsă prin sondajul EB70

Pentru România, datele au fost culese între 7.10.2008 și 3.11.2008 pe baza unui eșantion reprezentativ la nivel național, de 1053 persoane de 15 ani și peste. Marja de eroare a eșantionului este de +/- 3,1% pentru un nivel de încredere de 95%.

Sondajul EB 70 a fost realizat între 6.10.2008 și 6.11.2008, sub coordonarea TNS Opinion&Social, la cererea Comisiei Europene. Datele au fost culese din cele 27 de state membre ale UE, cele trei țări candidate - Croația, Turcia și Fosta Republică Iugoslavă Macedonia -, plus Comunitatea Cipriotă Turcă. Pentru detalii tehnice de eșantionare, vezi în anexă specificațiile tehnice ale TNS Opinion&Social.

Autor al raportului național EB70 – Profesor Dumitru Sandu
Facultatea de Sociologie și Asistență Socială
Universitatea București

Autorul mulțumește doamnei Roxana Morea
pentru sugestii și pentru ajutorul dat în editarea raportului

SUMAR

Sinteza: Inegalități și declin în timp de criză.....	2
Cum trăiesc ?.....	10
... viața mea, în general.....	10
... prin îngrijorări.....	13
... cu probleme	15
Cum și unde este viitorul ?.....	17
... pentru mine, astăzi	17
... pentru mine, mâine față de astăzi.....	20
... pentru copii	22
... pentru economia țării și a Uniunii Europene.....	25
Cum este viața în România?.....	26
Locuri de muncă	26
Servicii și costuri ale vieții.....	28
Relații sociale.....	28
Instituții.....	30
După căderea zidului Berlinului.....	31
... eu, țara, UE	31
... conflictul Rusia-Georgia.....	33
În loc de concluzii: avatarurile stării de spirit în timp de criză	35
Anexe	37
1. Analize de regresie.....	37
2. „Lumi sociale” pe grupări de vârstă și mediu rezidențial, la nivelul macroregiunilor din UE.....	39
3. Similitudinea țărilor din UE sub aspectul profilului lor sociocultural	44
4. Specificări tehnice.....	46
5. Chestionar	49

SINTEZA: INEGALITĂȚI ȘI DECLIN ÎN TIMP DE CRIZĂ¹

Cum arăta Europa socială, din perspectiva Eurobarometrului 70, în toamna anului 2008? Semnele crizei financiare erau deja preluate în spațiul social?

Da, dar cu diferențieri puternic marcate pe țări, regiuni și dimensiuni ale conștiinței publice. Cel mai bun barometru al percepției schimbărilor economice în plan social este dat de optimism sau, și mai general, de ceea ce așteaptă oamenii.

Vă referiți la așteptări în plan personal sau la nivel de societate?

În primul rând la așteptările personale. Prima reacție pe care o au oamenii în momentul în care află că urmează o criză în spațiul public este să își redefinească așteptările în plan personal. Ce se întâmplă cu locul meu de muncă pe mai departe, cât voi câștiga, cum îmi voi plăti taxele și datoriile? Acestea sunt reacțiile inițiale. Ulterior începe să se constituie și o imagine publică asupra stării viitoare a economiei naționale, a pieței forței de muncă, a economiei Uniunii Europene. În această imagine publică despre criză, mass media, politicienii și specialiștii au un rol important. Între imaginea mediatică asupra crizei și cea de masă, dată prin agregarea opiniilor individuale, se dezvoltă interacțiuni. Sondajul permite agregarea opiniilor individuale care prin interpretare pot da seamă de opinia publică despre criză și în situații de criză.

Cuvântul „criză” nu era foarte des folosit nici în mass media românească, nici de către politicieni, înainte de noiembrie 2008, luna de declanșare oficială a campaniei electorale. Se poate vorbi, în acest context, de o stare de spirit a românilor măsurată în octombrie 2008 și purtând semnele crizei economice globale?

Este la fel de greu de spus când a început criza în România, ca și identificarea momentului în care s-a sfârșit tranziția postcomunistă. Cert este, conform datelor din Eurobarometru 70 despre care discutăm, că la momentul sondajului, în octombrie 2008, starea de opinie din România era fundamental schimbată față de primăvara anului 2008. În ultimii cinci ani de zile - de când au început analizele sistematice ale datelor Eurobarometrului și pentru România – nu s-au înregistrat variații atât de puternice în starea de spirit a românilor precum cele din 2008. Acestea sunt, foarte probabil, ecouri sociale ale crizei manifestată inițial în țările occidentale. În structurarea opiniei publice românești ca reacție la criza globală, familiile din țară ale românilor care lucrează în străinătate au acționat ca veritabile cutii de rezonanță socială. Prin intermediul

¹ Interviu autoaplicat (Dumitru Sandu). Ca și pentru ediția anterioară, EB69, am adoptat formula de sinteză prin imaginarea unui interviu pornind de la ceea ce „spun datele de sondaj”, în relația cu posibilele interese ale mass media, așa cum le percep. Raportul ca atare este centrat pe descrierea și, parțial, explicarea stării de spirit a românilor la sfârșitul anului 2008, în context european. Comparațiile în timp le fac mai ales pe termen scurt, față de începutul anului 2008, pentru a pune în evidență dinamica stării de spirit a românilor în timp de criză, comparativ cu ceea ce s-a întâmplat în restul țărilor din UE. Raportul are și o funcție de sinteză tematică și metodologică în raport cu variantele anterioare elaborate pentru România începând cu toamna anului 2004 (EB62). Pe această linie, analiza acordă atenție specială:

- tipologiei stărilor de spirit dată de raportul satisfacție-optimism,
- optimismului dinamic (cel al nemulțumirilor optimiști),
- raportului dintre capitalul material, măsurat la nivel național prin PIB, și cel de stare de spirit la nivel național,
- relevanței macroregiunilor socioculturale de la nivelul UE în analiza stărilor de opinie din UE,
- analizei multinivel (care ia în seamă, simultan, factori la nivel de individ și de țară în determinarea stărilor de opinie).

Anexele 1 (modele de regresie), 2 (satisfacție pe lumi sociale și macroregiuni) și 3 (fundamentarea clasificării țărilor din UE pe macroregiuni socioculturale) din raport sunt destinate în principal specialiștilor.

lor, dar și al internetului, s-a produs propagarea efectului de criză de la vest spre est, în conștiința publică. Desigur, au acționat și factori interni, legați de dinamica economică locală sau regională, mai greu de identificat însă.

Mai sunt românii, în context de criză, „optimiști UE”?

Da și nu. Nu, în sensul că nu mai apar pe locul doi în ordinea descrescândă a optimismului din statele membre UE, precum în primăvara anului 2008, ci pe locul al treilea, după Suedia și Danemarca, la un nivel relativ egal cu cel pe care se află Franța și Marea Britanie. Suedia avea un scor de optimism de 38%, Danemarca de 34%, Franța de 30%, România de 29% și Marea Britanie de 28%².

Schimbarea cea mai importantă, însă, nu este cea de rang, ci de nivel al optimismului. Pe total UE, scorul mediu de optimism personal legat de „viața proprie în general” se reduce cu opt puncte procentuale. Pentru România însă, reducerea respectivă este aproape dublă, cu 15 puncte procentuale, de la 44% scor de optimism în martie 2008 la 29% în octombrie, același an.

Diagrama optimismului 2008/1					Diagrama optimismului 2008/2				
	Romania	NSM10	UE15	UE27	Romania	NSM10	UE15	UE27	
OPTIMISM (%)	personal, general	44	31	31	32	29	22	24	24
	personal, financiar	40	23	21	22	28	17	18	18
	personal, legat de muncă	28	18	20	20	20	15	18	18
	societal, legat de economia țării	30	25	14	16	25	16	15	16
	societal, legat de loc. mun. din țară	29	31	18	21	21	18	12	13
	societal, legat de economia UE	38	26	16	18	30	20	14	16
	ÎNCREDERE în UE (%)	66	59	47	50	63	56	44	47
	Exemplu lectură: 16% dintre cetățenii intervievați în UE, în toamna anului 2008, apreciau că în următoarele 12 luni economia UE va merge mai bine								

A suferit România, în context european, cel mai puternic declin pe această scală a optimismului personal?

Nu. Căderi similare în așteptări s-au produs în Lituania, Malta și, de amplitudine apropiată, în Marea Britanie (Figura 10). Oricum, nu putem vorbi de un fenomen specific românesc în acest proces. Cele mai puternice căderi ale optimismului personal (măsurat prin susținerea opiniei că, peste 12 luni, viața personală, „în general” va fi mai bună) s-au produs mai ales în țări care în primăvara anului 2008 existau valori medii foarte ridicate, de peste 40%, pentru optimism (Suedia, Danemarca, Marea Britanie, Franța, Malta, România).

² Scorul de optimism al României (29%) nu diferă semnificativ de cel al Franței (30%), conform rezultatelor testului $t=0.536$, pentru $p=0.01$. Altfel spus, deși scorul pentru Franța este mai mare cu un punct procentual, comparativ cu cel pentru România, cele două procente estimate prin eșantioane independente nu diferă semnificativ între ele. Nu se poate spune că, în medie, francezii, la nivel de populație, nu de eșantion, sunt mai optimiști decât românii. Din acest motiv am considerat că cele două ranguri pentru România și Franța sunt egale („legate”, în termeni statistici). Similar, scorul de optimism pentru România nu diferă semnificativ de cel pentru Marea Britanie ($t=0.251$, nesemnificativ pentru $p=0.01$). Acesta este temeiul pentru care am susținut că România are rangul trei și nu patru, pe scara optimismului.

Se rezumă declinul optimismului la o percepție difuză, de genul „vom trăi, probabil, mai prost”?

Nu. Percepția publică a consecințelor crizei este mult mai specifică. Oamenii își consideră viitorul și la modul specific, în termeni de bani, loc de muncă, oportunități de consum, taxe, etc. Pentru români, spre exemplu, în același interval de timp de numai o jumătate de an are loc și o reducere drastică a optimismului financiar. Ponderea celor care apreciază că situația financiară a gospodăriei proprii va fi mai bună în viitoarele 12 luni se reduce de la 40% în martie 2008 la 28% în octombrie, același an. Similar, optimismul legat de situația la locul de muncă se reduce cu aproximativ opt puncte procentuale. Tendințele menționate se regăsesc în amplitudini mult mai mici pe media noilor state membre UE, care au aderat la Uniune în 2004 (NSM10). Șocul psihologic al crizei asupra optimismului personal s-a produs în mult mai mică măsură la nivelul populației din vechea Uniune Europeană cu 15 state membre (UE15).

Dincolo de orizontul personal, cum își văd românii viitorul, la nivel de țară?

Cu îngrijorare, mai ales în ce privește locurile de muncă. În acest domeniu s-a înregistrat un declin de optimism de la 29% la 21% între martie și octombrie 2008. Evoluția a fost similară și în NSM10, dar mult mai redusă ca amplitudine în UE15. Chiar și așa, în condiții de declin, optimismul românilor, sub aspect personal sau societal, rămâne superior celui mediu din UE. În timp de criză, nivelurile se modifică dar ierarhiile rămân, în mare, aceleași.

Unde se află România, ca stare de spirit, în cadrul grupării noilor state membre ale Uniunii? Dar față de vechile state membre?

Sub acest aspect, lucrurile cred ca trebuie nuanțate. Ne-am obișnuit, datorită datelor din eurobarometrele anterioare, dar și dintr-o anumită inerție metodologică, să comparăm România cu statele din NSM10 și să spunem că se apropie tot mai mult de această grupare, și că diferă mult de starea de spirit din UE15. Desigur, comparația este utilă. Cred, însă, că dacă vom rămâne în continuare numai la simpla dihotomie dintre vechea și noua Uniune Europeană, imaginile pe care le obținem sunt destul de neclare. Pe anumite aspecte este mai util să facem comparații între macroregiuni socioculturale ale Uniunii (Figura 1), între benzile nordice și sudice, estice, central-estice și vestice³. Astfel de grupări diferă semnificativ între ele pe resursele de capital material, dar și sub aspectul configurațiilor de modernitate individuală, de stare de spirit. România, spre exemplu, se aseamnă, foarte mult cu Bulgaria, Lituania și Letonia, sub aspectul nivelului redus de dezvoltare economică.

Aceleași patru țări de extremitate estică în cadrul UE sunt similare între ele sub aspectul nivelului redus de satisfacție față de viață. Împreună cu Estonia, cea de-a treia țară baltică, ele formează banda estică a UE.

Gruparea nordică din UE - formată din Suedia, Danemarca, Finlanda, Marea Britanie și Irlanda – este o formațiune extrem de bine conturată. Aici se înregistrează polul de satisfacție și optimism

³ Cele cinci grupări socioculturale pe care le folosesc în lucrare sunt o adaptare a sistemului de clasificare folosit în literatura de specialitate pentru analiza profilelor sociodemografice la nivelul Europei (vezi, spre exemplu, *State of World Population 2007. Unleashing the Potential of Urban Growth*, UNFPA 2007). În cadrul unor astfel de clasificări internaționale se distinge între Europa de nord, de vest, de sud și de est. Clasificare pe care o propun pentru analizele la nivelul UE include țările baltice nu în Europa de nord, ci de est, împreună cu România și Bulgaria. Argumentul este dat de situarea lor la granița de extremă estică a UE și de nivel redus de dezvoltare economică. În plus, am distins o grupă separată a UE (central-estică), formată din Polonia, Cehia, Ungaria, Slovacia și Slovenia, state membre localizate în Europa Centrală, caracterizate prin istorie comună și prin nivel de dezvoltare economică superior celor din banda estică. Pentru detalii de argumentare a clasificării, vezi analizele suplimentare din anexa 1.

din UE, încrederea maximă în justiție și un nivel redus de îngrijorare în legătură cu viitorul locurilor de muncă.

Gruparea sudică, la rândul ei, formată din Grecia, Italia, Spania și Portugalia, în principal, este una care, pe anumiți indicatori, se apropie mai mult de macroregiunile estică și central-estică decât de cele vestice sau nordice. Îngrijorarea față de locul de muncă, spre exemplu, este extrem de ridicată (40%), comparabilă cu situația din macroregiunea central-estică și foarte departe de ceea ce se înregistrează în vestul sau nordul UE.

	Macroregiuni socioculturale în UE						UE27
	Estică		Central estică (Pol., Ceh., Ung., Slov., Slovac.)	Sudică (Portug., Spania, Italia, Grecia, Cipru, Malta)	Vestică (Germania, Austria, Belgia, Franța, Lux., Olanda)	Nordică (Suedia, Danemarca, Finlanda, Mar. Brit., Irlanda)	
	România	Bulgaria și țările baltice					
% mulțumiți	47	49	73	69	84	89	77
% optimiști	29	20	22	24	21	29	24
% cu încredere în justiție	25	24	35	42	57	60	48
% cu încredere în parlament	19	11	17	33	42	39	34
% cu încredere în UE	63	57	56	48	47	32	47
% îngrijorați de plata taxelor lunare	57	65	45	60	37	37	46
% îngrijorați de scăderea puterii de cumpărare proprii	30	46	36	53	61	44	51
% nemulțumiți de situația la locul de muncă	32	40	28	40	18	18	26
Exemplu de lectură: 40% dintre cetățenii regiunii sudice sunt nemulțumiți de situația lor la locul de muncă.							

Se poate vorbi de o diferențiere clară a percepției crizei pe astfel de grupări de țări, pe macroregiuni socioculturale ale UE?

Fără îndoială că „da”. Pentru argumentare mă voi referi la locurile de muncă. La momentul sondajului, aproape două treimi dintre cetățenii din statele nordice ale UE – Suedia, Danemarca, Finlanda, Marea Britanie, Irlanda – apreciau că peste 12 luni situația locurilor de muncă în propria țară va fi mai proastă. Altfel spus, criza financiară se va vedea pe piața muncii. Procentul corespunzător era ceva mai mic în statele vestice și în cele sudice, dar oricum peste 50%. În statele central-estice și în cele estice era însă mult mai mic, de 37% și, respectiv 30%.

Așteptări ale populației referitoare la "situația locurilor de muncă în ȚARA" pentru următoarele 12 luni (%)				
	mai proastă	la fel	mai bună	NR
UE Estică: România	28	42	21	10
UE Estică, fără România	34	37	13	16
UE Central-Estică	37	37	19	7
UE Sudică	53	29	15	4
UE Vestică	57	28	11	4
UE Nordică	65	20	10	5
UE27	53	29	13	5
Exemplu de lectură: 65% dintre persoanele interviuate în țările nordice ale UE apreciau în toamna anului 2008 că situația locurilor de muncă în țara proprie va fi mai proastă peste 12 luni.				

România, Polonia și Bulgaria erau, în octombrie 2008, statele membre UE cel mai puțin îngrijorate de efectele crizei pe piața forței de muncă (cu procente de îngrijorare sub 30%).

Fiecare dintre cele cinci grupe are câte un caz excepție, de graniță. Estonia, Slovenia și Olanda sunt mai dezvoltate decât țările din grupa de care aparțin geografic și istoric. Corespunzător, au niveluri de satisfacție care se abat consistent de la grupă. În banda sudică a UE, Portugalia este excepția, cu un nivel de dezvoltare mult mai mic decât al celorlalte țări din grupă. Corespunzător, nivelul de satisfacție față de viață este redus.

		% multumiti de viata	PIB pe loc., % din media UE, 2006
UE Estica	Bulgaria	38	37
	Romania	47	39
	Letonia	62	54
	Lituania	58	56
	Estonia	74	69
UE Central-Estica	Polonia	76	52
	Slovacia	71	64
	Ungaria	46	65
	Cehia	83	79
	Slovenia	84	88
UE de Sud	Portugalia	46	75
	Grecia	53	98
	Italia	63	103
	Spania	83	105
UE Vestica	Franta	80	111
	Germania	85	114
	Belgia	87	120
	Austria	79	128
	Olanda	98	131
UE de Nord	Finlanda	95	117
	Mar.Brit.	86	118
	Suedia	97	125
	Danemarca	96	126
	Irlanda	88	146
UE27		77	100

Figura 1. Cele cinci macroregiuni socioculturale ale uniunii europene, semnificative pentru diferențieri majore de stare de spirit și de viață economică.

(În grafic nu am introdus detalieri despre Malta, Luxemburg și Rep.Cipru dat fiind faptul că pentru eșantioanele foarte mici din aceste țări, valorile de sondaj sunt instabile, cu o marjă mare de eroare de reprezentativitate)

În toată discuția de până acum ați pus accentul pe percepția viitorului, pe optimism-pesimism. Dacă schimbăm planul și considerăm starea de spirit din perspectiva raportării la situațiile actuale sau la cele actuale față de cele anterioare, liniile de diferențiere pe care le-ați menționat se păstrează? Unde se află România din această perspectivă?

Raportările afective la situația prezentă conturează ierarhii de sens diferit, structurate însă pe aceleași macroregiuni socioculturale. Pentru exemplificare, voi considera tema taxelor lunare. Populația care declară, la nivel de UE27, că are dificultăți în plata taxelor lunare are o pondere de 46%. Pentru statele din vestul și nordul Uniunii ponderea respectivă este, însă, mult mai mică, de numai 37%. În statele din partea central-estică a Uniunii (Ungaria, Cehia, Slovacia, Polonia, Slovenia) îngrijorarea față de plata taxelor este foarte apropiată de media generală. Cei mai îngrijorați față de dificultățile respective sunt însă cetățenii din statele sudice ale UE și cei din partea estică a acesteia, cu procente apropiate de 60%.

În centrul și estul Europei, inclusiv în România, dominantă de îngrijorare este dată de plata taxelor lunare, mai puternică decât cele referitoare la locul de muncă sau la reducerea puterii de cumpărare. Statele din sudul Uniunii sunt caracterizate printr-un model de îngrijorare generalizată, iar cele din nord printr-o siguranță de viață generalizată. Pentru vestul UE, dominantă de îngrijorare este dată de reducerea puterii de cumpărare.

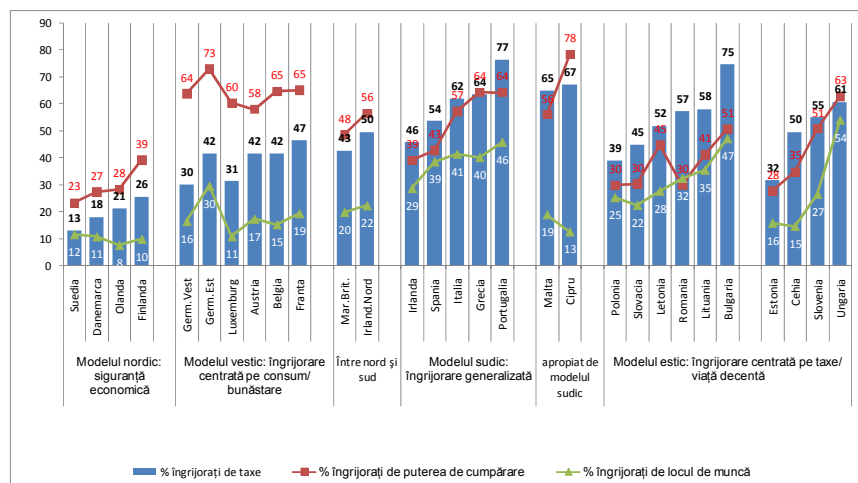

Figura 2. Ponderea persoanelor îngrijorate de taxele lunare, de scăderea puterii de cumpărare a gospodăriei proprii și de locul de muncă, pe țări

Despre aspecte particulare ale cheltuielilor de trai în percepția românilor aflăm ceva în plus din Eurobarometru ?

Da. Un exemplu semnificativ îmi pare a fi cel referitor la accesul la energia pentru consum. Românii consideră, cu numai o pondere de 16%, că prețurile la energie în țară sunt *abordabile* (cum s-a tradus în chestionarul românesc englezescul *affordability*). Același procent este înregistrat și în Marea Britanie. Rezultă de aici că românii și britanicii ar resimți la fel de negativ costul accesului la energia pentru consum? Dacă faci complet abstracție de context, de veniturile medii în fiecare dintre cele două țări, spre exemplu, poți răspunde afirmativ la întrebarea anterioară. Îmi pare mult mai prudent să operez cu comparații de acest gen în cadrul unor grupări de țări care au nivel similar al produsului intern brut. Din acest punct de vedere, România este comparabilă în primul rând cu țările din gruparea estică, Estonia, Lituania, Letonia și Bulgaria. În grupul acestor patru țări, în medie, ponderea celor care consideră că accesul la energie se face cu costuri acceptabile este de 45%. Rezultă că sentimentul de cost exagerat al energiei este mult

mai puternic în România decât în țările cu care se compară. În Bulgaria, spre exemplu, țară cu PIB foarte apropiat (37% din media UE27, în 2007, conform datelor EUROSTAT) de cel al României (39% din media UE), ponderea celor care percep pozitiv costul energiei este de 44%, aproape triplu față de România.

Dacă raportarea se face nu numai la costul energiei, ci la toate cheltuielile de trai, atunci va fi foarte greu să „întâlnești români fericiți” pentru că numai 8% dintre aceștia le consideră acceptabile (față de 21% procentul mediu pe UE).

Desigur, un sondaj de acest gen permite mai ales comparații între țări sau macroregiuni. Datele sale nu pot spune nimic despre diferențierile interne de stare de spirit? Sunt românii din România, din diferitele regiuni, la fel sau aproape la fel când este vorba de percepția propriei vieți?

Întrebarea este, în bună măsură, retorică. Evident că „nu”. Întrebați despre situația actuală a „zonei în care locuiesc”, 70% dintre români se declară a fi mulțumiți sau foarte mulțumiți (comparativ cu 79%, media pe UE și 66% media pe macroregiunea estică a UE). Răspunsul cumulează evaluări legate de calitatea spațiului public de locuire cu servicii sociale, accesibilitate la servicii, calitatea relațiilor sociale, disponibilitatea locurilor de muncă, nivelul salariilor, etc. Din acest punct de vedere, cei mai mulțumiți de calitatea locuirii sau a zonei în care trăiesc sunt românii din regiunea de dezvoltare Centru (83%). Mai puțin mulțumiți dar oricum peste media națională sunt bucureștenii și persoanele din regiunile Nord-Vest și Vest.

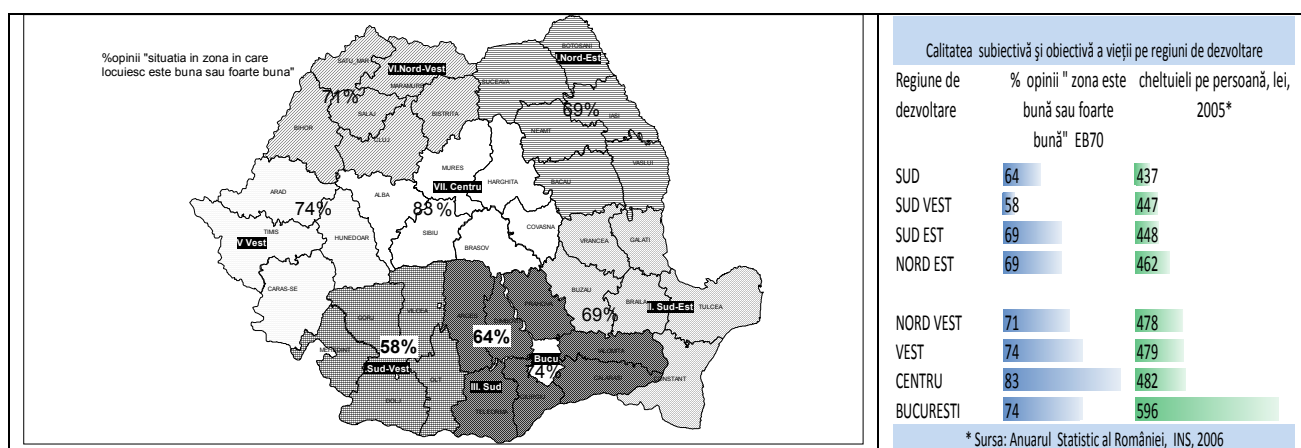

Figura 3. Ponderea persoanelor care apreciază că situația în zona în care trăiesc este „bună sau foarte bună” și cheltuielile medii pe persoană, pe regiuni de dezvoltare ale României

Exemplu de lectură: 58% dintre locuitorii regiunii de dezvoltare Sud-Vest apreciază că situația în zona în care locuiesc este bună sau foarte bună

Polul nemulțumirii este situat în Oltenia, regiunea de dezvoltare Sud-Vest (58% mulțumiți de zona în care trăiesc). Ar mai fi de notat, în context, că aceste stări de spirit, subiective prin natura lor, nu sunt rupte de realitatea obiectivă. Nivelul consumului pe persoană, indicator al veniturilor, este puternic corelat cu evaluările menționate. Din perspectiva acestei analize nu Moldova este actualmente regiunea cea mai săracă din România ci, foarte probabil, Oltenia. Este posibil ca emigrarea pentru lucru în străinătate, mult mai puternică și mai veche, din Moldova, comparativ cu emigrarea din Oltenia, să aibă un rol important în explicarea diferenței menționate.

Apropo de migrație în străinătate. Aflăm lucruri noi despre fenomen, cu referire la România, din acest sondaj?

Migrația nu este printre temele majore ale acestei ediții a Eurobarometrului. Există o singură întrebare în chestionar referitoare la ideologia despre emigrarea din țară. Subiecților li se cere părerea în legătură cu opinia „copii din ȚARA ar avea o viață mai bună dacă ar emigra în altă țară”. Pe total UE, aproape un sfert dintre cei intervievați susțin că emigrarea din țară poate aduce un viitor mai bun pentru copii. După cum era de așteptat, ponderea răspunsului pro-emigrare pentru cetățenii din noile state membre ale UE este mult mai mare, de 36% (chiar 37% în cazul României). Surprinzător, la fel de mare este și procentul celor care susțin aceeași opinie în statele nordice ale Uniunii. Altfel spus, ideologia pro-emigrare este la fel de puternică în est ca și în nord. Motivația însă este, foarte probabil, diferită. Emigrarea din est este una centrată pe motivație economică, pe asigurarea unui trai decent. Pentru nordici, motivațiile sunt diferențiate. În cazul Marii Britanii, spre exemplu (aproape 50% optând pentru ideologia pro-emigrare) este vorba, foarte probabil, de motive sau nemulțumiri asociate cu clima, costul vieții și infracționalitatea.

Dar despre diferențierile de gen în perceperea crizei pot fi făcute precizări?

Pe total Uniunea Europeană, la nivelul populației ocupate, femeile (27%) tind să fie mai îngrijorate de situația financiară din gospodărie în viitorul apropiat, peste un an de zile, comparativ cu bărbații (24%). În România, diferențierea se regăsește cu ponderile de 21% pentru femei și 18% pentru bărbați. Singura macroregiune în care diferențierea nu apare este Europa de vest. În ce privește preocupările legate de viitorul propriului loc de muncă, raporturile de îngrijorare sunt puternic diferențiate pe categorii de gen de la țară la țară, de la o macroregiune la alta. În România, din totalul bărbaților care lucrează, 14% sunt îngrijorați de situația viitoare a propriului loc de muncă, apreciind că aceasta va fi mai proastă. Pentru femei, procentul corespunzător este de numai 9%. Pe total UE, la nivelul populației ocupate, cele două ponderi sunt relativ egale. În zona nordică a UE, situația este la fel ca în România, iar în zona sudică a UE raportul este invers, în sensul că femeile (21%) sunt mai îngrijorate decât bărbații (16%).

Criza despre care am tot discutat în interviu reprezintă schimbare pe termen, să sperăm, scurt sau mediu. Schimbările pe termen lung sunt luate în considerație în vreun fel în sondaj?

Da, cu referire precisă la percepțiile pe care le au oamenii față de consecințele pe care le-au avut procesele continentale începute cu căderea zidului Berlinului în 1989. Aproape două treimi dintre persoanele interviuate apreciază că procesele respective au dus la consolidarea UE, iar aproape jumătate consideră că efectele respective au fost pozitive și pentru propria țară. Numai un sfert dintre intervievați apreciază că au beneficiat direct de pe urma proceselor respective. Cetățenii din statele central-estice ale UE, în special cei din Cehia și Slovacia, sunt cei mai mulțumiți de schimbările aduse prin evenimentele și procesele asociate cu căderea zidului Berlinului. Cetățenii din statele estice ale UE, inclusiv cei din România, au o apreciere mai rezervată, satisfacția lor fiind sub cea medie pe UE în legătură cu efectele la nivel de țară și cu cele în plan personal.

CUM TRĂIESC ?

...VIAȚA MEA, ÎN GENERAL

Românii continuă, la sfârșit de 2008, să fie în topul nemulțumiților din Uniunea Europeană. Pe total UE, ponderea persoanelor care declară că sunt satisfăcute de propria viață „în general” este de 77%. Pentru români, ponderea corespunzătoare este mult mai mică (47%). Ca și în edițiile anterioare de sondaj, nu suntem nici cei mai nemulțumiți, nici singurii. Avem o situație asemănătoare cu cea a vecinilor noștri bulgari (38% mulțumiți) și unguri (46%), dar și cu a altor state membre, precum portughezii (46%). Și ce contează dacă aproape jumătate din populația țării este mulțumită, iar cealaltă jumătate este nemulțumită de modul în care trăiește?

În viața de zi cu zi, la nivel personal, se întâmplă frecvent ca, la diferențe foarte scurte de timp, fiecare dintre noi să trăiască stări diferite de mulțumire. Face parte din viață, s-ar putea spune. Așa este, numai că la nivel societal lucrurile sunt diferite. Acolo lucrurile se petrec altfel. În genere, starea de spirit a unei populații se modifică lent. Dinamica ei seamănă mult cu cea a produsului intern brut. Prin agregare, stările de mulțumire/nemulțumire dau o formă de capital subiectiv, la fel de important ca și capitalul material. Oamenii pleacă sau revin în țară, lucrează bine sau prost, își planifică dimensiunea familiei și în funcție de starea lor de spirit, satisfacție, optimism, încredere în instituții, etc. Acesta este motivul pentru care stările societale de spirit în genere, satisfacția față de viață în speță, merită toată atenția.

Între martie și octombrie 2008, perioadele de culegere a datelor pentru sondajele Eurobarometru de primăvară (EB69) și toamnă (EB70), ponderea românilor mulțumiți de viața proprie se reduce de la 53% la 47%. Este mult, este puțin? Reducerea este una de luat în seamă sau este pur și simplu efect de eșantionare, de selectare a persoanelor în eșantion? Schimbarea se produce uniform, la nivelul societății românești? Acestea sunt întrebările la care voi încerca să răspund pe mai departe.

Voi nota, în primul rând, că reducerea stării de mulțumire față de propria viață nu este unică, specifică românilor. Declinul de mulțumire cel mai puternic se produce, pe parcursul anului 2008, în Grecia. Este posibil ca respectivul declin să nu fie total separat de puterea cu care s-au manifestat acolo mișcările de stradă din noiembrie 2008. În Grecia, acest declin este mult mai puternic, de 12 puncte procentuale, față de numai șase puncte în România și Portugalia, de exemplu. În toate cele trei cazuri însă, accentuarea stării de nemulțumire nu pare să fie una generată de hazardul eșantionării, ci de fenomene interne, specifice societăților respective⁴. Greu de spus, chiar pentru cazul societății românești, care sunt condiționările specifice pentru fenomenul menționat. O detaliere a analizei poate fi de folos însă pentru apropierea de răspuns.

Dinamica nemulțumirii la români este puternic diferențiată pe categorii de vârstă și de mediu rezidențial :

- Cel mai puternic declin de stare de satisfacție se produce atât la tineret (cu 10 puncte procentuale), cât și la adulții din mediul urban (cu 9 puncte procentuale);
- În mediul rural, starea de nemulțumire se accentuează în special la vârstnici (cu 10 puncte procentuale).

⁴ Temeiul afirmației este dat de calcularea valorilor testului t pentru diferența între medii de satisfacție, pentru fiecare stat membru UE, pentru EB69 și EB70. Declinul de satisfacție medie înregistrat pentru România, Grecia și Portugalia este statistic semnificativ pentru $p=0.05$. În Germania s-a înregistrat, în aceeași perioadă, un spor de satisfacție de trei puncte procentuale, semnificativ sub aspect statistic pentru $p=0.05$.

De ce vârstnicii din rural și tinerii și adulții din urban manifestă cel mai puternic declin al stării de satisfacție față de viață? Întrebarea în sine este de reținut pentru ca pe mai departe să fie continuată interogarea diferitelor date pentru a afla răspunsul. Sunt acestea categoriile cele mai afectate de spectrul crizei economice care începea să prindă contur și în conștiința publică românească în toamna anului 2008? Posibil. Prin veniturile reduse, vârstnicii din rural sunt o categorie de maximă vulnerabilitate. Pentru tineretul urban, vulnerabilitatea este dată în special de posibilitatea de găsire a unor locuri de muncă adecvate aspirațiilor lor.

Figura 4. Ponderea persoanelor mulțumite de propria viață pe „lumi sociale” (categorii de vârstă și de mediu rezidențial), România 2008/1 și 2008/2.

Exemplu de mod de citire a datelor: în toamna anului 2008, 58% dintre tinerii din urban se declarau a fi satisfăcuți de propria viață „în general”, cu 10 puncte procentuale mai puțin decât în primăvara aceluiași an.

O analiză mai atentă indică însă o determinare socială complexă a satisfacției față de viață, cu factori comuni la nivelul UE, dar și cu particularități pe țări sau grupuri de țări. Persoanele care tind să fie nemulțumite de viața lor în general, în Uniunea Europeană, potrivit datelor, sunt (Tabelul A 1):

- bărbați vârstnici cu situație materială sub media pe Uniune, cu percepție negativă asupra situației financiare a propriei gospodării, îngrijorați de dificultățile de platire a facturilor lunare,
- nemulțumiți de locul de muncă și de zona în care locuiesc,
- dar și de calitatea administrației publice, justiției și politicilor sociale de gestionare a inegalităților din țară,
- locuind mai ales în zone sărace din urban, din țări cu nivel redus al produsului intern brut.

În România nemulțumirea față de viața personală este una centrată economic, reflex al nemulțumirilor financiare pe care populația le are. Venitul, slujba, mediul rezidențial și accesul la internet dictează, în esență, gradul de mulțumire/nemulțumire față de viață în cazul majorității românilor. Cei mai mulțumiți dintre români sunt cei care au o situație materială bună, sunt mulțumiți de condițiile lor de muncă, au acces la internet și locuiesc în mediul rural. Educația, încrederea în instituții sau genul sunt cu totul secundare în această determinare.

Satisfacția față de viață este semnificativ mai mare în mediul urban (50%) decât în cel rural (42%), la nivelul României. În momentul în care se controlează efectul altor factori precum educația, ocuparea, veniturile etc., rezultă că mediul rural, în sine, este un factor de favorizare a satisfacției față de viață. Nu ruralul în sine, ca mediu de viață mai aproape de natură, este cauza insatisfacției, ci compoziția populației. La sat trăiesc, procentual vorbind, mai multe persoane sărace decât la oraș. De aici nivelul sporit al nemulțumirii în rural față de urban. În condițiile în care am imagina un sat și un oraș cu populație având o situație materială similară am constata, foarte probabil (conform rezultatelor din Tabelul A1) că nivelul mediu al satisfacției la sat este mai mare decât la oraș. De ce? Pentru că nivelul de aspirații este mai redus în rural decât în urban. Așteptând mai puțin de la viață, sătenii ajung să fie mulțumiți mai ușor.

Este nemulțumirea din România una specifică țărilor sărace? Da și nu. „Da” sub aspectul nivelului de nemulțumire și „nu” din perspectiva cauzelor sau condiționărilor ei. Ca și în alte țări din UE cu nivel redus al veniturilor, nivelul mediu de satisfacție în România este redus (Figura 2). Din acest punct de vedere, România face parte din gruparea țărilor care au un nivel al PIBului sub două treimi din media pe UE (împreună cu Bulgaria, Ungaria, țările baltice, Polonia și Slovacia) și un nivel mediu de satisfacție față de viață sub media pe UE (77% persoane mulțumite în UE). Cel mai bogat capital de stare de spirit, măsurat în acest caz prin satisfacția față de viață, la nivelul țărilor care au aderat la UE în 2004 sau după, îl au Cehia, Slovenia, Malta și Cipru. Acestea sunt, simultan, țările din grupa respectivă care au și cel mai ridicat nivel de dezvoltare economică.

La nivelul vechilor state membre ale Uniunii, cele mai sărace societăți sub aspectul capitalului subiectiv de stare de spirit sunt Portugalia, Grecia, Italia, Austria și Franța. Spania, țară de destinație pentru mulți dintre migranții români, deși are un nivel de dezvoltare economică la media UE are totuși un nivel mediu de satisfacție sporit, de peste 80%.

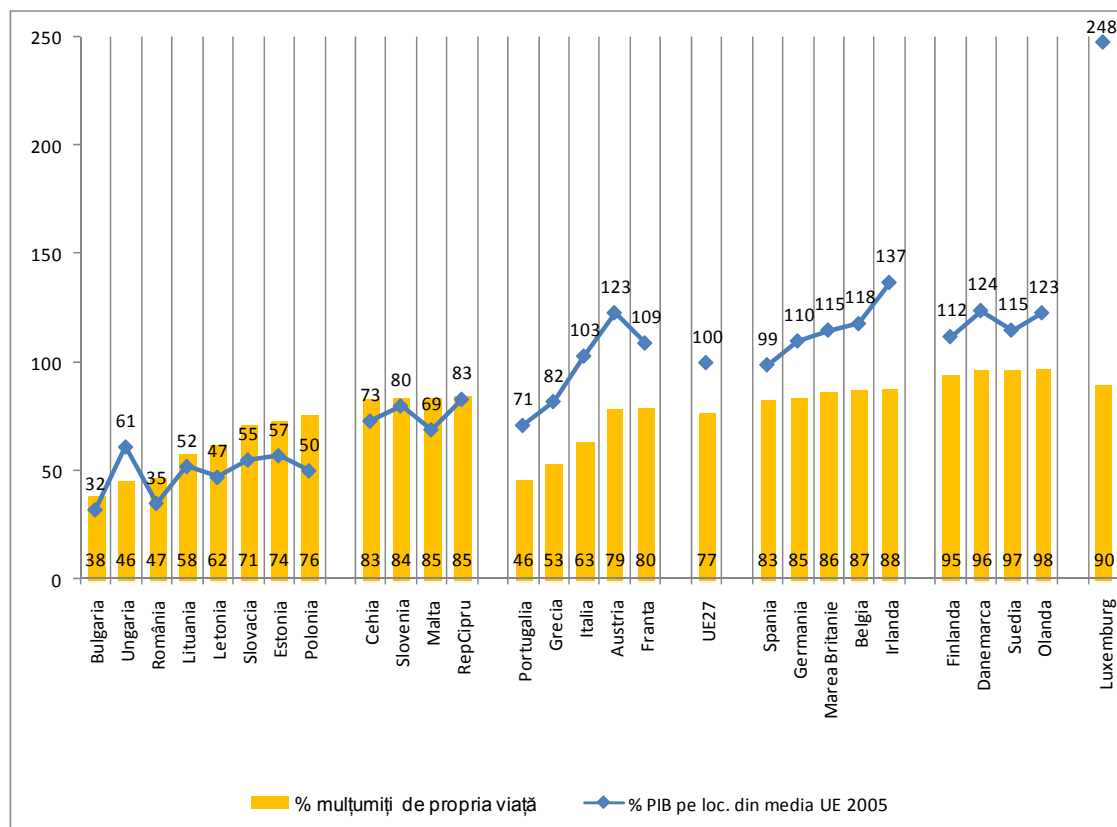

Figura 5. Satisfacția față de propria viață și PIBul la nivel de țară, EB70

Rezultă din cele anterior discutate că românii au un nivel de satisfacție specific grupei de țări din care fac parte, respectiv țările estice ale UE, cu nivel maxim de sărăcie. Dominanta economică în mentalitatea românilor pare să fie, însă, mult mai accentuată decât în cazul celorlalte țări sărace din regiune. Bulgarii sunt mai săraci decât românii, dar în ecuația lor de nemulțumire față de viață intră nu numai insatisfacțiile materiale, ci și cele de factură instituțională (Tabelul A1). Cetățeanul mediu din Bulgaria este nemulțumit de viață pentru că nu are suficiente resurse materiale, dar și pentru că justiția funcționează prost și politicile sociale favorizează inegalitatea și sărăcia. În plus, ia în seamă și calitatea mediului imediat de viață, a zonei în care trăiește. Cu cât aceasta este mai bună, cu atât el tinde să fie mai mulțumit. În România, insatisfacția față de viață este dată mai ales de nemulțumirile materiale. Românul este și el nemulțumit de instituții dar se pare că încă nu le introduce suficient de consistent în ecuația satisfacției generale asupra vieții. Justiția și inegalitățile sociale sunt surse de nemulțumire, dar cu ecou redus asupra nemulțumirii generale legate de propria viață. Pe ansamblul țărilor sărace de la granița de est a UE, lucrurile stau similar cu situația descrisă pentru Bulgaria. Insatisfacția față de viață este determinată nu numai de sărăcia materială, ci și de proasta funcționare a instituțiilor, justiției și politicilor de prevenire a inegalităților sociale⁵. Și în Ungaria și în Estonia situația este similară cu cea din Bulgaria sau pe ansamblul țărilor estice sărace ale UE.

Rezultă că mentalitatea românească legată de sursele fericirii sau ale satisfacției în viață este unică la nivelul țărilor estice sărace din UE? Răspunsul nu poate fi dat decât prin extinderea comparațiilor la toate țările din categoria respectivă. Pe un astfel de temei, constatăm că românii, slovaci și lituanienii se aseamănă mult între ei prin faptul că au ca principale surse ale nemulțumirii resursele materiale de care dispun. Modul de funcționare a instituțiilor pare să fie mai puțin important în ecuația stării lor de mulțumire față de viață.

Rezultă că în structurarea satisfacției față de viață funcționează, în estul UE, două modele culturale. Unul este specific românilor, slovacy și lituanienilor și implică un model de viață în care așteptările esențiale sunt cele de tip economic. Instituțiile par să conteze mai puțin. Un al doilea model, prezent în mod clar în Bulgaria, Ungaria și Estonia, pare să fie caracterizat prin evaluarea propriei vieți nu numai în funcție de resursele materiale accesibile, ci și de modul în care funcționează instituțiile, cele ale justiției și egalității de șanse, în principal. De ce este așa, de unde derivă cele două modele? Greu de răspuns cu datele disponibile în Eurobarometru.

Celelalte țări ale graniței estice a UE, Polonia și Lituania, au modele de generare a satisfacției față de viață intermediare, între cele două menționate. Pentru polonezi, funcționarea justiției are ecouri semnificative asupra satisfacției legate de viață, dar nu și funcționarea politicilor asociate cu egalitatea de șanse. Pentru letoni este invers, inegalitățile contează semnificativ în ecuația satisfacției, dar nu și modul de funcționare a justiției.

...PRIN ÎNGRIJORĂRI

Satisfacția românilor în legătură cu viața pe care o duc s-a redus, după cum am menționat deja, cu șase puncte procentuale în jumătate de an, între martie și octombrie 2008. Știm, de asemenea, că în această reducere un rol important a revenit percepției referitoare la puterea de cumpărare a propriei gospodării. Ce s-a întâmplat cu puterea de cumpărare efectivă a românilor nu rezultă din datele de sondaj. Știm însă cum percep ei schimbarea respectivă. Sentimentul dominant este unul de stabilitate: 42% dintre persoanele intervievate în România apreciau că, în ultimii cinci ani, puterea de cumpărare a gospodăriei proprii a rămas la fel (față de 36%, procentul corespunzător

⁵ Formularea este bată pe rezultatele unei ecuații de regresie, de tipul celor prezentate în tabelul A1 din anexă, calculată însă numai pentru cazul populației din cele opt țări estice ale UE – Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Slovacia, Ungaria, România și Bulgaria.

în primăvara anului 2008). Ponderile celor care consideră că au pierdut sau au câștigat în putere de cumpărare sunt relativ egale, apropiate de 30% (Figura 6).

Structura de opinie pe tema puterii de cumpărare este similară în România, Cehia și Slovacia. Nu pare să fie o evoluție de durată. În primăvara anului 2008, opiniile românilor în privința evoluției puterii de cumpărare erau asemănătoare cu cele ale lituanienilor, estonienilor și ale polonezilor. Din această constatare aș reține faptul că starea de opinie publică pe teme economice manifestată de către români se menține într-un spațiu de similitudine cu opinii dominante în țări din zona de extremitate estică din UE.

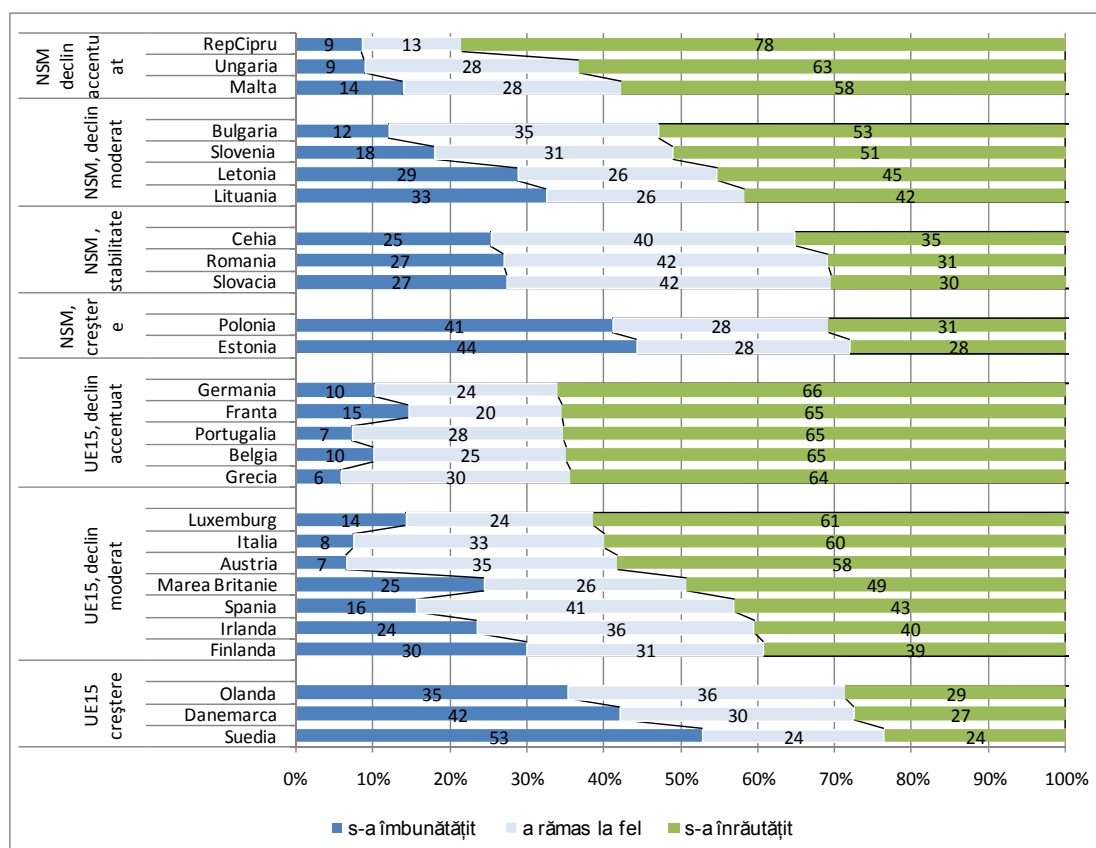

Figura 6 Percepția puterii de cumpărare în prezent, comparativ cu situația de acum cinci ani
 Calculele sunt făcute fără includerea non-răspunsurilor, cu pondere redusă de numai 2% pe total UE.
 Exemplu de mod de citire: 53% dintre suedezi apreciază că puterea de cumpărare a propriei gospodării a sporit în ultimii cinci ani.

Cea mai redusă îngrijorare față de plata taxelor este în trei dintre țările nordice, respectiv în Suedia, Danemarca și Finlanda (Figura 7). La acest grup, cu o situație similară se adaugă Olanda, din Europa vestică. Frontul de maximă îngrijorare față de plata taxelor se manifestă în UE15 în zona Europei de sud, la nivelul populației din Grecia, Italia și Portugalia.

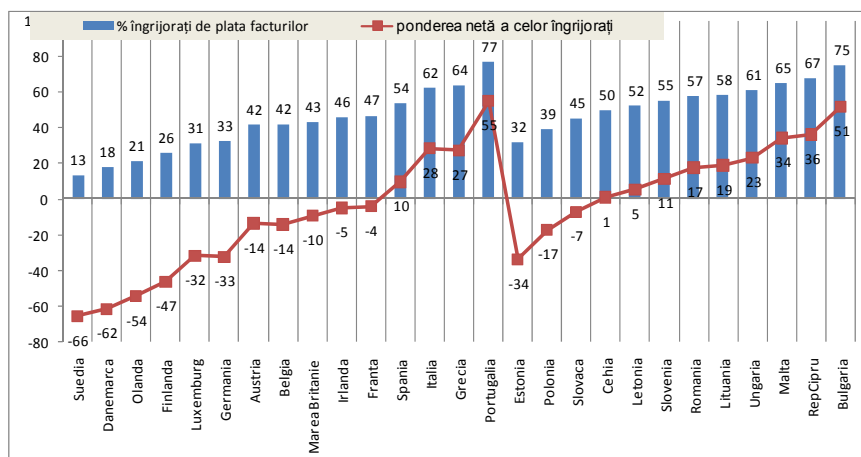

Figura 7. Ponderea persoanelor care declară că „au dificultăți în a plăti toate facturile la sfârșitul luni”

Exemplu de mod de citire a datelor: 75% dintre bulgari susțin că au dificultăți în a plăti toate facturile la sfârșitul lunii. Pentru aceeași țară, ponderea celor care declară că au dificultăți în achitarea facturilor lunare este mai mare cu 51 puncte procentuale decât ponderea celor care susțin că nu au astfel de dificultăți (în logica indicelui opiniei dominante, diferența dintre cele două procente este corectată cu ponderea celor care au o opinie exprimată).

Plata taxelor lunare îngrijorează populația mai mult în noua (50%) decât în vechea Europă a celor 15 (45%). Dintre cele 15 țări ale vechii Uniuni, numai patru sunt preponderent îngrijorate în privința posibilităților populației de achitare a taxelor lunare. Toate sunt din banda sudică a continentului – Grecia, Italia, Portugalia și Spania. În schimb, din totalul celor 12 țări ale noii Uniuni Europene, șapte sunt dominate de îngrijorarea față de plata taxelor lunare. Patru dintre acestea sunt din banda estică a UE – Bulgaria, România, Letonia și Lituania - și trei din banda sudică (Cipru, Malta și Slovenia).

...CU PROBLEME

În momentul în care se încearcă descifrarea stării de spirit a populației prin referirea la problemele personale, de viață, și se oferă mai multe alternative, firește, preocuparea pentru prețuri sau inflație continuă să se afle în top. Aproape jumătate dintre românii intervievați apreciază că prețurile constituie una dintre cele două probleme principale pe care le au (Figura 8). Pe locul al doilea, sunt situate „situația economică” și starea de sănătate. În seria îngrijorărilor, pe primele două locuri la nivelul UE15 se află tot prețurile și situația economică. În NSM10, îngrijorarea de rang unu este tot cea referitoare la prețuri. Pe locul al doilea, însă, se află, în acest caz, problemele de sănătate sau de funcționare a sistemului sanitar.

Cu datele existente în sondaj este destul de greu de distins diferența dintre cei care se plâng de prețuri sau inflație și cei care vorbesc în termeni mai generali, de probleme economice. Ce înseamnă că o persoană este îngrijorată de „situația economică”, la nivel personal? Ceea ce știm este că persoanele care acuză în special prețurile ca motiv de îngrijorare sunt mai săraci. Trimiterea la „situația economică” se referă mai mult la o temă de agendă publică decât la una personală. În schimb, temerile legate de creșterea prețurilor vizează mai ales o preocupare personală. Că așa stau lucrurile o dovedește raportul dintre agenda publică și cea personală. În cazul României, spre exemplu, ponderea persoanelor care consideră prețurile ca o problemă personală este de 54%. La nivel național, în agenda publică, aceeași problemă este menționată de 48% dintre persoane. În schimb, atunci când este vorba de problemele economice, 35% dintre români le menționează ca prioritate pentru țară, dar numai 28% se referă la ele ca fiind de maximă importanță în plan personal.

Raportul este similar și în NSM10 unde prețurile sunt o problemă personală pentru 51% dintre intervievați și de numai 41% atunci când referirea se face la problemele țării. Similar, în UE15,

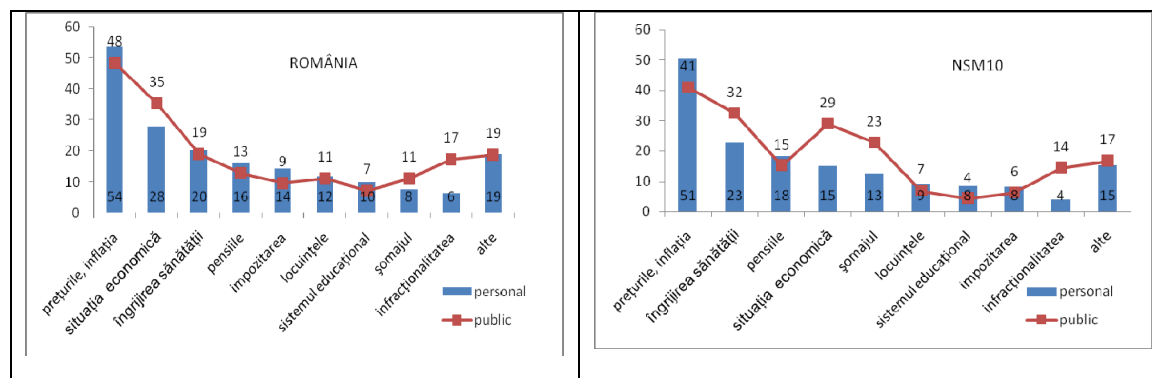
49% dintre intervieuați acuză inflația ca problemă personală de bază, dar numai 35% se referă la ea ca problemă a societății.

În condițiile în care o anumite temă este menționată cu mai mare frecvență în plan personal decât în plan public se poate spune că respectiva temă constituie punct important în principal pe agenda personală. Dacă raportul este invers și tema în discuție este legată mai mult de spațiul public decât de cel privat vom putea susține că aceasta funcționează mai ales ca temă de agendă publică. Pornind de la aceste principii am putea diferenția între teme de agendă personală și teme de agendă publică:

- Pe total UE creșterea prețurilor este resimțită ca o problemă mai ales la nivel personal. Similar se întâmplă lucrurile și cu nivelul redus al pensiilor.
- Situația economică în România, dar și în celelalte țări ale Uniunii, este percepută mai ales ca temă de agendă publică. La fel stau lucrurile și cu infracționalitatea.
- Sănătatea este resimțită ca temă de agendă personală și publică, atât în UE15, cât și în România. Pentru cetățeanul mediu din NSM10, însă, tema respectivă este legată mai mult de spațiul public.
- Imigrația este o problemă de agendă publică, dar numai în spațiul țărilor dezvoltate din UE15.

Teme de agendă publică sau personală	România	NSM10	UE15
prețurile, inflația	personală	personală	personală
situația economică	publică	publică	publică
îngrijirea sănătății, sistemul de sănătate	publică și personală	publică	publică și personală
pensiile	personală	personală	personală
taxele, impozitarea	personală	publică și personală	personală
locuințele	publică și personală	publică și personală	publică și personală
sistemul educațional	personală	personală	publică și personală
infracționalitatea	publică	publică	publică
imigrația	tema puțin prezentă personală	pe agenda publică sau personală	publică

Ierarhia temelor de îngrijorare publică la români se menține relativ constantă la sfârșitul anului 2008, comparativ cu începutul aceluiași an. Preocuparea pentru prețuri și situația economică are, practic, prezențe de intensitate egală în ambele momente. Tema sănătății ocupă același rang trei în ierarhia agendei publice, dar cu o intensitate mai mică în toamnă față de primăvară (19% în toamnă și 25% în primăvară).

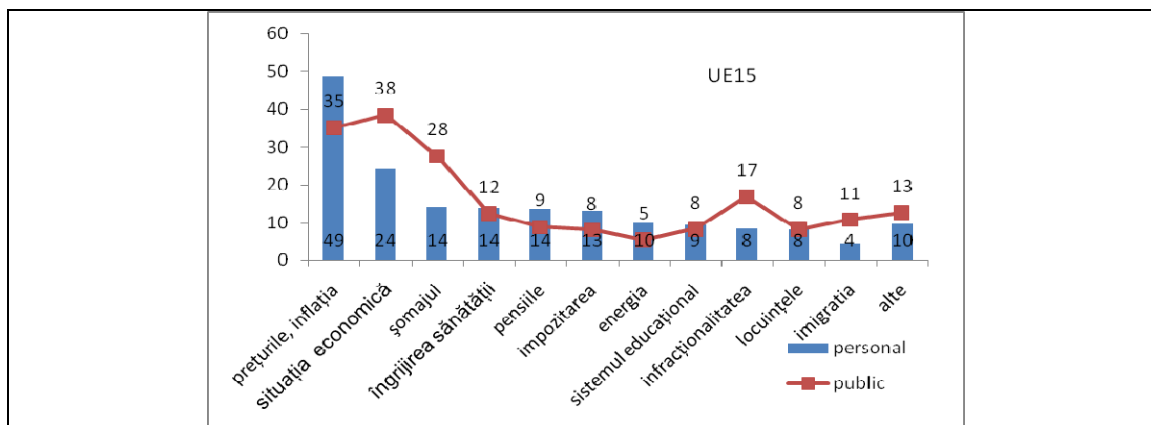

FIGURA 8. “Și personal, care sunt cele mai importante două probleme cu care vă confrunțați în prezent?”

Exemplu de citire a datelor: 54% dintre persoanele interviuate în România apreciază că inflația/creșterea prețurilor constituie una dintre cele două probleme importante cu care se confruntă.

CUM ȘI UNDE ESTE VIITORUL ?

...PENTRU MINE, ASTĂZI

Pe total Uniunea Europeană, starea de spirit cunoaște o schimbare majoră legată de percepția timpului, a viitorului. În primăvara anului 2008, aproape o treime (32%) dintre cetățenii UE se așteptau ca peste un an să trăiască mai bine. În decurs de numai o jumătate de an, ponderea respectivă se reduce drastic, cu opt puncte procentuale, la 24%. Este, evident, efectul psihologic al crizei financiare inițial, transformată ulterior în criză economică. Reducerea optimismului personal este de amplitudine similară în vechea și în noua Uniune Europeană, cu șapte puncte procentuale în primul caz și cu nouă în cel de-al doilea (Figura 9).

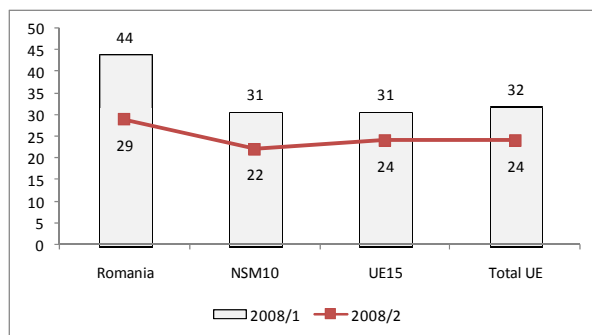

Figura 9. Ponderea persoanelor care cred că viața lor „în general” va fi mai bună, ediții 2008/1 și 2008/2

Pentru România, în același interval de timp, reducerea ponderii optimiștilor este de la 44% la 29%. Numai Lituania și Malta au înregistrat reduceri mai mari ale scorului de optimism.

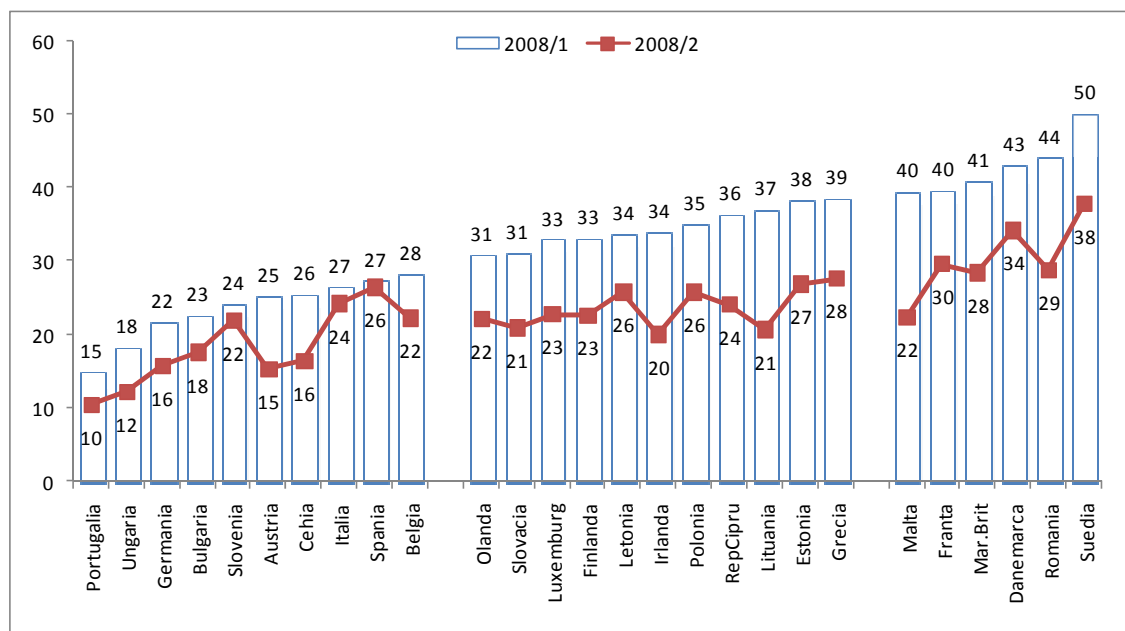

Figura 10. Optimismul general pe țări, ediții 2008/1 și 2008/2

În genere, declinul cel mai puternic de optimism a fost înregistrat la nivelul țărilor care în primăvara anului 2008 aveau un scor ridicat pe respectivul indicator. Este și cazul Suediei, Danemarcei și Marii Britanii. În pofida declinului puternic, în România, nivelul mediu al încrederii este totuși unul ridicat. Românii nu mai sunt pe locul doi la capitolul optimism personal, ca în primăvara anului 2008, ci pe locul al patrulea, după Suedia, Danemarca și Franța. Variațiile de optimism, în timp, pe categorii de vârstă+gen+mediu rezidențial sunt, în cazul României, extrem de puternice. Pe de o parte, se aplică regula generală: pierde optimism cel care îl are în exces. Acesta este cazul tinerilor bărbați din urban care, în martie 2008, înregistrau un scor de optimism de 63%.

Pierderea de optimism este specifică însă și categoriilor vulnerabile. Femeile de 35-54 de ani din urban aveau, în primăvara anului 2008, un indice de optimism general de 43%, practic egal cu media pe total țară. În numai jumătate de an, acestea ajung însă la un indice de optimism de numai 16%, o pierdere de 27 puncte procentuale. Femeile ocupate din mediul urban par să fie segmentul de populație care percepe în cel mai înalt grad amenințările asociate cu criza economică. La nivelul lor, se înregistrează și cel mai puternic declin în scorul de optimism financiar, cu aproximativ 28 de puncte procentuale, pe parcursul aceleiași jumătăți de an.

În genere, declinul cel mai puternic de optimism se produce în mediul urban, mai ales la segmentele de populație de sub 55 de ani.

Optimism asupra vieții personale "în general", pe lumi sociale și categorii de gen, în România					
rezidență	varstă	gen	2008/1	2008/2	2008/2- 2008/1
urban	55 și +	bărbați	16	13	-2
rural	55 și +	femei	23	22	-1
urban	55 și +	femei	24	12	-11
rural	55 și +	bărbați	29	13	-16
rural	35-54	femei	39	30	-9
urban	35-54	femei	43	16	-27
rural	35-54	bărbați	44	33	-11
rural	15-34	femei	49	36	-13
urban	35-54	bărbați	50	36	-14
rural	15-34	bărbați	56	46	-11
urban	15-34	bărbați	63	37	-25
urban	15-34	femei	64	44	-20
total			44	29	-15

Cifrele indică procentul persoanelor care au așteptări pozitive pentru propria viață în general, pentru următoarele 12 luni, în cadrul segmentului de populație de referință. Exemplu: din totalul femeilor de 15-34 ani din mediul urban din România, intervievate în toamna anului 2008, 44% aveau așteptări pozitive legate de propria viață, pentru următoarele 12 luni.

Optimismul legat de situația la propriul loc de muncă este prezent la nivelul a 27% dintre românii ocupați. Este o pondere semnificativ mai mare decât în noile state membre ale UE care au aderat în 2004 (19%) sau comparativ cu vechea Uniune Europeană (23%). În România, ca și în restul UE, optimismul legat de locul de muncă

- este maxim pentru tinerii cu educație superioară din orașe, cu acces la internet de acasă și cu nivel sporit de încredere în UE
- și minim pentru populația rurală, cu educație redusă, vârstnică, fără acces la internet și cu slabă încredere în UE.

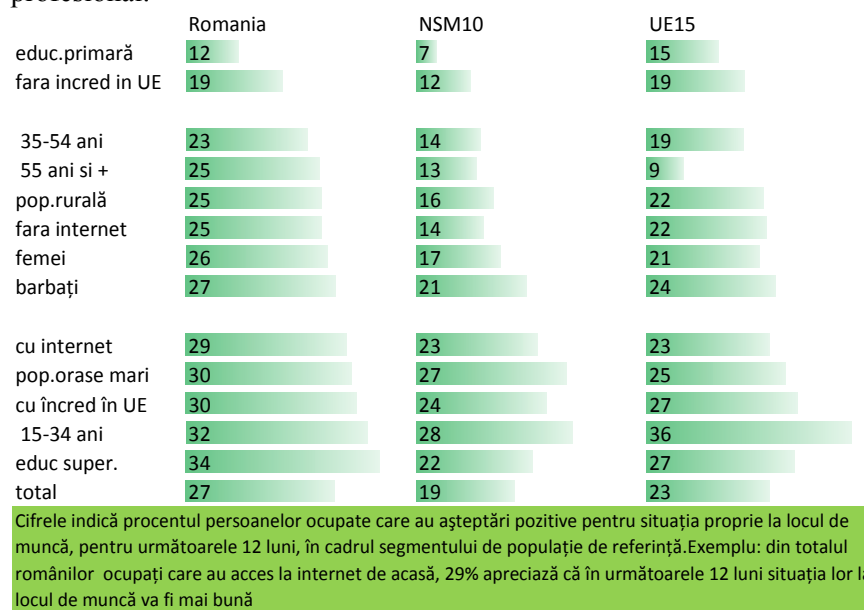
În genere, profilul de condiționare a optimismului legat de locul de muncă pentru români se aseamănă în bună măsură cu cel din NSM10. Rolul capitalului uman - dat de nivelul de educație și de abilitatea de a folosi internetul, în cazul setului de date din Eurobarometru – în susținerea optimismului față de situația proprie la locul de muncă pare să fie mai mare în România decât în NSM10 sau în UE15. Persoanele ocupate, cu nivel superior de educație din România, spre exemplu, au 34% șanse de a fi optimiste în legătură cu locul lor de muncă. Ponderea corespunzătoare este de numai 22% în NSM10 și de 27% în UE15.

O analiză detaliată⁶ a factorilor care susțin optimismul legat de situația la propriul loc de muncă relevă diferențe consistente între România și restul UE:

⁶ Constatările din cadrul paragrafului sunt bazate pe rezultatele a trei modele de regresie logistică (pentru România, NSM10 și UE15) în care variabila dependentă este optimismul față de situația de la propriul loc de muncă pentru următoarele 12 luni (OPTMUNC2). Predictorii se referă la vârstă (AGE), gen (MAN), mediul rezidențial (URBAN), indicii bunurilor materiale din gospodărie (BUNURI), accesul la internet de acasă (INTERNET), faptul de a fi căsătorit sau nu (CASATORIT), încrederea în justiție (IJUST2), încrederea în UE (IUE2). Pentru eventualele replicări ale analizei menționez sintaxa cu care am lucrat în SPSS: LOGISTIC REGRESSION VARIABLES OPTMUNC2 /METHOD = ENTER MAN AGE URBAN INTERNET IJUST2 IU2 BUNURI CASATORIT /CRITERIA = PIN(.05) POUT(.10) ITERATE(20) CUT(.5) . R² Nagelkerke este 0.07 pentru România, 0.12 pentru NSM10 și de 0.11 pentru UE15.

- în UE15, optimismul referitor la propriul loc de muncă tinde să fie mai mare la
 - bărbații tineri din mediul urban care nu sunt căsătoriți și
 - au încredere în justiția națională și în UE;
- în NSM10, optimismul asociat cu locul de muncă în viitoarele 12 luni are șanse mai mari de manifestare la
 - bărbații tineri din mediul urban, cu acces la internet,
 - cu încredere în UE;
- în cazul României determinarea optimismului față de propriul loc de muncă nu are de a face cu capitalul uman sau cu vârsta, precum în situațiile anterior menționate. Aici, ceea ce contează este situația materială a gospodăriei și modul de raportare la UE și la funcționarea instituțiilor interne ale țării. Tind să fie mai optimiste asupra locului de muncă persoanele din gospodăriile cu stare materială bună și cele care au încredere în justiție și în UE.

Altfel spus, în România își permit să fie optimiști în legătură cu locul de muncă cei care au o situație materială bună, indiferent de vârstă, abilități de folosire a internetului sau stare civilă (faptul de a fi căsătoriți sau necăsătoriți). În plus, dacă au o percepție pozitivă asupra corectitudinii modului de funcționare a instituțiilor naționale (justiția, în speță) atunci probabilitatea subiectivă de a fi optimist crește. În NSM10, optimismul legat de situația profesională este mult mai ancorat în resursele proprii – dacă ești tânăr din mediul urban, cu bune abilități în informatică, atunci există o mai mare probabilitate de a crede în propriul viitor profesional.

...PENTRU MINE, MĂINE FAȚĂ DE ASTĂZI

Starea de spirit nu este însă, așa cum sugerează analizele anterioare, fie optimism, fie satisfacție ci, mai ales, combinație de optimism și satisfacție. Modelul dominant, din acest punct de vedere, la nivelul UE, este cel al persoanelor mulțumite de viață care cred că în continuare va fi bine pentru ele. Este ceea ce am putea numi „satisfacție de continuitate” de genul „este bine și va fi la fel”. Acest segment de populație reprezenta aproximativ 40% din populația de peste 14 ani din UE, în toamna anului 2008. Un al doilea segment important este format din mulțumiții optimiști,

cei care cred că este bine și va fi și mai bine. Pe total UE aceștia reprezintă aproximativ 20%. Cele două segmente împreună domină profilul de stare de spirit din UE nordică și vestică.

În situația opusă se află populația din țările estice ale UE. Aici este puternic reprezentat tipul social al nemulțumitului care crede că va fi la fel de rău sau și mai rău în viitor, pentru propriul nivel de viață. România (44%), Bulgaria (56%) și Lituania (36%) sunt cazuri tipice pentru acest gen de stare de spirit. Prezența sa nu se limitează însă numai la regiunea estică. Apare bine reprezentat și în regiunea central-estică prin Ungaria (50%) și în cea sudică (Portugalia 50%) și în cea sudică (Portugalia 50% și Grecia 39%).

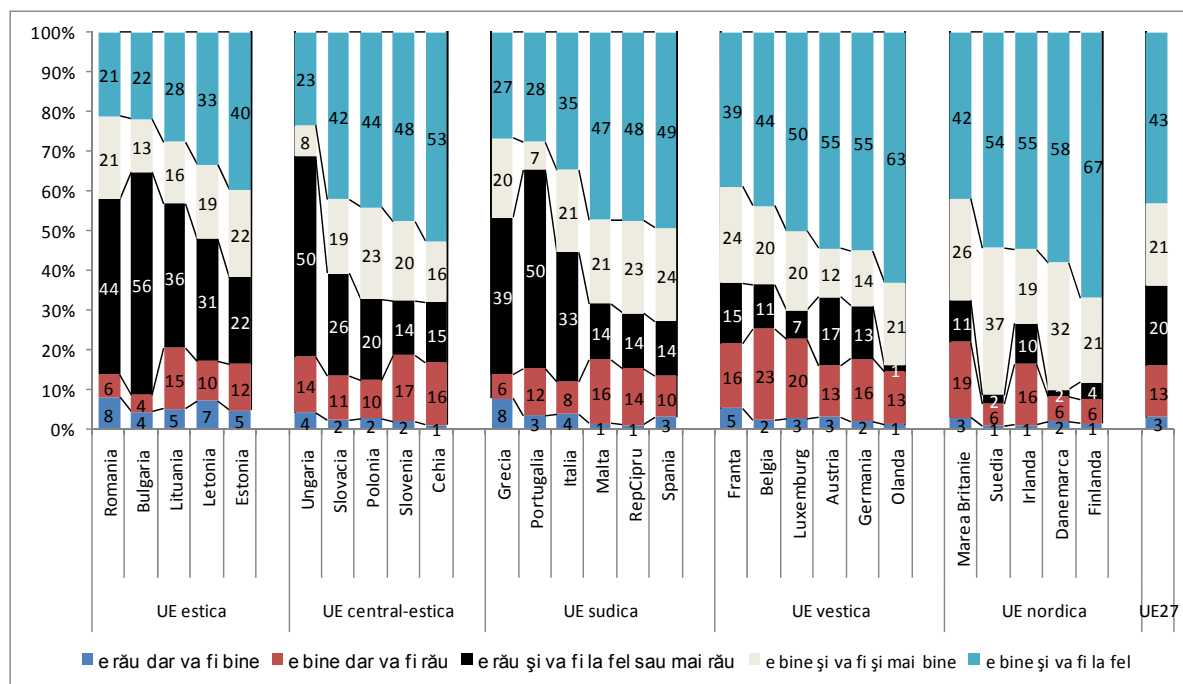

Figura 11. Tipologia stărilor de spirit funcție de satisfacție și optimism pe țări, 2008/2

În România, principalele schimbări în starea de satisfacție-optimism pe parcursul anului 2008 vizează:

- Creșterea ponderii nemulțumiților care consideră că viitorul va fi la fel de rău sau mai rău de la 34% la 45%,
- Reducerea prin compensație, cu aproape 15 puncte procentuale, a ponderii celor care consideră că „este bine și va fi și mai bine”,
- Sporul ponderii celor care consideră că trăiesc bine și va fi la fel și în viitor, cu aproximativ patru puncte procentuale;
- Reducerea cu aproximativ patru puncte procentuale a celor care adoptă un gen de optimism dinamic, de genul „e rău dar va fi mai bine”.

Toate aceste modificări sunt semnificative pentru accentuarea sentimentelor de inegalitate socială: sporește masiv ponderea grupărilor nemulțumite de viață și/sau pesimiste, se reduce ponderea celor cu nivel mediu de mulțumire sau satisfacție, dar crește ușor ponderea celor cu nivel maxim de mulțumire.

	e rău dar va fi bine	e bine dar va fi rău	e rău și va fi la fel sau mai rău	e bine și va fi și mai bine	e bine și va fi la fel	e rău dar va fi bine	e bine dar va fi rău	e rău și va fi la fel sau mai rău	e bine și va fi și mai bine	e bine și va fi la fel
UE Estică: România	12	2	34	34	17	8	6	45	20	21
UE Estică, fără România	7	4	41	23	25	5	8	46	15	26
UE Central-Estică	4	8	23	27	37	1	12	25	19	42
UE Sudică	4	9	24	24	38	4	9	28	21	39
UE Vestică	4	9	12	25	49	1	16	13	18	50
UE Nordică	4	7	7	39	44	2	16	9	27	46
UE 27	5	8	18	28	42	2	13	20	21	43
Exemplu de lectură: 34% dintre români apreciau, în primăvara anului 2008 că trăiesc bine și o vor duce și mai bine peste 12 luni. Pondere corepunzătoare în toamna 2008 era de 20%										

...PENTRU COPII

Viitorul perceput are nu numai dimensiune personală sau societală, ci și familială. Ceea ce considerăm ca bun pentru locul de rezidență al copiilor noștri este parte din această proiecție a

viitorului familial iar, dacă nu avem copii, a celor apropiați nouă. A întreba pe cineva dacă vede viitorul copiilor din țară mai degrabă acolo sau prin emigrare în altă țară, este o modalitate de a explora percepția oamenilor despre viitorul propriei țări din perspectiva condițiilor de viață. O astfel de întrebare a fost formulată în premieră în Eurobarometrul 70.

Răspunsul oferă informații nu numai în legătură cu percepția asupra viitorului propriei țări, ci și pentru tipul de ideologie socială legat de migrație sau stabilitate. Din această ultimă perspectivă, pe baza răspunsurilor de sondaj, pot fi distinse cinci categorii de țări (Figura 12):

- cu populație orientată covârșitor spre stabilitate rezidențială, spre conceperea viitorului copiilor în aceeași țară. Tipice în acest sens sunt țările scandinave, Danemarca, Suedia și Finlanda, cu procente de peste 80%. Lor li se adaugă, cu procente apropiate de 80%, Olanda și Luxemburg.
- Tot spre stabilitatea rezidențială a populației, dar la un nivel mai redus ca intensitate, sunt orientate și persoanele din țări precum Spania, Franța, Germania de Vest, Austria sau Estonia și Slovenia.
- România face parte din gruparea țărilor în care predomină ideologia pro-emigrare, alături de Bulgaria și Portugalia. Acesta pare să fie cazul ideologiei pro-emigrare favorizată de sărăcie.
- Mai există o grupare de țări cu puternică susținere a ideologiei de emigrare la a doua generație, cea a copiilor. În acest caz însă, fundamentul ideologiei nu pare să fie unul preponderent economic. Tipic este cazul Marii Britanii la nivelul căreia se înregistrează cel mai ridicat procent de persoane care susțin că viitorul copiilor ar fi mai bine asigurat dacă ar emigra în altă țară. Lituania și Polonia se încadrează în aceeași grupă, dar cu o pondere ceva mai mică de aderenți. În cazul Marii Britanii, motivația pentru emigrarea masivă este dată, se pare, nu numai de orientarea spre zonele însoțite din afara țării⁷ (Australia, Spania, etc.), dar și de nivelul foarte ridicat de nemulțumire al populației legat de infracționalitate (34%, pondere maximă la nivel de țară în UE, unde media respectivă este de 17%).

⁷ Irene Hardil et al. *Retirement migration: the other story. Issues facing English speaking migrants who retire to Spain* Paper presented at RSA Conference, Europe at the Margins: EU Regional Policy, Peripherality and Rurality, <http://www.regional-studies-assoc.ac.uk/events/presentations04/hardill.pdf>, consultat ianuarie 2009, p.4

- În fine, o grupare intermediară este cea a țărilor de controversă. Țările foste comuniste din Europa Centrală - Ungaria, Cehia, Slovacia – se înscriu în acest model. Peste 40% dintre cei intervievați susțin că viitorul copiilor poate fi bun în propria țară, dar o pondere importantă, de aproximativ 30%, văd un viitor mai bun prin emigrare, iar restul dau răspunsuri de tipul condițional, „depinde”.

În România, ca și în alte țări precum Bulgaria sau Portugalia, ideologia pro-emigrare a copiilor este mai ales expresie a problemelor economice proprii. În țări ale Uniunii cu nivel ridicat de dezvoltare economică, proiecția de emigrare a copiilor este mai ales reflex al nemulțumirii față de instituțiile naționale⁸. În România, ponderea persoanelor care susțin că pentru copii viața ar fi mai bună dacă ar emigra este la fel și pentru cei care au și pentru cei care nu au încredere în justiție (38%). Lucrurile stau asemănător și în Bulgaria unde ideologia despre migrație nu este influențată de modul în care sunt percepute instituții naționale, precum justiția. În schimb, la nivelul celor care au încredere în justiție din UE15, ponderea persoanelor care susțin ideea de emigrare pentru copii este de 19%. Procentul corespunzător în cazul cetățenilor din UE15 care nu au încredere în justiția națională este mult mai mare, de 25%.

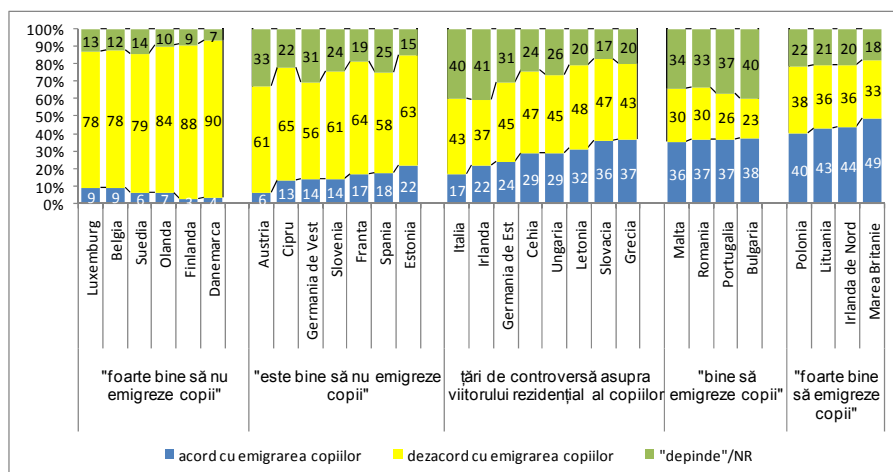

Figura 12. Vă rog să îmi spuneți dacă tindeți să fiți de acord sau în dezacord cu următoarea afirmație: „Copii din (TARA) ar avea o viață mai bună dacă ar emigra în altă țară?”

Ecourile probabile ale încrederii în UE asupra ideologiei de emigrare a copiilor sunt, de asemenea diferite, între țările bogate și cele sărace din UE sau pe macroregiuni ale Uniunii. În țările din partea vestică a UE, încrederea în justiție reduce propensiunea de susținere a ideologiei de emigrare a copiilor pentru a trăi mai bine, iar neîncrederea sporește o astfel de propensiune. În schimb, pentru populațiile din UE sudică sau estică încrederea în justiția națională nu pare să aibă nici un efect asupra ideologiei de migrație. Încrederea în UE în zona estică a Uniunii favorizează ideologiile de susținere a emigrației copiilor. În schimb, în țările nordice ale UE, încrederea sporită în UE duce la o reducere a intensității ideologiilor de emigrare.

⁸ Formulări fundamentate prin analize de regresie multiplă neincluse în raport.

Ponderea persoanelor care susțin ideologia de emigrare a copiilor pe macroregiuni și funcție de încrederea în instituții				
	încredere în UE		încredere în justiție	
	nu	da	nu	da
UE estica: Romania	30	41	37	36
UE estica, fara România	33	40	39	32
UE central-estica	36	36	39	29
UE sudica	17	24	19	22
UE vestica	17	1	19	1
UE nordica	43	25	50	29

Exemplu de lectură: 24% dintre persoanele intervievate în țările sudice ale UE și care au încredere în UE declară că ar fi mai bine pentru copii să emigreze.

Optimismul societal poate fi descifrat și prin raportare la opiniile referitoare la viitorul „celor care astăzi sunt copii”. Un astfel de optimism este manifest în special în țările din banda estică a UE, în Bulgaria, România, Lituania, Letonia și Estonia. Pesimismul cel mai accentuat apare în țările bogate din vestul și nordul UE.

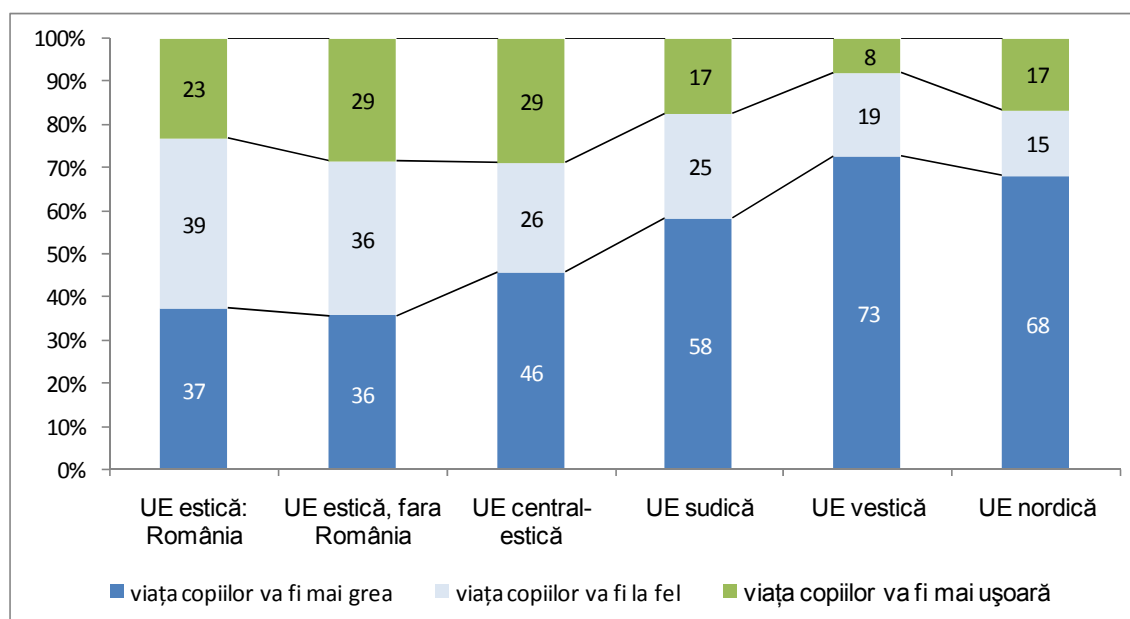

Figura 13. „Vorbind la modul general, credeți că viața celor care azi sunt copii va fi mai ușoară, mai grea sau nici mai grea nici mai ușoară decât cea a generației dumneavoastră?”

Lituania este țara în care se înregistrează cel mai mare procent de persoane care consideră că viitorul celor care sunt copii astăzi va fi mai ușor (41% față de 16% medie pe total UE). La cealaltă extremă, Franța și Grecia sunt țările cu cea mai mare pondere de pesimiști, apreciind că generația viitoare (copiii de azi) va trăi mai greu decât generația actuală (peste 80%).

Relațiile dintre optimismul societal referitor la modul de viață al viitoarei generații și ideologia despre migrație sunt deosebit de complexe, diferențiate de la o macroregiune la alta:

- În țările estice ale UE pare să existe un raționament social de tipul „da, copiii noștri vor trăi mai bine decât noi pentru că vor putea emigra din țară sau, cel puțin, vor putea circula liber, așa cum noi nu am putut să facem”.

- În țările nordice raționamentul dominant este, probabil, de sens cauzal opus. Difuz este susținută ideea că emigrarea va fi o consecință a faptului că noile generații vor trăi mai greu decât cea a părinților lor. Pentru o astfel de interpretare pledează faptul că, în țările nordice ale UE, ponderea celor care susțin ideologia emigrării este mai mare la nivelul celor care consideră că generația viitoare va trăi mai greu decât în grupa celor care au o viziune optimistă asupra respectivei generații.

Pe teritoriul României percepția socială asupra viitorului celor care acum sunt copii este puternic diferențiată⁹:

- Ideea că generația copiilor va trăi mai bine decât generația celor intervievați este puternic susținută în regiunea de dezvoltare Nord-Vest (34%),
- Pesimismul manifest prin ideea că generația copiilor va trăi mai greu decât cea a părinților apare mai ales în regiunile sărace din Nord-Est și din Sud-Vest.
- Convingerea că va fi la fel de greu sau de ușor și pentru copii ca și pentru părinți apare mai ales în București.

În legătură cu viitorul cel mai bun pentru copii, emigrare sau rămânere în țară, se constată, de asemenea, diferențieri regionale semnificative în România.

Astfel, populația din regiunea de dezvoltare Centru este mai înclinată să susțină ideologia emigrării, în timp ce populația din regiunile Nord-Est și Sud-Est pare mai convinsă de ideea că viitorul copiilor va fi în țară, nu prin emigrarea în altă parte.

...PENTRU ECONOMIA ȚĂRII ȘI A UNIUNII EUROPENE

A rezultat, din discuția anterioară, că optimismul personal al românilor continuă să fie relativ ridicat, în contextul UE, în pofida declinului general al valorilor pentru această familie de indicatori. Deși mai pesimiști decât în primăvară, românii continuă să aibă o stare de spirit mult mai bună decât media pe UE, sub aspectul optimismului. Este valabilă tendința și la nivel de optimism societal, de așteptări pozitive legate de starea viitoare a societății românești? Răspunsul pe care îl dau datele invocate mai jos este unul afirmativ.

Ponderea persoanelor care aveau, în toamna anului 2008, așteptări pozitive pentru următoarele 12 luni, legate de							
	economia țării	economia UE	locurile de muncă din țară		economia țării	economia UE	locurile de muncă din țară
Irlanda	5	4	4	Ungaria	8	15	6
Finlanda	5	5	6	RepCipru	8	8	5
Portugalia	7	7	6	Cehia	10	14	11
Grecia	7	11	6	Lituania	10	16	11
				Bulgaria	12	21	15
Germania	9	8	9	Letonia	12	19	8
Austria	12	10	11	Estonia	16	17	10
Olanda	13	12	8				
Luxemburg	13	11	9	Slovenia	18	18	13
Belgia	15	12	8	Slovacia	19	20	21
Marea Britanie	15	11	11	Malta	19	21	23
				Polonia	20	23	24
Spania	18	18	14	România	25	30	21
Franta	19	19	16				
Italia	21	21	19				
Danemarca	21	14	9	Total 2008/2	16	16	13
Suedia	24	18	11	Total 2008/1	16	18	21
Exemplu: 24% dintre suedezi se așteptau, în toamna anului 2008, ca economia țării să aibă o evoluție bună în următoarele 12 luni							

⁹ Constatările din următoarele două paragrafe sunt rezultate din analize prin reziduuri standardizate ajustate.

Un sfert dintre românii intervievați prin EB70 afirmă ideea că situația economică a țării va fi mai bună peste 12 luni. Scorul este mai mic cu cinci puncte procentuale decât în EB69, în martie 2008, dar este totuși maxim la nivelul Uniunii Europene (relativ egal cu cel înregistrat pentru Suedia). În legătură cu locurile de muncă, optimismul românilor este de nivel mai redus (21%) dar, oricum, mult peste media din UE care se situează la scorul de 13%. Nivelul ridicat al încrederii românilor în UE este regăsit și în optimismul pe care aceștia îl au în legătură cu economia Uniunii. România este țară de maxim și din acest punct de vedere: 30% dintre români apreciază că în următoarele 12 luni situația economică a UE va fi mai bună decât în prezent. Lucrurile se prezintă ca și cum românii ar fi încetat să mai acorde credit personal maxim UE pe ansamblu, dar continuă să fie primii în a credita Uniunea sub aspectul performanțelor ei economice. Poate că nu este întâmplător faptul că regiunile cele mai sărace din UE – estică, central-estică și sudică – acordă cel mai mare credit viabilității economice a UE.

CUM ESTE VIAȚA ÎN ROMÂNIA?

LOCURI DE MUNCĂ

Românii sunt printre cei mai nemulțumiți cetățeni din UE în legătură cu situația lor la locul de muncă (32% din total persoane ocupate, față de o medie de 24% pe total UE). Nu sunt, însă, cei mai nemulțumiți. Îi depășesc cu mult ungurii, portughezii, bulgarii și grecii care au rate de nemulțumire mai mari de 40% din populația ocupată. Ca pentru mulți alți indicatori de stare de spirit, țările din UE nordică (în special cele din grupul scandinav) înregistrează cea mai bună percepție a situației la locul de muncă. Cea mai proastă situație este specifică țărilor din banda sudică a Uniunii, în special Greciei, Portugaliei, Italiei și Spaniei (fiecare dintre acestea cu indici de nemulțumire mai mari de 32%).

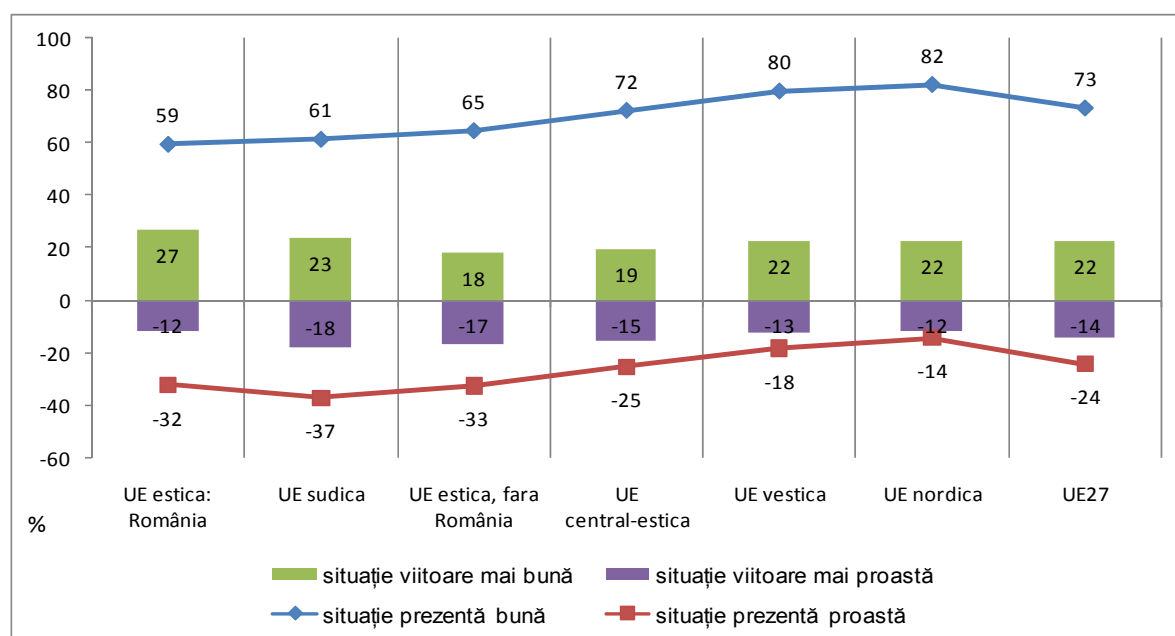

Figura 14. Percepția situației actuale și viitoare a propriului loc de muncă în cadrul populației ocupate, pe macroregiuni ale UE (%)

Exemplu de mod de lectură: din totalul populației ocupate din țările sudice ale UE, 37% consideră că, în prezent, situația lor la locul de muncă este proastă sau foarte proastă.

Pe contrastul tipic pentru România, gradului sporit de nemulțumire față de situația la locul de muncă îi corespunde un nivel foarte ridicat de optimism: 27% dintre românii care lucrează (și sunt în țară) susțin că se așteaptă să aibă, peste 12 luni, o situație mai bună a locului lor de muncă. Cu acest scor, suntem pe locul al doilea în UE, după Franța (cu 32% optimiști), cu puțin peste scorul înregistrat de Italia și Spania. Nemulțumirea față de locul de muncă, în spațiul UE, dar și optimismul în acest domeniu au, preponderent, marcă sudică și latină. În schimb, satisfacția față de locul de muncă este preponderent scandinavă. Este vizibilă, iarăși, ruptura dintre percepția pozitivă a situației la locul de muncă în nordul și vestul UE, față de percepția preponderent negativă în zonele estice, central-estice și sudice ale Uniunii.

Starea de spirit legată de locul de muncă este dominată, la nivelul României, de patru tipuri de atitudine în funcție de combinația dintre satisfacție și optimism:

- Mulțumiții care cred că va fi la fel de bine și în următoarele 12 luni (satisfacție de continuitate 35%);
- Mulțumiții care se așteaptă să fie și mai bine în următorul interval de timp (satisfacție optimistă 21%);
- Nemulțumiții de situația prezentă cu percepție de continuitate a situației în viitor (nemulțumire de continuitate 21%);
- Nemulțumiții care se așteaptă la o evoluție și mai proastă a situației lor de muncă (nemulțumire pesimistă 7%).

Percepția situației proprii legate de locul de muncă, prezent și peste 12 luni, pe macroregiuni (%)								
		UE estică: România	UE sudică	UE estică, fără România	UE central- estică	UE vestică	UE nordică	UE27
PREZENT	VIITOR							
e bine	va fi la fel	35	39	43	51	55	58	50
e bine	va fi mai bine	21	17	14	16	18	18	18
e rău	va fi la fel	21	19	20	12	8	5	12
e rău	va fi mai rău	7	12	9	10	6	5	8
e bine	va fi mai rău	4	6	7	5	6	6	6
e rău	va fi mai bine	5	6	4	3	4	4	5
nu știe/non-răspuns		8	1	3	2	2	3	2
		100	100	100	100	100	100	100
Exemplu: 35% dintre românii care lucrează apreciază că au o situație bună a locului de muncă și va fi la fel și pe mai departe								

Profilul de stare de spirit pe care îl au românii în legătură cu locul de muncă se apropie cel mai mult de cel al europenilor din banda sudică a continentului. Satisfacția de continuitate este minimă în ambele cazuri. Media pe total Uniune este redată cel mai bine nu de situația din UE15, ca de obicei, ci de media din macroregiunea central-estică formată din Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria și Slovenia.

Tipologia evaluărilor situației proprii a locului de muncă are, în cazul României, puternice fundamente de status personal, definit prin vârstă, gen, mediu rezidențial, educație, etc. Persoanele care tind să aibă o stare de spirit pozitivă în legătură cu locul de muncă (satisfacție de continuitate sau satisfacție optimistă) sunt, majoritar, cu stare materială bună, inițiați în cultura internetului. Satisfacția de continuitate este specifică locuitorilor din regiunile de dezvoltare Centru, Nord-Vest și București, iar satisfacția optimistă celor din Sud-Est și Sud-Vest. Nemulțumirea de continuitate („e rău și va fi la fel în continuare”) îi caracterizează mai ales pe românii din regiunea de dezvoltare Sud.

SERVICII ȘI COSTURI ALE VIEȚII

Percepțiile asupra calității vieții pe componente specifice sunt mai ușor de interpretat dacă sunt considerate prin comparație între țări care au niveluri similare ale dezvoltării economice. Ilustrativ în acest sens este cazul evaluărilor populației în legătură cu caracterul „abordabil al energiei” la nivelul țării.

Numai 16% dintre români apreciază că accesul la energia pentru consum se face cu costuri acceptabile. Majoritar, în proporție de 65%, ei consideră că este mare sau foarte mare costul energiei în țară. Aproape o cincime nu pot evalua și nu formulează o opinie (este, de departe cea mai mare pondere de non-răspunsuri la întrebare, comparativ cu o medie de numai 5% pe total UE). Nemulțumirea legată de costul energiei este similară și în Marea Britanie. Cum venitul mediu acolo este cu totul altul decât în România, cred că este util să vedem care este procentul corespunzător în țările cu nivel apropiat de dezvoltare economică. În Bulgaria, Lituania, Letonia și Estonia, țări din grupa estică a UE, cu PIB apropiat de cel al României (cu excepția Estoniei care are PIBul pe locuitor de 69% din media UE), ponderea celor mulțumiți de costul energiei este mult mai mare, de 45%.

Sub aspectul cheltuielilor de trai în general, românii au o percepție foarte apropiată de restul cetățenilor din gruparea estică a UE, mai ales de cea a bulgarilor, letonilor și lituanienilor.

Pentru majoritatea aspectelor de cost al vieții sau legate de calitatea serviciilor pentru populație, românii, în acord cu restul cetățenilor din gruparea estică a UE, se plasează în poziția de cei mai nemulțumiți cetățeni ai Uniunii.

Ponderea persoanelor care evaluează pozitiv calitatea vieții....							
.. legată de....	UE estică: România	UE estică, fără România	UE central- estică	UE sudică	UE vestică	UE nordică	UE27
costurile de trai	8	7	14	15	27	30	21
alocațiile de somaj	1	13	19	18	50	44	33
pretul locuințelor	14	30	15	12	36	22	23
pensiile	16	15	17	24	48	43	34
pretul energiei	16	45	25	32	25	22	26
calit.admin.publice	18	26	29	24	54	43	38
servicii de sănătate	20	25	31	47	68	75	55

Exemplu de lectură: 75% dintre cetățenii țărilor nordice ale UE apreciază pozitiv calitatea serviciilor de sănătate

RELAȚII SOCIALE

Societățile estice, cea românească inclusiv, sunt cele mai nemulțumite în legătură cu modul în care sunt tratate inegalitățile sociale și sărăcia, la nivelul lor. Numai 10% dintre cetățenii intervievați în aceste societăți se declară mulțumiți de modul în care sunt gestionate inegalitățile și sărăcia în țara lor. Egalitatea șanselor pare să fie asigurată în cel mai înalt grad, conform percepției publice, în societățile nordice ale UE.

Ponderea persoanelor care evaluează pozitiv calitatea vieții legată de...							
	UE estică: România	UE estică, fără România	UE central- estică	UE sudică	UE vestică	UE nordică	UE27
tratarea inegalităților sociale și a sărăciei	10	11	20	26	28	41	27
relatii sociale multiculturale	55	57	51	43	46	54	48
zona de locuire	70	60	76	65	90	85	79

Exemplu lectură: 41% dintre cetățenii din țările nordice ale UE apreciază că inegalitățile și sărăcia sunt tratate corespunzător în societățile respective

În domeniul relațiilor sociale de tip multicultural, între grupuri etnice și religioase diferite, România înregistrează un scor superior mediei din UE, cu 55% evaluări pozitive față de media UE de 48%. Gradul maxim de intoleranță, conform diagnosticului pus prin autoaprecierile de sondaj, este înregistrat în zonele de sud și vest ale Uniunii.

Opinia despre capacitatea societății proprii de a gestiona inegalitățile sociale și de a reduce sărăcia este dependentă de caracteristici individuale și societale. La nivelul UE27 există tendința de a aprecia pozitiv tratarea inegalităților sociale și a sărăciei (Tabelul A 2):

- în societățile bogate, cu număr redus de imigranți;
- de către bărbații tineri, mulțumiți de propria situație financiară și de locul de muncă;
- de către persoanele care au o percepție pozitivă asupra modului de funcționare a serviciilor administrative și de sănătate, dar și în legătură cu costurile energiei pentru consum.

În România, configurația condiționărilor asupra percepției în domeniu este diferită. În acest caz, consideră că inegalitățile și sărăcia nu sunt foarte mari cei relativ puțini care cred în eficiența actului de justiție și apreciază pozitiv calitatea serviciilor administrative și de sănătate. Spre deosebire de situația generală din UE27, percepția pozitivă asupra gestionării inegalităților o au mai mult femeile decât bărbații, iar vârsta și satisfacția față de venituri și locul de muncă nu contează.

Nivelul redus al satisfacției față de modul în care este tratată inegalitatea socială în țările UE din zona estică, plus Ungaria, Grecia și Portugalia, poate fi expresia unui grad sporit de inegalitate socială în aceste societăți sau poate fi reflexul unui nivel de aspirații sporit spre mai multă egalitate socială și spre mai puțină sărăcie. Toate cele opt societăți menționate fiind relativ sărace în context UE poate fi consistentă interpretarea care pune accentul pe prezența unei inegalități sporite în aceste societăți.

În România, sentimentul cel mai acut de inegalitate socială și de slabă contracarare a sărăciei se manifestă în satele din regiunea de dezvoltare Nord-Vest (19%) și în orașele din regiunea Vest (23%) și Sud-Est (15%).

În România, 70% dintre cei intervievați se declară a fi mulțumiți de „zona în care locuiesc”. Desigur, informația are un referent imprecis. Despre ce zonă este vorba, cea din localitate sau cea din țară, cartierul din oraș sau partea din țară unde se află orașul? Foarte probabil că, majoritatea răspunsurilor au vizat zona de locuire din sat sau oraș și, cel mult, microzona din cadrul regiunii istorice. Așa se explică faptul că diferențele de evaluare între sat și oraș, în cadrul aceleiași regiuni de dezvoltare sunt foarte mari. Diferențierile de satisfacție rezidențială sunt extrem de mari iar ierarhiile rezultate sunt, în bună măsură, consistente cu datele obiective de calitate a vieții:

- Cei mai mulțumiți de condițiile de viață, cu referire în special la spațiul public de locuire, sunt cetățenii din regiunea de dezvoltare Centru (84%), din județele Sibiu, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș și Alba.
- Nemulțumirea maximă este concentrată în regiunile sudice, în Sud-Vest (Oltenia) și în Sud (Muntenia, fără Brăila și Buzău).

- Cea mai mare nemulțumire (cu cinci puncte procentuale peste media națională) pe tipuri de localități este asociată cu viața în orașele mici (mai ales în cele din Sud-Est), populația de aici fiind mai nemulțumită decât cea de la sate de propriul mediu de viață.
- În regiunile sărace din sud, calitatea locuirii este percepută ca fiind mai bună în orașe decât în sate.
- În regiunile dezvoltate din Transilvania, Centru și Vest, locuirea este percepută ca fiind mai bună la sat decât la oraș.
- În cele două regiuni estice, Nord-Est și Sud-Est, viața este percepută ca fiind foarte apropiată de nivelul mediu pe România, atât la sat, cât și la oraș.

Ponderea persoanelor mulțumite de zona în care locuiesc pe regiuni și categorii de localități			
	rural	urban	total
Sud-Vest	57	60	58
Sud	61	68	64
Sud-Est	67	71	69
Nord-Est	69	70	69
Nord-Vest	77	65	71
București		74	74
Vest	88	69	74
Centru	96	75	82
Total	70	69	70

Exemplu de lectură: 96% dintre locuitorii din satele din regiunea Centru apreciază că situația este foarte bună sau bună în zona în care locuiesc

INSTITUȚII

Erodarea stării de spirit pe componenta ei de încredere s-a produs, la români, în decursul anului 2008, în mai mică măsură decât erodarea componentei afectiv-evaluative de raportare la propria viață:

- Încrederea în guvern s-a menținut la același nivel de 25%,
- Încrederea în justiție și în parlament s-a redus cu câte trei puncte procentuale,
- Scorul de încredere în partidele politice a pierdut patru puncte procentuale,
- Încrederea în UE s-a redus de la 66% în martie 2008 la 63% în octombrie, același an.

România se încadrează în bună măsură în modelul estic și central-estic de încredere instituțională, cu valori maxime în raport cu administrația locală sau regională și cu UE. În zona vestică a UE se înregistrează un model asemănător, cu scor mare de încredere în administrație, dar cu un indice redus de încredere în UE. În macoregiunile sudică și nordică, modelul este caracterizat prin încredere maximă în justiție.

	ponderea persoanelor care au încredere în..					UE27
	autorități locale	guvern	justiție	parlament	partide	
UE estică: România	39	25	25	19	14	63
UE estică, fără România	35	18	24	11	8	57
UE central-estică	43	22	35	17	9	56
UE sudică	36	33	42	33	21	48
UE vestică	64	41	57	42	23	47
UE nordică	52	37	60	39	23	32
Total	50	34	48	34	20	47

Exemplu: 63% dintre persoanele intervievate în România declară că au încredere în UE

Modul de raportare la justiție are consecințe în planul stării de spirit. În UE15 și în NSM10 încrederea în justiția națională contribuie la manifestarea unui nivel sporit de satisfacție față de viață (vezi anexa 1). În cazul României, relația respectivă nu este una bine structurată, de intensitate semnificativă. Altfel spus, deși nivelul de încredere în justiție la români este redus, faptul în sine are ecouri reduse la nivelul satisfacției față de viață. Încrederea în justiție intră însă în ecuația optimismului și la români: persoanele mulțumite de modul în care funcționează justiția tind să fie și optimiste.

DUPĂ CĂDEREA ZIDULUI BERLINULUI

...EU, ȚARA, UE

La aproape 20 de ani de la căderea zidului Berlinului, schimbările care au urmat sunt evaluate preponderent pozitiv la nivelul cetățenilor din UE. Marea beneficiară a schimbării, par să spună răspunsurile date în EB70 pe această temă, a fost chiar UE. Aproape două treimi dintre membrii acesteia susțin că Uniunea a beneficiat mult sau foarte mult de pe urma schimbărilor începute prin căderea zidului Berlinului.

Asupra beneficiilor la nivel de țară, asociate cu procesele de schimbare începute prin evenimentul respectiv, controversa socială este accentuată. Puțin peste 50% dintre cetățenii Uniunii consideră că, pentru țara de care aparțin, efectele au fost pozitive. Numai un sfert dintre cetățenii Uniunii apreciază că au avut de beneficiat personal de pe urma evenimentului și a proceselor care îi sunt asociate.

Percepțiile în domeniu referitoare la efectele evenimentului din 1989 sunt puternic regionalizate:

- Cetățenii din macroregiunea central-estică a UE – Cehia, Slovacia, Polonia, Ungaria și Slovenia – au cea mai pozitivă percepție asupra schimbărilor începute în 1989. 73% dintre aceștia consideră că țara proprie a avut de beneficiat de pe urma schimbărilor economice și politice aduse de reformele de după 1989. Este vorba de un procent mai mare cu 20 de puncte decât media pe UE. În cadrul grupei respective există totuși diferențieri. Cehii și slovacii au cele mai multe aprecieri pozitive, în timp ce slovenii sunt cei mai rezervați. La nivelul aceluiași grup de țări sunt înregistrate și cele mai multe opinii pozitive asupra efectelor evenimentului în discuție în plan personal (43% față de media pe UE de 26%).
- În estul UE predomină opinia ușor negativă asupra efectelor de țară ale căderii zidului Berlinului, dar sunt dominante opiniile pozitive asupra efectelor la nivelul UE (65%). Evaluările românilor sunt tipice pentru modul în care evenimentul este perceput la nivelul macroregiunii din care fac parte.
- La nivelul vechii UE, opiniile pozitive cele mai frecvente apar în regiunea vestică (59% dintre cetățeni cred că evenimentul din 1989 a avut consecințe pozitive pentru propria țară), iar opiniile negative sunt susținute mai ales de cetățenii din sudul UE (numai 38% evaluări pozitive referitoare la efectele căderii zidului Berlinului asupra propriei țări). În zona sudică a UE, cei mai nemulțumiți de efectele de țară ale proceselor inițiate în 1989 sunt grecii. În cadrul macroregiunii vestice a UE, opiniile pozitive sunt susținute mai ales de către nemți (73% susțin că evenimentul din 1989 a avut efecte pozitive asupra țării lor). Raportarea pozitivă cea mai puternică la efectele de țară ale schimbărilor începute în 1989 este înregistrată printre est-germani (88%) și cehi (83%). În Germania de Vest, percepția pozitivă pentru efectele de țară apare la 70% dintre intervieuați. În plan personal, cei care susțin că au beneficiat cel mai mult de pe urma schimbărilor

asociate cu căderea zidului Berlinului sunt cehii (71%) și est-germanii (60%, față de 31% procentul corespunzător pentru vest-germani).

În 1989, căderea zidului Berlinului a marcat sfârșitul Cortinei de Fier care a separat Estul de Vestul Europei. Pentru fiecare dintre următoarele afirmații, vă rog să îmi spuneți în ce măsură, luând totul în considerare, a beneficiat sau nu, din cauza căderii.... (%)				
		UE	țara	dumneavoastră personal
UE Estică	Bulgaria	67	46	24
	Romania	64	47	24
	Letonia	66	49	31
	Lituania	64	51	21
	Estonia	67	55	28
UE Central-Estică	Slovenia	64	39	22
	Ungaria	74	67	30
	Polonia	72	72	39
	Slovaca	87	77	60
	Cehia	84	83	71
UE Sudică	Grecia	49	21	11
	Rep.Cipru	66	24	6
	Malta	51	28	16
	Spania	55	35	20
	Portugalia	53	38	18
	Italia	58	43	21
UE Vestică	Luxemburg	53	32	14
	Austria	61	41	17
	Belgia	61	42	21
	Franta	63	43	18
	Olanda	70	62	26
	Germania	74	74	37
UE Nordică	Irlanda	60	41	22
	Mar.Brit	59	41	17
	Finlanda	77	51	26
	Suedia	82	68	43
	Danemarca	81	73	39
UE Estică		65	47	24
UE Central-Estica		75	73	43
UE Sudică		56	38	19
UE Vestică		69	59	27
UE Nordică		64	46	22
Total		65	52	26

Exemplu: 73% dintre cetățenii din țările UE Central-Estice consideră că țara lor a beneficiat în mare sau foarte mare măsură de pe urma căderii zidului Berlinului

În seria schimbărilor de mare impact, de lungă durată, parte a procesului declanșat prin căderea zidului Berlinului, poate fi încadrată și extinderea UE spre est, cu valurile din 2004 și 2007. Starea de opinie în UE asupra acestor extinderi este una de controversă. Aproape jumătate (48%) dintre cei intervievați în cadrul Uniunii susțin că procesul a fost unul pozitiv, de consolidare a UE; peste o treime (36%) apreciază că extinderea a contribuit la slăbirea UE, iar restul de aproximativ 17% nu pot formula o opinie.

Concentrarea cea mai puternică de răspunsuri pozitive apare în țările din UE central-estică și estică. Cehia, Slovacia și România înregistrează cele mai ridicate procente de evaluare pozitivă a consecințelor extinderii UE. În vechea UE, opinia pozitivă cea mai intensă legată de extindere se manifestă în țările din nord, în special în Suedia și Danemarca. Vestul Europei, cu excepția Olandei, este mai rezervat. Aici dominantă (50%) este opinia că extinderea a dus la slăbirea UE. Numai 38% dintre cetățenii UE vestice susțin că extinderea a avut efecte pozitive asupra Uniunii.

Pondera persoanelor care consideră că lărgirea UE, realizată în 2004 și în 2007 "a întărit UE"							
UE Estica	Letonia	<div><div></div></div>	47	UE Vestica	Austria	<div><div></div></div>	33
	Estonia	<div><div></div></div>	52		Luxemburg	<div><div></div></div>	35
	Bulgaria	<div><div></div></div>	57		Franta	<div><div></div></div>	36
	Lituania	<div><div></div></div>	58		Germania de Est	<div><div></div></div>	37
	Romania	<div><div></div></div>	62		Germania de Ves	<div><div></div></div>	39
					Belgia	<div><div></div></div>	40
					Olanda	<div><div></div></div>	48
UE Central-Estica	Ungaria	<div><div></div></div>	49	UE Nordica	Irlanda de Nord	<div><div></div></div>	46
	Polonia	<div><div></div></div>	58		Irlanda	<div><div></div></div>	46
	Slovenia	<div><div></div></div>	62		Finlanda	<div><div></div></div>	47
	Cehia	<div><div></div></div>	65		Marea Britanie	<div><div></div></div>	48
	Slovacia	<div><div></div></div>	72		Danemarca	<div><div></div></div>	53
					Suedia	<div><div></div></div>	63
UE Sudica	Italia	<div><div></div></div>	42	UE27		<div><div></div></div>	48
	Portugalia	<div><div></div></div>	43				
	Grecia	<div><div></div></div>	53				
	Spania	<div><div></div></div>	59				
	Malta	<div><div></div></div>	69				
	Cipru	<div><div></div></div>	71				

... CONFLICTUL RUSIA-GEORGIA

În spațiul actual al UE, informarea asupra acțiunilor externe ale Uniunii este relativ redusă și inegală. Rolul UE în finalizarea conflictului dintre Georgia și Rusia din 2008, spre exemplu, este dificil de evaluat de către cei intervievați în condițiile în care 46% dintre cei intervievați în UE susțin că au auzit de eveniment dar „nu știu exact despre ce a fost vorba” și numai 36% declară că „știu exact despre ce a fost vorba”. Cea mai bună informare asupra conflictului din Georgia este în UE de vest (44% „știu exact”), iar cea mai slabă în UE de sud (cu numai un sfert dintre intervievați care sunt bine informați).

Țările în care se înregistrează peste 50% persoane bine informate asupra conflictului din Georgia sunt Lituania, Letonia și Olanda. La extrema de minimă informare, cu sub 25% persoane care au auzit de conflict și se consideră bine informate, sunt Portugalia, Spania, Italia, Ungaria și România. Procentele menționate sunt semnificative nu numai pentru gradul de informare, ci și pentru gradul de interes manifestat de către populația din țara de referință pentru zona de conflict.

Pe total UE, din totalul celor care au cunoștințe detaliate despre conflict, 40% apreciază că rolul esențial în finalizarea lui l-a avut UE, iar rolul secund ONU (12%).

În privința consecințelor conflictului, opinia dominantă susține că acesta ar putea avea consecințe majore asupra securității energetice a UE. Cei mai îngrijorați din acest punct de vedere sunt cetățenii din țările central-estice ale UE, iar cei mai puțin îngrijorați cei din țările sudice ale continentului european. Românii se apropie mai mult de modelul estic din Uniune sub aspectul percepției consecințelor conflictului, cu o pondere de sub 20% a celor foarte îngrijorați.

"Dumneavoastră credeți că acest conflict (dintre Rusia și Georgia , nn) ar putea avea un impact asupra securității furnizării energiei în Uniunea Europeană?" %					
	da, foarte mult	da, mai degrabă	nu, mai degrabă nu	nu, cu siguranță nu	nu știu
UE Sudică	13	37	14	4	32
UE Estică	15	40	15	6	24
UE Vestică	17	44	22	7	11
UE Estică: România	19	33	15	4	30
UE Nordică	23	39	14	3	20
UE Central-Estică	29	45	10	3	13
UE27	19	41	16	5	19
Exemplu de lectură: 29% dintre cetățenii din UE Central-Estică susțin că impactul conflictului din Georgia ar putea avea un impact foarte mare asupra securității energetice a UE					

ÎN LOC DE CONCLUZII: AVATARURILE STĂRII DE SPIRIT ÎN TIMP DE CRIZĂ¹⁰

În decurs de șapte luni de zile, între martie și octombrie 2008, populația României a cunoscut cel mai puternic regres al optimismului din ultimii cinci ani. De la 44% în primăvară la 29% în toamnă. Un declin de 15 puncte procentuale. De ce? A sărăcit? S-au produs evenimente interne, în plan politic sau instituțional sau economic, cu rol de demoralizare? Cu atât mai surprinzătoare modificarea, cu cât în planul satisfacției față de viață, celălalt plan major în evaluarea stării de spirit, modificările sunt de amplitudine mai mică, de numai șase puncte procentuale, de la 53% în primăvară la 47% în toamnă.

Explicația este legată, în principal, de percepția socială a crizei economice globale. La momentul sondajului, mass media, principala sursă de informare a populației, vorbea puțin de criza globală. În plus, politicienii dădeau mai ales semnale de tipul „criză, da, dar mai ales la ei, în America sau în Vest, mai puțin la noi”. Alertarea opiniei publice românești asupra perspectivelor de criză a venit, foarte probabil, mai ales pe curente de comunicare între românii din străinătate și cei de acasă, dar și prin intermediul internetului.

Din acest punct de vedere, procesul a fost similar în trei dintre țările estice ale UE (România, Letonia și Estonia), trei dintre țările sudice (Grecia, Malta și Cipru) și în patru din țările nordice ale UE (Suedia, Finlanda, Irlanda, Marea Britanie). La nivelul țărilor menționate are loc o reducere a optimismului personal de peste 10 puncte procentuale. De ce tocmai în aceste societăți? În primul rând pentru că erau printre cele mai bogate în optimism. Toate aveau, în primăvara anului 2008, un indice de optimism de peste 32%, valoarea medie pe UE27 la momentul respectiv. Vestea crizei, indiferent de gradul de manifestare a ei la momentul sondajului în țara de referință, a produs cel mai mare șoc în țările bogate în resurse de optimism, indiferent de gradul lor de dezvoltare.

Pentru țări precum Marea Britanie și Irlanda ar mai putea fi luat în considerație, ca factor favorizant al declinului de optimism, și comunicarea privilegiată a acestor societăți cu „epicentrul crizei” - Statele Unite ale Americii.

Pe total UE, optimismul general, la nivel personal, se reduce de la 32% la 24%, cu opt puncte procentuale, pe parcursul intervalului martie-octombrie 2008. Tot pe total UE, dar la nivel societal, optimismul asupra locurilor de muncă din țară se reduce de la 21% la 13%. Este tot o reducere de opt puncte procentuale.

Pentru România, situația și dinamica sunt diferite. În martie 2008, România avea ponderi maxime și egale pentru optimismul de continuitate și pentru pesimismul de continuitate, câte 34% persoane în ambele categorii. Sub șocul crizei anunțate, în toamna anului 2008, grupul cel mai numeros devine cel al pesimismului de continuitate (45%). Românul tipic devine nemulțumit și pesimist. În plus, pare să aibă loc un proces de accentuare a inegalităților sociale la nivel de capital de stare de spirit. Ponderea celor care susțineau că „este bine și va fi la fel” (satisfacție de continuitate) crește semnificativ, de la 17% la 21%. Un proces similar mai are loc numai în țările din regiunea central-estică a UE.

Șocul crizei sau al anunțului de criză poate fi înțeles mai bine dacă îl raportăm simultan la optimism și la starea de satisfacție. Modelul dominant ca stare de spirit în UE este cel al „satisfacției de continuitate” rezumată prin formulări de tipul „e bine și va fi la fel de bine și în

¹⁰ Pentru o sinteză a principalelor constatări ale studiului vezi sinteza introductivă. Pentru finalul lucrării am ales varianta de a pune în evidență numai liniile de forță ale dinamicii optimismului, principalul domeniu al calității vieții subiective afectat de criză.

viitorul apropiat”. Pe total UE, acest tip de atitudine rămâne practic neschimbat. A avut o pondere de 42% în primăvară și a rămas la 43% în toamnă. Se reduce consistent numai ponderea optimismului de continuitate („e bine și va fi și mai bine”) de la 28% la 21%. Prin restructurările de stare de spirit, cei care susțin că „este bine și va fi mai bine” (optimism de continuitate) ajung să fie relativ egali ca pondere cu cei care susțin că „e rău și va fi la fel sau mai rău” (pesimism de continuitate). În primăvara anului 2008 exista o ierarhie clară a tipurilor atitudinale cu ponderi descrescând de la satisfacție de continuitate, la optimism de continuitate și, în al treilea rând, la pesimism de continuitate (vezi subcapitolul „...pentru mine, mâine, față de azi”).

Cele cinci tipuri de stare de spirit menționate aveau, în toamna anului 2008, localizări specifice în cadrul diferitelor macroregiuni ale UE:

- În țările nordice ale UE se regăsesc în proporții mult mai mari decât în restul UE toate cele trei categorii de mulțumiți - de continuitate, optimiști și pesimiști;
- În țările din macroregiunea vestică a UE sunt specifice numai două dintre tipurile de satisfacție - de continuitate și de tip pesimist;
- Pentru macro-regiunile estică (inclusiv pentru România considerată separat), central-estică și sudică din UE este specifică starea de nemulțumire de continuitate („e rău și va fi la fel sau mai rău”).
- Optimismul dinamic („este rău dar va fi bine”) este specific României și, pe ansamblu, macroregiunii estice din care aceasta face parte.

Aceleași tipuri de stare de spirit se regăsesc cu localizare specifică și pe lumi sociale (grupări de vârstă-medi rezidențial) în cadrul diferitelor macroregiuni UE:

- Mulțumirea de continuitate („e bine și va fi la fel”) este specifică vârstnicilor din UE15, indiferent de mediul rezidențial în care trăiesc. În România și în celelalte societăți din NSM acest gen de atitudine nu are o asociere semnificativă cu vreuna din cele șase lumi sociale;
- Mulțumirea de tip optimist („este bine și va fi și mai bine”), este specifică tineretului, indiferent de mediul rezidențial și macroregiune europeană, inclusiv în România;
- Mulțumiții pesimiști („e bine, dar va fi rău”) sunt o categorie care nu are o localizare specifică nici în România, nici în restul societăților din macroregiunea estică a UE. În țările nordice și sudice ale UE, aceștia se regăsesc mai mult la nivelul adulților din urban. În țările din grupările central-estică și vestică ale UE, acest gen de atitudine este specific vârstnicilor din rural și din urban;
- Nemulțumirea de continuitate („e rău și va fi la fel sau mai rău”) este specifică, în România și în țările din macroregiunea central-estică persoanelor vârstnice din rural și din urban. În spațiul UE15, acest gen de atitudine apare mai ales la persoanele de vârstă medie, „adulții” din urban.

În România din toamna anului 2008, ponderea celor care credeau că situația locurilor de muncă în țară va fi mai bună peste un an era de 21%, cu mult peste media de 13% din UE. Scăderea ponderii optimiștilor pe această dimensiune, însă, a fost, pe parcursul anului 2008, tot de opt puncte procentuale ca și la nivelul UE (de la 29% în primăvară, la 21% în toamnă). Specific pentru România pare să fie numai faptul că declinul optimismului personal a fost aproape dublu față de cel al optimismului societal, legat de locurile de muncă.

ANEXE¹¹

1. ANALIZE DE REGRESIE

Tabelul A 1. Predictorii ai satisfacției față de viață pe macroregiuni ale UE

	Macroregiunea pentru care este construit modelul de regresie											
	UE Estică		UE Central-Estică		UE Sudică		UE Vestică		UE Nordică		UE27	
	Coef.	P>z	Coef.	P>z	Coef.	P>z	Coef.	P>z	Coef.	P>z	Coef.	P>z
Autopercepția sporirii puterii de cumpărare a gospodăriei proprii, în ultimii cinci ani	0.342	0.000	0.299	0.000	0.375	0.000	0.265	0.000	0.115	0.000	0.301	0.000
Are dificultăți în plata facturilor lunare	-0.357	0.000	-0.359	0.000	-0.176	0.000	-0.349	0.000	-0.278	0.000	-0.303	0.000
Are un loc bun de muncă*	0.639	0.000	0.556	0.000	1.056	0.000	0.564	0.000	0.220	0.022	0.548	0.000
Este mulțumit de situația financiară a gospodăriei*	1.452	0.000	1.279	0.000	0.713	0.000	1.184	0.000	0.980	0.000	1.113	0.000
Are încredere în justiție*	0.187	0.000	0.285	0.018	0.066	0.502	0.309	0.001	0.159	0.000	0.221	0.000
Apreciază pozitiv zona în care locuiește	0.345	0.013	0.333	0.032	0.573	0.000	0.660	0.000	0.423	0.000	0.530	0.000
Apreciază pozitiv tratarea inegalităților și a sărăciei din țară	0.214	0.006	0.223	0.142	0.547	0.000	0.185	0.082	0.001	0.975	0.267	0.000
Apreciază pozitiv funcționarea administrației publice din țară	0.220	0.000	0.050	0.427	0.211	0.000	0.143	0.023	0.257	0.000	0.163	0.015
vârsta	-0.009	0.042	-0.010	0.000	-0.026	0.000	0.000	0.952	-0.014	0.001	-0.009	0.001
Bărbat*	-0.008	0.925	-0.170	0.004	0.035	0.757	-0.129	0.100	-0.264	0.000	-0.101	0.043
Educație de nivel superior*	-0.012	0.772	-0.229	0.000	0.098	0.604	-0.190	0.001	-0.163	0.031	-0.078	0.347
Are acces la internet de acasă*	0.257	0.004	0.285	0.134	0.239	0.000	0.481	0.000	0.255	0.000	0.369	0.000
Are autoturism proprietate personală*	0.209	0.000	0.296	0.039	0.073	0.252	0.289	0.001	0.298	0.000	0.162	0.000
Locuiește în urban*	-0.349	0.001	-0.189	0.000	-0.257	0.504	-0.304	0.000	-0.233	0.000	-0.252	0.000
PIB pe locuitor în țară comparativ cu media pe UE în 2005	0.023	0.000	0.014	0.178	0.012	0.419	0.022	0.352	0.021	0.328	0.014	0.000
tânăr din mediul rural*	0.021	0.897	0.247	0.091	-0.129	0.545	0.331	0.000	-0.229	0.003	0.102	0.229
tânăr din mediul urban*	0.258	0.198	0.297	0.008	-0.054	0.752	0.345	0.109	0.169	0.001	0.210	0.007
vârșnic din rural*	-0.038	0.481	0.119	0.020	0.700	0.078	-0.138	0.000	0.607	0.003	0.193	0.179
vârșnic din urban*	0.281	0.024	0.660	0.000	0.631	0.000	0.222	0.004	0.770	0.000	0.462	0.000
Pseudo R2	0.190		0.170		0.180		0.160		0.100		0.180	

Tabelul prezintă șase modele de regresie ordinală logistică. Nu am mai inclus în tabel și valorile de prag estimate pentru variabila dependentă (nivelul satisfacției față de viața proprie, în general). * Variabile dihotomice codificate cu 1 și 0. Datele sunt ponderate cu variabila construită de către TNS Opinion&Social la nivel de UE27.

Am marcat prin umbrire coeficienții semnificativ diferiți de 0 pentru $p=0.05$

Sintaxa comenzii în STATA este: `ologit azi5 qa20 qa21 jobbun banibuni IJUST szona5 sinegalit5 sadmin5 age man edsup internet car urban gdppercap05 tinrural tinurban varstrural varsturban [pw=w22], cluster(tari30).`

¹¹ Anexele 1, 2 și 3 au caracter tehnic și fundamentează opțiuni majore în analiza datelor. Sunt destinate specialiștilor în domeniu.

Tabelul A 2. Predictorii ai percepției gradului în care societatea gestionează eficient inegalitățile sociale și sărăcia

Variabila dependentă: apreciere pozitivă (4, 3) sau negativă (2,1) a gradului în care „inegalitățile și sărăcia sunt tratate în țară”	UE27		România	
	Coef.	P>z	Coef.	P>z
Are încredere în justiție	0.271	0.000	0.565	0.000
Apreciază pozitiv zona în care locuiește	0.136	0.070	-0.041	0.742
Apreciază pozitiv serviciile administrative	0.651	0.000	1,025	0.000
Apreciază pozitiv serviciile sanitare	0.451	0.000	0.571	0.000
Consideră că prețul energiei este accesibil	0.913	0.000	1,253	0.000
Vârstă	-0.003	0.049	0.001	0.752
Bărbat	0.081	0.005	-0.245	0.051
Satisfacție față de situația la locul de muncă	0.099	0.041	-0.104	0.499
Satisfacție față de situația financiară a gospodăriei proprii	0.380	0.000	0.084	0.586
Acces internet de acasă	-0.116	0.163	0.277	0.057
PIB/locuitor în 2005 față de media UE	0.007	0.050		
Rata rezidenților străini în țară	-0.001	0.002		
Pseudo R2	0.11		0.13	
n	26616		1053	

Tabelul prezintă cinci modele de regresie ordinală logistică. Nu am mai inclus și valorile de prag estimate pentru variabila dependentă. Datele sunt ponderate cu variabila construită de către TNS Opinion&Social la nivel de UE27. Sintaxa comenzii de lucru în STATA este: `ologit inegalit IJUST zona sadmin5 sserv5 senerg5 age man satisfjob satsifvenit bunuri gdppercap05 rezidstraini06 [pw=w22], cluster(tari30)` .

2. „LUMI SOCIALE” PE GRUPĂRI DE VÂRSTĂ ȘI MEDIU REZIDENȚIAL, LA NIVELUL MACROREGIUNILOR DIN UE

Sunt grupurile de vârstă, localizate în medii rezidențiale specifice, „lumi sociale”? Faptul de a fi tânăr la sat reprezintă o situație socială care are asociate experiențe, discursuri, trăiri, emoții specifice, diferite de ale altor categorii de vârstă-mediu rezidențial? Într-o lume a globalizării chiar mai contează definiția administrativă a locului unde te afli sau diferența între a fi de 18-29 de ani și a te afla în grupa imediat următoare, de 30-54 de ani, să spunem? Aceasta este o familie de întrebări la care eurobarometrele ca sondaje de opinie comparative pot oferi răspunsuri.

Pentru cei interesați de tematica vârstei, mediului rezidențial sau a „lumilor sociale” introduc în această anexă câteva elemente rezultate din EB70, utile pentru dezvoltarea discuției. Desigur, este vorba numai de o deschidere, de un început. Pentru dezvoltare voi folosi un alt context.

„Lumile” sunt înțelese în sociologie - pe linia care are unul dintre punctele de pornire importante în fenomenologia lui Alfred Schutz - ca „provincii ale sensului”, ca structuri specifice de experiență asociate unor actori specifici¹².

Mai exact, în abordarea care a consacrat conceptul în cercetarea calitativă, cea a lui Anselm Strauss, lumile sociale sunt:

„universuri de discurs” specifice unor grupări sau roluri sociale. Predispoziția de a acționa la fel, sentimentele identitare sau similitudinile de experiențe sunt fenomene definitorii pentru grupurile-lume. Astfel de lumi „nu se referă la agregate de indivizi, ci la grupări prin care indivizii devin ființe sociale mereu și mereu – prin acțiunile lor și prin implicarea în lume și participarea la activitățile ei. În cadrul acestui proces, oamenii contribuie la discursul lumii în care trăiesc și sunt modelați de aceasta. Lumile sociale (precum grupurile de recreere, ocupaționale, disciplinare sau de tradiție teoretică) generează perspective comune care formează baza acțiunii colective. Lumile sociale sunt principalele mecanisme asociative (affiliative mechanisms) prin care oamenii își organizează propria viață socială iar indivizii participă, de obicei, la mai multe lumi.”¹³

Ideea pe care, cu ajutorul datelor comparative din eurobarometre, o putem susține este aceea a funcționării spațiilor de vârstă-locuire urban-rurală ca spații generatoare de sensuri, experiențe, trăiri specifice. Cu alte cuvinte, susțin că aceste spații sunt, în foarte multe cazuri, „lumi sociale”¹⁴ în sensul pe care îl are termenul în interacționalismul simbolic. Am argumentat, cu altă ocazie, ideea pentru spațiul românesc¹⁵. O reiau acum pentru a beneficia de posibilitatea comparației între diferitele societăți europene.

A fi mulțumit de propria viață este un sentiment definitoriu pentru starea de spirit pe care o ai, rezumat al unei multitudini de experiențe, de comparații, pe care le faci cu modul în care trăiesc cei pe care îi cunoști sau cu

¹² Alfred Schutz, *On Phenomenology and Social Relations*, Edited and with an Introduction by Helmut R. Wagner, Chicago, The University of Chicago Press, [1970], 1975, p.323.

¹³ Adele Clarke „Sex/gender and race/ethnicity in the legacy of Anselm Strauss”, in Norman K. Dezin (editor) *Studies in Symbolic Interaction*, volume 32 JAI Press, 2008, p.168.

¹⁴ Conceptul de *lume socială* este folosit, începând din anii 1967, când a fost propus de către Glaser și Strauss (în B.G. Glaser and A.L. Strauss, *The Discovery of Grounded Theory*, Chicago, IL, Aldine, 1967) în principal pentru cercetarea socială calitativă. Potențialul său de aplicare în abordarea cantitativă este recunoscut, însă, într-o notă fugară, spre sfârșitul vieții, de către Anselm Strauss, în legătură cu aplicabilitatea teoriei generată din date (grounded theory) din care face parte conceptul de *lumi sociale* (Anselm Strauss, “A Personal History of the Development of Grounded Theory” in *Qualitative Family Research. A Newsletter of the Qualitative Family Research Network*, volume 5., no 2, 1991). Lumile sociale de vârstă-gen pe care le folosesc în analize în special începând din 2002 reprezintă o conceptualizare care are drept corespondent direct în grounded theory conceptul de *matrice condițională* ca instrument de analiză multinivel, de identificare a spațiului de atribute util pentru a înțelege „codurile axiale” din codificările specifice abordării Strauss-Glaser. Preluarea inițială a conceptului am făcut-o pe linia Alfred Schutz, nu pe cea din teoria generată prin date.

¹⁵ Dumitru Sandu, *Sociabilitatea în spațiul dezvoltării*. Iași: Polirom, 2003, pp .95-102.

experiențe din copilărie, etc. În măsura în care satisfacția față de viață diferă semnificativ pe categorii de vârstă-medi rezidențial vom putea spune că acele categorii au semnificația sociologică a unor lumi sociale.

Datele din EB70 argumentează și detaliază ideea. În România din toamna anului 2008, aproape jumătate dintre persoanele intervievate susțineau că sunt mulțumite de viață „în general” (47%). După cum indică datele de mai jos, diferențierile pe grupări de vârstă-rezidență sunt foarte clar marcate:

Ponderea persoanelor care se declară mulțumite de viața pe care o duc							
	UE de Est: Romania	UE de Est, fără România	UE de Sud	UE Central- Estică	UE de Vest	UE de Nord	Total
tineri rural	51	61	80	84	87	92	83
maturi rural	49	44	69	67	87	91	78
vârșnici rural	30	41	65	60	81	93	72
tineri urban	58	63	75	81	86	91	81
maturi urban	49	47	66	72	83	85	74
vârșnici urban	38	35	64	67	82	88	74
total	47	49	69	73	84	89	77
amplitudine (difer. între procentul maxim și cel minim)	28	27	15	25	6	8	10
Exemplu de lectură: 88% dintre vâșnicii din urban, din țările nordice ale UE, declară că sunt mulțumiți de viața pe care o duc							

Numai două dintre grupările sociale comparate nu diferă semnificativ între ele. Este vorba de adulții (în sens convențional, persoane cu vârsta cuprinsă între 35 și 54 de ani) din rural și cei din urban. Pentru ambele categorii, indicele de satisfacție față de viață este de 49%. În rest, totul diferă: tinerii din urban sunt mai mulțumiți decât cei din rural, dar și față de adulții și vâșnicii din rural și din urban. În cadrul aceluiași mediu rezidențial, vâșnicii sunt cei mai nemulțumiți de propria viață.

La prima vedere am putea spune „e normal” – la oraș se câștigă mai bine, ai apă curentă, sistem sanitar mai bun iar înaintarea în vârstă, oriunde te-ai afla, aduce cu ea o stare de sănătate mai proastă. Dacă privim însă la datele din tabelul anterior introdus, vom constata însă că lucrurile nu stau peste tot la fel în UE:

- În nordul și în vestul UE diferențierile de satisfacție sunt extrem de reduse între cele șase categorii de vârstă-medi rezidențial, de maxim șase sau opt puncte procentuale. În schimb, în tot estul UE, aceste diferențe sunt de 25-28 puncte procentuale. Aici chiar contează mediul rezidențial în interacțiune cu vârsta pentru calitatea subiectivă a vieții.
- În UE de sud amplitudinea diferenței între stările de satisfacție este de 15 puncte procentuale. Este, evident, o regiune cu profil intermediar între nord-vestul bogat al UE și estul relativ sărac.

Am putea considera că amplitudinea dintre indicii de satisfacție pe lumi sociale reprezintă o măsură a relevanței acestor lumi pentru țara sau macroregiunea de referință. Cu cât amplitudinea este mai mare, cu atât este mai probabil că în spațiul respectiv diferența dintre situațiile de vârstă-rezidență chiar contează pentru experiențele de viață. Pe acest temei poate fi formulată ipoteza că lumile sociale de vârstă-rezidență au relevanță maximă în UE de est și minimă în cea nordică.

Întrebarea care poate fi pusă în continuare se referă însă la interpretabilitatea efectelor de diferențiere pe care spațiile de vârstă-rezidență le au asupra trăirilor umane. Derivă diferențele anterior menționate din compoziția populației - pe venituri, educație, ocupare, etc. – sau din caracteristici specifice ale vârstei în interacțiune cu mediul rezidențial? Altfel spus, dacă am construi experimental un sat și un oraș care au aceeași compoziție de vârstă, educație, gen, venituri, etc., dar condițiile de viață specifice satului și orașului ar persista, am mai obține diferențieri semnificative între lumile sociale?

Analiza de regresie din tabelul A1 răspunde în bună măsură, cred, la această întrebare. Acolo, în seria de predictorii ai satisfacției față de viață am inclus o multitudine de caracteristici de status (gen, educație, acces la internet, satisfacție față de venituri, etc.), inclusiv vârsta și mediul rezidențial. În plus, am considerat și patru dintre cele șase categorii de vârstă-rezidență care definesc lumile sociale – tineri din rural, tineri din urban, vâșnici din urban și

vârstnici din rural. Cele patru măsuri sunt un gen de efect de interacțiune între vârstă și rezidență construit însă la modul calitativ, nu cantitativ. Vom spune că ipoteza lumilor sociale de vârstă-rezidență se confirmă dacă cel puțin unele dintre categoriile anterior menționate se dovedesc a fi predictori semnificativi ai satisfacției față de viață.

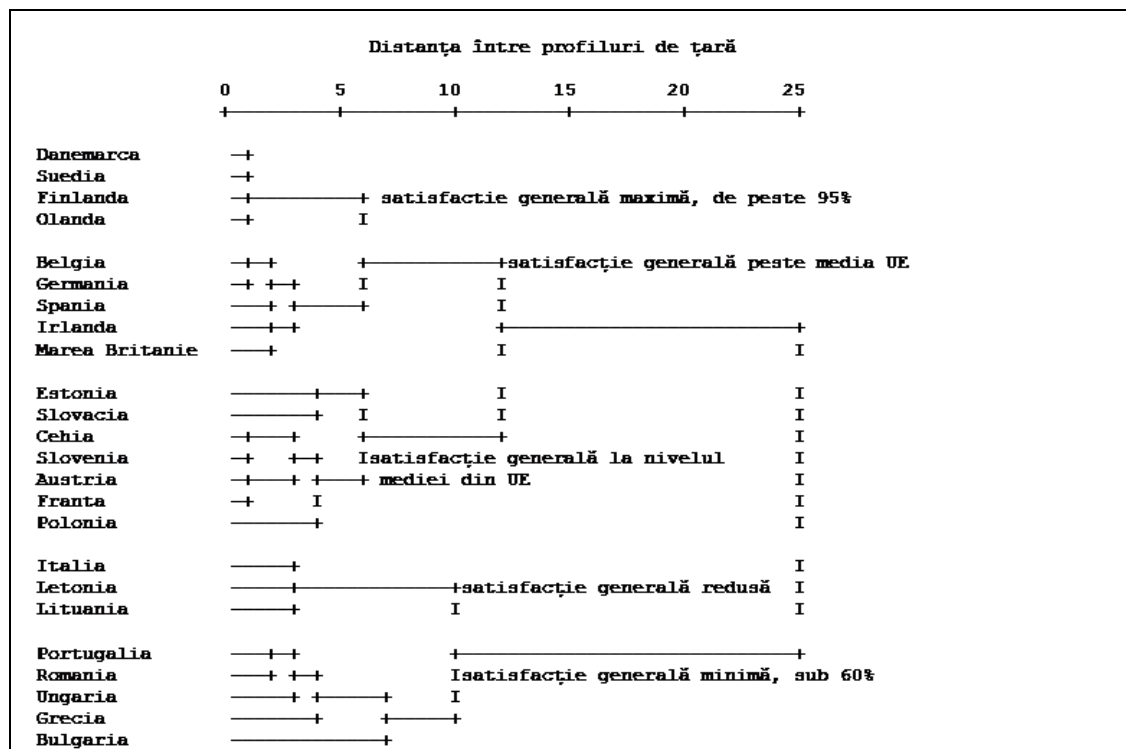
Pe total UE, numai două dintre cele patru categorii de vârstă-rezidență acționează ca predictori semnificativi ai satisfacției față de viață: tind să fie mai mulțumiți de propria viață, toate celelalte condiții fiind egale, tinerii din urban și vârstnicii din urban. Tinerii din urban era de așteptat să fie mai mulțumiți de viață. De ce și vârstnicii din urban? De ce nu și tinerii din rural?

Pentru răspuns, voi relua tema în alt context. Ipoteza, pe care o formulez numai, susține că vârstnicii din urban, majoritar pensionari, cu venituri relativ ridicate în multe dintre țările UE, au un stil de viață cu mai multe grade de libertate și implicit cu mai multe surse de satisfacție, în pofida problemelor pe care le aduce vârsta în sine. Evident, corelarea pozitivă dintre satisfacția față de viață și faptul de a fi vârstnic în urban nu poate avea aceeași explicație și în țările relativ sărace ca și în cele bogate. În acestea din urmă ipoteza anterior formulată este de reținut. O a doua ipoteză care poate da seamă, în bună măsură, de corelarea pozitivă menționată pentru cazul acestor țări este cea a ocupării parțiale sau multiple a persoanelor de peste 54 de ani. Pe total UE, 42% dintre persoanele de 55-64 de ani din mediul urban sunt încă ocupate, lucrează.

Pentru fiecare dintre cele 27 de țări ale Uniunii am construit câte un profil dat de ponderea celor mulțumiți de viață pe fiecare dintre cele șase lumi. Am adăugat o valoare reprezentând ponderea totală a celor mulțumiți de viață în țara respectivă. Cu ajutorul analizei de tip cluster¹⁶ am grupat țările care au cele mai asemănătoare profiluri de satisfacție. A rezultat diagrama de mai jos. Modul în care se grupează țările, potrivit distribuției capitalului de satisfacție pe grupuri de vârstă-rezidență, nu corespunde exact cu clasificarea acestora pe macroregiuni socioculturale. Pare să fie, mai degrabă, expresie a efectelor combinate ale nivelului de dezvoltare economică și a localizării pe macroregiuni. În noua grupare, România apare ca fiind, sub aspectul structurii și nivelului satisfacției față de viață, mai apropiată de Bulgaria, Ungaria, Grecia și Portugalia, țări cu nivel relativ redus al PIBului, situate fie în imediata vecinătate, fie în zona sudică a UE.

Diagrama de mai jos indică faptul că structura satisfacției față de viață din Italia, Portugalia și Grecia, țări ale grupeii sudice, tinde să fie mai apropiată de cea a Bulgariei, României și Ungariei, plus două dintre țările baltice (cu nivel redus al PIBului).

¹⁶ Metoda „celui mai depărtat vecin”, cu standardizare de variabile cu scorul z și cu măsurarea euclidiană a distanțelor între profiluri.

Lumile sociale sunt universuri nu numai de experiențe și interacțiuni, ci și de discurs. Segmentările de tip vârstă-rezidență pe care le propun pentru comparația lumilor sociale la nivelul UE se dovedesc a fi relevante și din această perspectivă.

În chestionarul EB70 este formulată o întrebare referitoare la frecvența cu care persoanele discută pe teme politice. Pe total UE, ponderea celor care declară că discută frecvent, ocazional sau niciodată astfel de teme este de 16% frecvent, 55% ocazional și 28% niciodată. Pentru România, procentele corespunzătoare sunt de 10, 52 și respectiv 36%. Interesul românilor pentru politică este mai mic decât cel manifestat pe total UE. În genere, cetățenii din estul și sudul UE discută politică mai rar decât cetățenii din nord și din vest.

Diferențierile de frecvență a discutării temelor politice pe spații de vârstă-rezidență sunt puternic marcate pe tot cuprinsul UE:

- în România discută politică cel mai mult vârstnicii din urban și cel mai puțin vârstnicii din rural. Modelul dominant la nivelul țărilor din UE este diferit, cu un nivel similar de interes pentru politică pentru vârstnicii din rural și cei din urban. Situații asemănătoare cu cea din România mai apar, în special, în Ungaria și în Finlanda.
- Relevanța diferențierii discursului politic pe segmente de vârstă-rezidență este minimă în sudul UE.

Ponderea persoanelor care discută frecvent "subiecte de natură politică"								amplitudine (= %maxim - %minim)
Macroregiune a UE	tinere rural	maturi rural	vârstnici rural	tinere urban	maturi urban	vârstnici urban	Total	
Estică: numai România	9	13	5	6	12	17	10	12
Sudică	15	11	10	11	13	12	12	5
Central-Estică	6	13	14	10	14	19	13	13
Estică: fără România	5	11	25	9	12	22	14	17
Nordică	8	27	22	14	19	18	18	19
Vestică	13	19	22	15	24	25	21	12
Total	11	17	17	12	18	19	16	8

Exemplu: 25% dintre vârstnicii din mediu urban, din țările nordice ale UE, declară că discută frecvent politică

Conturul lumilor sociale de discurs politic este, pentru cazul României, mai puțin marcat decât conturul lumilor structurate pe dimensiunea satisfacției față de viață. Lucrurile stau similar în tot estul UE, în zona central-estică și

în cea sudică. În schimb, pentru nordul și vestul UE, diferențierile de discurs politic sunt mai pronunțate decât cele de satisfacție față de viață între cele șase lumi sociale de vârstă-rezidență¹⁷.

În capitolul de concluzii din corpul raportului este detaliată o altă aplicare a matricei lumilor sociale pentru a explica variabilitatea stărilor de spirit ale populației pe macroregiuni ale UE.

Variabilitatea stărilor de spirit ale populației - ca satisfacție și optimism, în diferite combinații ale acestor parametrii – precum și variabilitatea orientărilor acționale de a discuta teme politice pe lumi sociale este, cred, o argumentare de luat în seamă pentru continuarea explorării relevanței spațiilor de vârstă-rezidență în diferențierea lumilor sociale ale Uniunii Europene. Este posibil ca o contrareacție la multiplele procese de globalizare să fie și aceea de redefinire și consolidare a lumilor sociale de vârstă-rezidență.

¹⁷ Constatările din acest paragraf sunt bazate pe compararea amplitudinilor din cele două tabele incluse în această anexă.

3. SIMILITUDINEA ȚĂRILOR DIN UE SUB ASPECTUL PROFILULUI LOR SOCIOCULTURAL

Interpretarea datelor de opinie din Eurobarometre sau din sondaje similare la nivelul Uniunii Europene/Europei poate beneficia de gruparea țărilor de referință în funcție de similitudinea profilelor lor socioculturale. Am construit aceste profile prin patru indicatori: rata totală a fertilității în 2006, speranța de viață la naștere pentru bărbați 2006, ponderea persoanelor care au acces la internet la începutul anului 2008 și produsul intern brut pe locuitor ca procent din media UE 2006. Toate datele provin din evidențele EUROSTAT postate pe net¹⁸.

Primii doi indicatori, rata totală de fertilitate și speranța de viață la naștere, sunt de factură demografică dar au o puternică relevanță culturală, recunoscută ca atare în literatura de specialitate, mai ales prin teoriile referitoare la tranziția demografică. Accesul la internet este indicator fundamental pentru stocul de capital uman, dar și pentru dezvoltarea noului tip de sociabilitate digitală. PIBul este indicator economic care aproximează însă multe dintre condiționările economice ale fenomenelor culturale.

Pentru grupare am folosit analiza de tip cluster. Grupările de similitudine rezultate susțin în foarte mare măsură oportunitatea clasificării țărilor din UE pe cele cinci macroregiuni: estică (țările baltice, România și Bulgaria), central-estică (Cehia, Slovacia, Polonia, Ungaria, Slovenia), sudică (Grecia, Italia, Spania, Portugalia, Cipru, Malta), vestică (Franța, Austria, Belgia, Olanda, Germania, Luxemburg) și nordică (Finlanda, Suedia, Danemarca, Marea Britanie și Irlanda).

Clusterizarea indică faptul că în cadrul grupării estice se disting două subgrupe formate din țările baltice pe de o parte, și Bulgaria și România, ca grupare sud-estică.

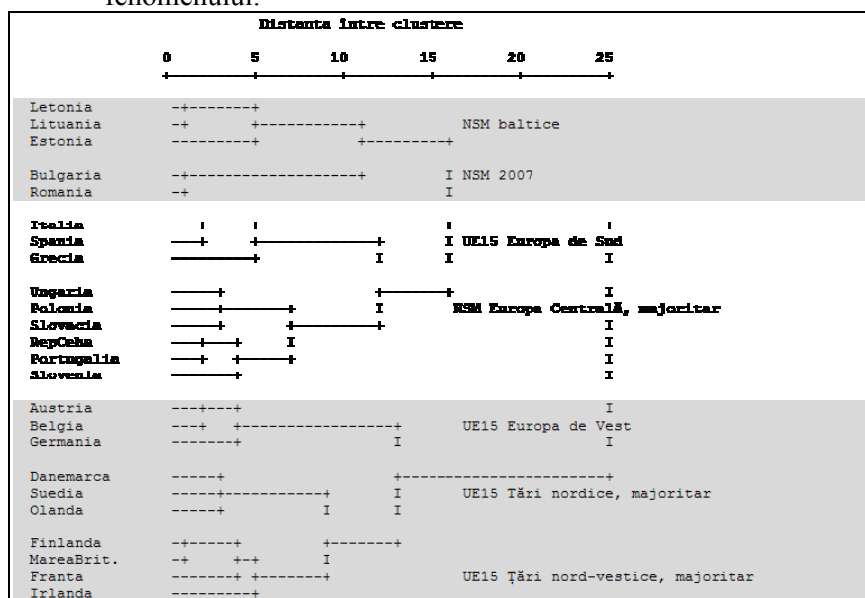
Similitudinile de profil nu respectă întocmai criteriile de vecinătate geografică. Portugalia, spre exemplu, are un profil mai apropiat de cel al țărilor central-estice decât de cel al țărilor sudice din care face parte. Olanda, țară vestică apare ca fiind mai apropiată de țările nordice.

Am optat totuși pentru a alocă și țările de excepție la gruparea de care aparțin geografic și istoric. De ce așa? Din simplul motiv că am dat prioritate analizei calitative și am considerat că țările de excepție nu apar în clusterul specific pentru gruparea geografică din deficiențe de măsurare.

Tabelul A3. Pune în evidență faptul că cele cinci grupări au profiluri socioculturale și economice bine conturate:

¹⁸ În toate analizele multivariate (Tabel A1, Tabel A2, Figura 2) am folosit valorile PIB pentru 2005 pornind de la premisa că variabilele agregate de tip macroeconomic funcționează ca predictor pentru stări de spirit cu o anumită întârziere (lag correlation). În analizele centrate nu pe ideea de corelație ci pe cea de profil, precum cele referitoare la gruparea țărilor în macroregiuni socio-culturale am apelat la cele mai recente valori disponibile pentru toate țările analizate, respectiv cele pe anul 2006. Oricum, fertilitatea, mortalitatea estimată prin speranța de viață, precum și PIBul sunt fenomene cu mare putere de inerție, cu variație relativ redusă pe termen scurt. Includerea valorilor lor mai recente în analize cluster de tipul celei din această anexă nu este de așteptat să ducă la reconfigurări semnificative. Accesul la internet are o variație mult mai mare de la an la an la nivel de țară și impactul acestui factor asupra stărilor de spirit este mult mai direct decât al celor anterior menționați. În consecință, pentru analizele de condiționare a stărilor de spirit este de preferat folosirea valorilor recente ale indicelui de accesibilitate la internet.

- Țările nordice ale Uniunii sunt cele mai dezvoltate economic dar și social, cu valori maxime pentru PIB și cultură digitală, semnificată prin accesul la internet;
- În cadrul țărilor din UE15, țările sudice sunt cele mai puțin dezvoltate economic și social;
- Țările estice au un nivel de dezvoltare minim în cadrul UE atât sub aspect economic cât și social. Distanța lor față de cele central-estice este clară.
- Rata sinuciderilor nu a intrat în seria criteriilor de clasificare. Variațiile ei foarte puternice între grupele construite cu alți indicatori constituie un criteriu suplimentar de validare. Sinuciderile sunt un gen de fenomen social total, în care poți citi și cultură, și viață socială și economie. De notat în context, rata redusă a sinuciderilor în statele sudice, rezultată în principal din predominanța modelului latin-mediteranean al fenomenului.

Profilul fiecărei țări este dat de valorile referitoare la PIB/locuitor 2006 ca procent din media UE (PIB), ponderea populației de 15 ani și peste care are acces la internet 2006 (INTERNET), rata totală a fertilității 2006 (RTF) și speranța de viață la naștere pentru bărbați 2006 (SPERANTA). Pentru clusterizare am folosit metoda „celui mai depărtat vecin”, distanțe euclidiene la pătrat și valori standardizate ale variabilelor cu scorul z. Nu am inclus în calcul Malta, Cipru și Luxemburg, țări pentru care eșantioanele sunt de numai 500 persoane, generând valori medii cu marjă mare de eroare.

TABELUL A 3. INDICATORI AI PROFILULUI MACROREGIUNILOR SOCIOCULTURALE DIN UE

	Macroregiuni socioculturale în cadrul UE					
	NSM estice	NSM central- estice	UE sudică	UE vestică	UE nordică	Total
PIB pe locuitor 2006, % din media UE	42,2	60,3	100,8	115,9	120,6	100,1
Speranța de viață la naștere bărbați 2006	68,5	71,0	77,6	77,2	77,2	75,8
Rata totală a fertilității 2006	1,33	1,29	1,35	1,60	1,84	1,52
Rata sinuciderilor la 100 mii locuitori, 2004	15,97	16,37	6,34	12,73	8,31	11,06
Rezidenți străini la 1000 locuitori 2006 %	21,62	18,05	62,76	73,77	54,19	56,36
Pondere persoane de 15 ani și peste cu acces la internet	33	49	45	70	73	59

Surse de date: EUROSTAT. Cifrele indică valori medii pe țară în cadrul macroregiunii, determinate ca medii ponderate cu valorile populației pe țară.

4. SPECIFICĂRI TEHNICE

EUROBAROMETRE 70.1

SPECIFICATIONS TECHNIQUES

Entre le 6 octobre et le 6 novembre 2008, TNS Opinion & Social, un consortium créé entre Taylor Nelson Sofres et EOS Gallup Europe, a réalisé la vague 70.1 de l'EUROBAROMETRE à la demande de la COMMISSION EUROPEENNE, direction générale de la communication, unité « Recherche et Analyse Politique ».

L'EUROBAROMETRE 70.1 couvre la population de 15 ans et plus - ayant la nationalité d'un des Pays membres de l'Union européenne - et résidant dans un des Pays membres de l'Union européenne. L'EUROBAROMETRE 70.1 a été conduit également dans les trois pays candidats (la Croatie, la Turquie et l'ancienne République yougoslave de Macédoine) et en Communauté turque chypriote. Dans ces pays, l'étude a couvert la population nationale et les citoyens de tous les Etats membres résidant dans ces pays et ayant une maîtrise de la langue nationale suffisante pour répondre au questionnaire. Le principe d'échantillonnage appliqué dans tous les Etats participant à cette étude est une sélection aléatoire (probabiliste) à phases multiples. Dans chaque pays, divers points de chute ont été tirés avec une probabilité proportionnelle à la taille de la population (afin de couvrir la totalité du pays) et à la densité de la population.

A cette fin, ces points de chute ont été tirés systématiquement dans chacune des "unités régionales administratives", après avoir été stratifiés par unité individuelle et par type de région. Ils représentent ainsi l'ensemble du territoire des pays participant à l'étude, selon les EUROSTAT-NUTS II (ou équivalent) et selon la distribution de la population habitant dans le pays en termes de zones métropolitaines, urbaines et rurales. Dans chacun des points de chute sélectionnés, une adresse de départ a été tirée de manière aléatoire. D'autres adresses (chaque Nième adresse) ont ensuite été sélectionnées par une procédure de "random route" à partir de l'adresse initiale. Dans chaque ménage, le répondant a été tiré aléatoirement (suivant la règle du "plus proche anniversaire"). Toutes les interviews ont été réalisées en face à face chez les répondants et dans la langue nationale appropriée. En ce qui concerne la technique de collecte de données, le système CAPI (*Computer Assisted Personal Interview*) a été utilisé dans tous les pays où cela était possible.

ABREVIATIONS	PAYS	INSTITUTS	N° ENQUETES	DATES TERRAIN		POPULATION 15+
BE	Belgique	TNS Dimarso	1.002	10/10/2008	06/11/2008	8.786.805
BG	Bulgarie	TNS BBSS	1.006	09/10/2008	20/10/2008	6.647.375
CZ	Rép. Tchèque	TNS Aisa	1.026	06/10/2008	22/10/2008	8.571.710
DK	Danemark	TNS Gallup DK	1.029	06/10/2008	02/11/2008	4.432.931
DE	Allemagne	TNS Infratest	1.526	10/10/2008	02/11/2008	64.546.096
EE	Estonie	Emor	1.000	10/10/2008	03/11/2008	887.094
EL	Grèce	TNS ICAP	1.000	10/10/2008	02/11/2008	8.691.304
ES	Espagne	TNS Demoscopia	1.000	09/10/2008	06/11/2008	38.536.844
FR	France	TNS Sofres	1.027	06/10/2008	31/10/2008	46.425.653
IE	Irlande	TNS MRBI	1.000	06/10/2008	31/10/2008	3.375.399
IT	Italie	TNS Infratest	1.061	08/10/2008	24/10/2008	48.892.559
CY	Rép. de Chypre	Synovate	503	08/10/2008	02/11/2008	638.900
CY(tcc)	Com. turque chypriote	KADEM	500	07/10/2008	27/10/2008	143.226
LV	Lettonie	TNS Latvia	1.002	10/10/2008	04/11/2008	1.444.884
LT	Lituanie	TNS Gallup Lithuania	1.011	09/10/2008	28/10/2008	2.846.756
LU	Luxembourg	TNS ILReS	500	06/10/2008	03/11/2008	388.914
HU	Hongrie	TNS Hungary	1.002	10/10/2008	02/11/2008	8.320.614
MT	Malte	MISCO	500	09/10/2008	03/11/2008	335.476
NL	Pays-Bas	TNS NIPO	1.041	09/10/2008	05/11/2008	13.017.690
AT	Autriche	Österreichisches Gallup-Institut	1.003	06/10/2008	28/10/2008	7.004.205
PL	Pologne	TNS OBOP	1.000	11/10/2008	31/10/2008	32.155.805
PT	Portugal	TNS EUROTESTE	1.000	11/10/2008	03/11/2008	8.080.915
RO	Roumanie	TNS CSOP	1.053	07/10/2008	03/11/2008	18.246.731
SI	Slovénie	RM PLUS	1.006	07/10/2008	04/11/2008	1.729.298
SK	Slovaquie	TNS AISA SK	1.006	09/10/2008	26/10/2008	4.316.438
FI	Finlande	TNS Gallup Oy	1.004	15/10/2008	06/11/2008	4.353.495
SE	Suède	TNS GALLUP	1.002	13/10/2008	03/11/2008	7.562.263
UK	Royaume-Uni	TNS UK	1.308	07/10/2008	02/11/2008	50.519.877
HR	Croatie	Puls	1.000	08/10/2008	29/10/2008	3.734.300
TR	Turquie	TNS PIAR	1.003	08/10/2008	05/11/2008	47.583.830
MK	Anc. Rép. yougoslave de Macédoine	TNS Brima	1.009	07/10/2008	16/10/2008	1.648.012
TOTAL			30.130	06/10/2008	06/11/2008	453.865.399

Dans chaque pays, l'échantillon a été comparé à l'univers. La description de l'univers se base sur les données de population EUROSTAT ou provenant des Instituts nationaux de Statistique. Pour tous les pays couverts par l'étude, une procédure de pondération nationale a été réalisée (utilisant des pondérations marginales et croisées), sur base de cette description de l'univers. Dans tous les pays le sexe, l'âge, les régions et la taille de l'agglomération ont été introduits dans la procédure d'itération. Pour la pondération internationale (i.e. les moyennes UE), TNS Opinion & Social recourt aux chiffres officiels de population, publiés par EUROSTAT ou les instituts nationaux de Statistique. Les chiffres complets de la population, introduits dans cette procédure de post-pondération, sont indiqués ci-dessus.

Il importe de rappeler aux lecteurs que les résultats d'un sondage sont des estimations dont l'exactitude, toutes choses égales par ailleurs, dépend de la taille de l'échantillon et du pourcentage observé. Pour des échantillons d'environ 1.000 interviews, le pourcentage réel oscille dans les intervalles de confiance suivants :

Pourcentages observés	10% ou 90%	20% ou 80%	30% ou 70%	40% ou 60%	50%
Limites de confiance	± 1.9 points	± 2.5 points	± 2.7 points	± 3.0 points	± 3.1 points

5. CHESTIONAR

Q1	Vă rog să-mi spuneți care este cetățenia dvs. Vă rog să indicați țara/ țările care corespund situației dvs..
----	--

(MAI MULTE RĂSPUNSURI POSIBILE)

	(158-190)
Belgia	1,
Danemarca	2,
Germania	3,
Grecia	4,
Spania	5,
Franța	6,
Irlanda	7,
Italia	8,
Luxemburg	9,
Olanda	10,
Portugalia	11,
Regatul Unit (Marea Britanie, Irlanda de Nord)	12,
Austria	13,
Suedia	14,
Finlanda	15,
Cipru (Sud)	16,
Republica Cehă	17,
Estonia	18,
Ungaria	19,
Letonia	20,
Lituania	21,
Malta	22,
Polonia	23,
Slovacia	24,
Slovenia	25,
Bulgaria	26,
România	27,
	28,
	29,
	30,
	31,
Alte țări	32,
Nu știu	33,

EB69.2 Q1

Dacă se răspunde "Alte țări" sau "Nu știu" se încheie interviul.

ADRESAȚI QA TUTUROR RESPONDENȚILOR

QA1	Când vă întâlniți cu prietenii, cât de des obișnuiți să discutați subiecte de natură politică?
-----	--

	(211)	
Frecvent		1
Ocazional		2
Niciodată		3
Nu știu		4

EB69.2 QA1

--

QA2	Atunci când aveți o opinie puternică, dumneavoastră căutați să convingeți prietenii, rudele sau colegii de serviciu să împărtășească aceeași opinie? Acest lucru se întâmplă ...?
-----	---

(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS)

	(212)	
Des		1
Din când în când		2
Rar		3
Niciodată		4
Nu știu		5

EB69.2 QA2

--

QA3	Pe ansamblu, cât de mulțumit(ă) sunteți de viața dvs. în general? Ați spune că sunteți...?
-----	--

(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS)

	(213)	
Foarte mulțumit(ă)		1
Destul de mulțumit(ă)		2
Nu prea mulțumit(ă)		3
Deloc mulțumit(ă)		4
Nu știu		5

EB69.2 QA3

NU ÎNTREBAȚI QA4a ÎN CY(tcc) - CY(ttc) trece la QA4b
--

QA4a	Cum apreciați situația prezentă a fiecăreia dintre următoarele?
------	---

(SE ARATĂ SCALA - UN SINGUR RĂSPUNS PE LINIE)

	(SE CITEȘTE LISTA)	Foarte bună	Destul de bună	Destul de proastă	Foarte proastă	NU ȘTIU
--	--------------------	-------------	----------------	-------------------	----------------	---------

(214)	1	Situația economiei românești	1	2	3	4	5
(215)	2	Situația economiei europene	1	2	3	4	5
(216)	3	Situația economiei globale	1	2	3	4	5
(217)	4	Situația locului dumneavoastră de muncă	1	2	3	4	5
(218)	5	Situația financiară a gospodăriei dv.	1	2	3	4	5
(219)	6	Situația locurilor de muncă din România	1	2	3	4	5
(220)	7	Situația mediului înconjurător din România	1	2	3	4	5

EB68.1 QA4 TREND MODIFIED

ÎNTREBAȚI QA4b ÎN CY(tcc) - CEILALȚI TREC LA QA5a

QA5a Cum apreciați situația prezentă a fiecăreia dintre următoarele?

(SE ARATĂ LISTA CU SCALA- UN SINGUR RĂSPUNS PE LINIE)

	(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS)	Foarte bună	Destul de bună	Destul de proastă	Foarte proastă	Nu știu	
(228)	1	Zona în care locuiți	1	2	3	4	5
(229)	2	Prestațiile serviciilor de sănătate din România	1	2	3	4	5
(230)	3	Sistemul pensiilor din România	1	2	3	4	5
(231)	4	Alocațiile de șomaj din România	1	2	3	4	5
(232)	5	Costurile de trai din România	1	2	3	4	5
(233)	6	Relațiile dintre oamenii de culturi sau religii sau naționalități diferite din România	1	2	3	4	5
(234)	7	Modul în care inegalitățile și sărăcia sunt tratate în România	1	2	3	4	5
(235)	8	Prețul abordabil al energiei în România	1	2	3	4	5
(236)	9	Prețul abordabil al locuințelor în România	1	2	3	4	5
(237)	10	Modul în care conduce administrația publică în România	1	2	3	4	5

NEW

ÎNTREBAȚI QA5a DOAR ÎN CY (tcc) - CEILALȚI TREC LA QA6a

QA5b

(238)	1		1	2	3	4	5
(239)	2		1	2	3	4	5
(240)	3		1	2	3	4	5
(241)	4		1	2	3	4	5
(242)	5		1	2	3	4	5

(244)	7		1	2	3	4	5
(245)	8		1	2	3	4	5
(246)	9		1	2	3	4	5
(247)	10		1	2	3	4	5

NEW

NU ÎNTREBAȚI QA6a în CY(tcc)-CY(tcc) TRECE LA QA6b

QA6a	Care sunt așteptările dv. pentru următoarele 12 luni: credeți că următoarele 12 luni vor fi mai bune, mai proste sau la fel ca și până acum în ceea ce privește...?
------	---

	(SE CITEȘTE LISTA)	Mai bune	Mai proaste	La fel	NU ȘTIU
(248)	1 Viața dv. în general	1	2	3	4
(249)	2 Situația economică a României	1	2	3	4
(250)	3 Situația financiară a gospodăriei dv.	1	2	3	4
(251)	4 Situația locurilor de muncă în România	1	2	3	4
(252)	5 Situația dvs. la locul de muncă	1	2	3	4
(253)	6 Situația economică în Uniunea Europeană	1	2	3	4
(254)	7 (SE ARATĂ LISTA CU SCALA- UN SINGUR RĂSPUNS PE LINIE)	1	2	3	4
(255)	8 (SE CITEȘTE LISTA -ROTIȚI)	1	2	3	4

EB69.2 QA4a TREND MODIFIED

Mult mai bună

QA7a	Pentru fiecare dintre următoarele domenii vă rog să îmi spuneți dacă situația lor în România este mai bună sau mai puțin bună în comparație cu media țărilor din Uniunea Europeană?
------	---

(SE ARATĂ LISTA CU SCALA- UN SINGUR RĂSPUNS PE LINIE)

	(SE CITEȘTE LISTA -ROTIȚI)	Mult mai bună	Oarecum mai bună	Oarecum mai puțin bună	Categoric mai puțin bună	NU ȘTIU
(264)	1 Situația economiei românești	1	2	3	4	5
(265)	2 Situația locurilor de muncă din România	1	2	3	4	5
(266)	3 Costurile de trai din România	1	2	3	4	5
(267)	4 Prețul la energie în România	1	2	3	4	5
(268)	5 Calitatea vieții în România	1	2	3	4	5
(269)	6 Situația mediului înconjurător din România	1	2	3	4	5

EB69.2 QA5a (ITEMS 1-5) - EB67.2 QA7C (ITEM 6) - TREND MODIFIED

ÎNTREBAȚI QA7b DOAR ÎN CY (tcc) - CEILALȚI TREC LA QA8a

(275)	6		1	2	3	4	5
-------	---	--	---	---	---	---	---

EB69.2 QA5a (ITEMS 1-5) - EB67.2 QA7C (ITEM 6) - TREND MODIFIED

NU ADRESAȚI QA8a și QA8b în CY (tcc)- CY(tcc) TRECEȚI LA QA8c

QA8a Care credeți că sunt cele mai importante două probleme cu care se confruntă România în prezent?

(SE ARATĂ LISTA - SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS - MAXIM 2 RĂSPUNSURI POSIBILE)

	(276-291)
Infracționalitatea	1,
Situația economică	2,
Creșterea prețurilor\ inflația	3,
Impozitarea	4,
Șomajul	5,
Terorismul	6,
Apărarea\ Politica externă	7,
Locuințele	8,
Imigrația	9,
Sistemul de îngrijire a sănătății	10,
Sistemul educațional	11,
Pensiile	12,
Protejarea mediului înconjurător	13,
Probleme legate de energie	14,
Altele (SPONTAN)	15,
Nu știu	16,

EB69.2 QA6a

QA8b Și personal, care sunt cele mai importante două probleme cu care vă confrunțați în prezent?

(SE ARATĂ LISTA - SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS - MAXIM 2 RĂSPUNSURI POSIBILE)

	(292-307)
Infracționalitatea	1,
Situația economică	2,
Creșterea prețurilor\ inflația	3,
Impozitarea	4,
Șomajul	5,
Terorismul	6,
Apărarea\ Politica externă	7,
Locuințele	8,
Imigrația	9,
Sistemul de îngrijire a sănătății	10,
Sistemul educațional	11,
Pensiile	12,
Protejarea mediului înconjurător	13,
Probleme legate de energie	14,
Alteceva (SPONTAN)	15,

Nu știu	16,
---------	-----

NEW

ÎNTREBAȚI QA8c ȘI QA8d DOAR ÎN CY (TCC) - CEILALȚI TREC LA QA9a

QA9a În general, credeți că faptul că România face parte din Uniunea Europeană este..?

(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS)

Un lucru bun	(340)
Un lucru rău	1
Nici bun, nici rău	2
Nu știu	3
	4

EB69.2 QA7a

QA10a Luând totul în considerare, apreciați că România beneficiază sau nu de faptul ca este membră a Uniunii Europene?

Beneficiază	(341)
Nu beneficiază	1
Nu știu	2
	3

EB69.2 QA8a

EB69.2 QA8c

NU ÎNTREBAȚI QA11a ÎN CY(tcc) - CY(tcc) TRECE LA QA11b

QA11a În prezent, considerați că, în general, lucrurile se îndreaptă în direcția corectă sau în direcția greșită în...?

(UN SINGUR RĂSPUNS PE LINIE)

	(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS)	Lucrurile se îndreaptă în direcția corectă	Lucrurile se îndreaptă în direcția greșită	Nici corectă, nici greșită (RĂSPUNS SPONTAN)	Nu știu
--	-----------------------------------	--	--	--	---------

(346)	1	România	1	2	3	4
(347)	2	Uniunea Europeană	1	2	3	4

EB69.2 QA11a

--

QA12 Aș vrea să vă întreb acum câtă încredere aveți în anumite instituții. Pentru fiecare dintre următoarele instituții, vă rog să-mi spuneți dacă tindeți să aveți încredere sau nu în ea.

	CITIȚI	Tind să am încredere	Tind să nu am încredere	Nu știu	
(350)	1	Justiția / Sistemul juridic românesc	1	2	3
(351)	2	Partidele politice	1	2	3
(352)	3	Autoritățile publice regionale sau locale	1	2	3
(353)	4	Guvernul României	1	2	3
(354)	5	Camera Deputaților	1	2	3
(355)	6	Uniunea Europeană	1	2	3
(356)	7	Națiunile Unite	1	2	3
(357)	8	NATO	1	2	3

EB69.2 QA12 TREND MODIFIED

ADRESAȚI TUTUROR PERSOANELOR INTERVIEWATE

--

QA13 În general, ce imagine vă evocă dvs. Uniunea Europeană?

--

Foarte pozitivă	(358)
Destul de pozitivă	1
Neutră	2
Destul de negativă	3
Foarte negativă	4
Nu știu	5
	6

EB69.2 QA13

--

QA14 Ce înseamnă pentru dvs. personal Uniunea Europeană?

(ARATAȚI LISTA - CITIȚI – MAI MULTE RĂSPUNSURI POSIBILE - ROTEȘTE DE SUS ÎN JOS \ DE JOS ÎN SUS)

Pace	(359-374)
Prosperitate economică	1,
Democrație	2,
Protecție socială	3,
Libertatea de a călători, studia și a lucra oriunde în Uniunea Europeană	4,
Diversitate culturală	5,
Un cuvânt mai greu de spus în lume	6,
	7,

Euro	8,
Șomaj	9,
Birocrație	10,
Risipă de bani	11,
Pierderea identității noastre culturale	12,
Mai multe infracțiuni	13,
Control insuficient la granițele exterioare	14,
Altceva (SPONTAN)	15,
Nu știu	16,

EB69.2 QA14

NU ÎNTREBAȚI QA15a ÎN CY (tcc) - ÎNTREBAȚI AFIRMAȚIA 1 DOAR ÎN ȚĂRILE UE27 CARE NU SUNT ÎN ZONA EURO - ÎNTREBAȚI AFIRMAȚIA 2 DOAR ÎN ZONA EURO - FM, HR și TR ÎNTREBAȚI DOAR AFIRMAȚIILE 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10 ȘI 11 - CY (tcc) TRECE LA QA15b

QA15a	Dvs. sunteți mai degrabă de acord sau mai degrabă în dezacord cu afirmațiile următoare?
-------	---

	(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS)	Tind să fiu de acord	Tind să fiu în dezacord	Nu știu
(375)	1 Există o mai mare stabilitate economică deoarece România este membră a UE	1	2	3
(376)	2	1	2	3
(377)	3 Vocea mea contează în Uniunea Europeană	1	2	3
(378)	4 Vocea mea contează în România	1	2	3
(379)	5 Înțeleg cum funcționează Uniunea Europeană	1	2	3
(380)	6 Vocea României contează în Uniunea Europeană	1	2	3
(381)	7 Interesele României sunt bine luate în considerare în Uniunea Europeană	1	2	3
(382)	8 Uniunea Europeană își impune punctul de vedere în România	1	2	3
(383)	9 Guvernul României este sensibil la problemele cetățenilor români	1	2	3
(384)	10 Uniunea Europeană este sensibilă la problemele cetățenilor români	1	2	3
(385)	11 Guvernul României este sensibil la problemele cetățenilor europeni	1	2	3

EB69.2 QA15a TREND MODIFIED

ÎNTREBAȚI QA15b DOAR ÎN CY(tcc) - CEILALȚI TREC LA QA16

EB69.2 QA15b

ADRESAȚI TUTUROR PERSOANELOR INTERVIEWATE

QA16	Ați auzit despre ...?
------	-----------------------

	(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS)	Da	Nu	NU ȘTIU
(391)	1 Parlamentul European	1	2	3
(392)	2 Comisia Europeană	1	2	3
(393)	3 Consiliul Uniunii Europene	1	2	3

(394)	4	Banca Centrală Europeană	1	2	3
-------	---	--------------------------	---	---	---

EB69.2 QA16

QA17 Și pentru fiecare dintre următoarele instituții europene, credeți că joacă sau nu un rol important în viața Uniunii Europene?

	SE CITEȘTE LISTA	Joacă un rol important	Nu joacă un rol important	Nu știu
--	------------------	------------------------	---------------------------	---------

(395)	1	Parlamentul European	1	2	3
(396)	2	Comisia Europeană	1	2	3
(397)	3	Consiliul Uniunii Europene	1	2	3
(398)	4	Banca Centrală Europeană	1	2	3

EB69.2 QA17

QA18 Vă rog sa-mi spuneți pentru fiecare dintre aceste instituții dacă tindeți să aveți sau să nu aveți încredere în ele?

	(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS)	Tind să am încredere	Tind să nu am încredere	NU ȘTIU
--	-----------------------------------	----------------------	-------------------------	---------

(399)	1	Parlamentul European	1	2	3
(400)	2	Comisia Europeană	1	2	3
(401)	3	Consiliul Uniunii Europene	1	2	3
(402)	4	Banca Centrală Europeană	1	2	3

EB69.2 QA18

QA19a După părerea dvs., care este viteza actuală de construire a Europei? Vă rog să vă uitați la aceste figuri (ARATĂ CARTELA CU SCALA). Nr. 1 înseamnă că "stă pe loc" iar Nr.7 "aleargă cât se poate de repede". Alegeți o cifră care corespunde cel mai bine opiniei dvs

QA19b Și care corespunde cel mai bine vitezei pe care v-ați dori-o?

(SE ARATĂ LISTA CU SCALA)

SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS	(403)	(404)
	QA19a	QA19b
	VITEZA ACTUALA	VITEZA DORITA
Stă pe loc	1	1
	2	2
	3	3
	4	4
	5	5
	6	6
Aleargă cât se poate de repede	7	7
Nu știu	8	8

EB66.1 QA13a&b

QA20 Gândindu-vă la puterea de cumpărare, care să zicem că este ceea ce gospodăria dumneavoastră își poate permite în viața de zi cu zi, dacă ați compara situația actuală cu cea de acum cinci ani, ați spune că s-a îmbunătățit, a rămas aproape la fel, sau s-a î

(SE ARATĂ LISTA CU VARIANTELE DE RĂSPUNS - UN SINGUR RĂSPUNS)

(405)	
S-a îmbunătățit	1
A rămas aproape la fel	2
S-a înrăutățit	3
Nu știu	4

EB69.2 QA27

QA21 Vă rog să îmi spuneți în ce măsură sunteți de acord sau în dezacord cu următoarea afirmație: Aveți dificultăți în a vă plăti toate facturile la sfârșitul lunii.

(CITIȚI - UN SINGUR RĂSPUNS)

(406)	
Total de acord	1
Mai degrabă de acord	2
Mai degrabă în dezacord	3
În total dezacord	4
Nu știu	5

EB69.2 QA28

QA22 Vorbind la modul general, credeți că viața celor care azi sunt copii va fi mai ușoară, mai grea sau nici mai grea, nici mai ușoară decât cea a generației dvs?

CITIȚI - UN SINGUR RĂSPUNS

(407)	
Mai ușoară	1
Mai grea	2
Nici mai grea, nici mai ușoară	3
NU ȘTIU	4

EB69.2 QA29

QA23 Vă rog să îmi spuneți dacă tindeți să fiți de acord sau în dezacord cu următoarea afirmație: Copiii din România ar avea o viață mai bună

	dacă ar emigra în altă țară.
--	------------------------------

(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS)

		(408)
Tind să fiu de acord		1
Tind să fiu în dezacord		2
Depinde (SPONTAN)		3
Nu știu		4

NEW

QA24	Pentru fiecare dintre următoarele afirmații despre Uniunea Europeană ați putea să-mi spuneți care dintre ele credeți că sunt adevărate și care sunt false?
------	--

	(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS - ROTIȚI)	Adevărat	Fals	Nu știu	
(409)	1	În prezent Uniunea Europeană este compusă din cincisprezece state membre	1	2	3
(410)	3	La fiecare șase luni, un alt stat membru devine președintele Consiliului Uniunii Europene	1	2	3
(411)	4	Zona euro este formată în prezent din 12 state membre	1	2	3
(412)	2	Elveția este membră a Uniunii Europene	1	2	3

EB69.2 QA34 (ITEMS' SEQUENCE MODIFIED + ROTATE ADDED)

ÎNTREBAȚI QA25 și QA26 DOAR ÎN UE27 - CEILALȚI TREC LA QA27

QA25	Pentru fiecare din domeniile următoare, sunteți de părere că deciziile ar trebui să fie luate de guvernul român sau luate în comun în cadrul Uniunii Europene?
------	--

(UN SINGUR RĂSPUNS PE LINIE)

	(CITIȚI LISTA – ROTIȚI)	Guvernul României	În comun, în cadrul Uniunii Europene	Nu știu	
(413)	1	Lupta împotriva criminalității	1	2	3
(414)	2	Impozitarea	1	2	3
(415)	3	Lupta împotriva șomajului	1	2	3
(416)	4	Lupta împotriva terorismului	1	2	3
(417)	5	Apărarea și politica externă	1	2	3
(418)	6	Imigrația	1	2	3
(419)	7	Sistemul educațional	1	2	3
(420)	8	Pensiile	1	2	3
(421)	9	Protecția mediului	1	2	3

EB69.2 QA35a

QA26	Pentru fiecare din domeniile următoare, sunteți de părere că deciziile ar trebui să fie luate de guvernul român sau luate în comun în cadrul Uniunii Europene?
------	--

(UN SINGUR RĂSPUNS PE LINIE)

	SE CITEȘTE LISTA DE AFIRMAȚII – ROTIȚI ORDINEA	Guvernul României	În comun, în cadrul Uniunii Europene	Nu știu
(422)	1 Sănătate	1	2	3
(423)	2 Protecția socială	1	2	3
(424)	3 Agricultură și pescuit	1	2	3
(425)	4 Protecția consumatorilor	1	2	3
(426)	5 Cercetarea științifică și tehnologică	1	2	3
(427)	6 Suportul pentru regiunile care întâmpină dificultăți economice	1	2	3
(428)	7 Energie	1	2	3
(429)	8 Concurență	1	2	3
(430)	9 Transporturi	1	2	3
(431)	10 Economie	1	2	3
(432)	11 Combaterea inflației	1	2	3

EB69.2 QA36a

ADRESAȚI TUTUROR PERSOANELOR INTERVIEWATE

QA27	Care este opinia dvs. în legătură cu următoarele afirmații? Vă rog să-mi spuneți pentru fiecare afirmație în parte dacă sunteți în favoarea sau împotriva ei.
------	---

	(SE CITEȘTE LISTA DE AFIRMAȚII – LA FIECARE RESPONDENT SE INCEPE CITIREA CU ALTĂ AFIRMAȚIE)	În favoarea / pentru	Împotriva	Nu știu
(433)	1 O Uniune Monetară Europeană, având o singură monedă, Euro	1	2	3
(434)	2 O politică externă comună în statele membre ale Uniunii Europene față de alte țări din afara acesteia	1	2	3
(435)	3 O politică comună de apărare și securitate a statelor membre ale Uniunii Europene	1	2	3
(436)	4 Extinderea într-o măsură mai mare a Uniunii Europene pentru a include alte țări în anii următori	1	2	3
(437)	5 Viteza de construire a Europei să fie mai mare într-un grup de țări decât în celelalte țări	1	2	3

EB69.2 QA37 (ITEMS 1-4) - EB68.1 QA22 (ITEM 5)

QA28	În ultimii ani, integrarea europeană a pus accentul pe diferite teme. După părerea dvs., care sunt aspectele pe care ar trebui să pună accentul instituțiile europene în următorii ani pentru a întări Uniunea Europeană în viitor?
------	---

(ARĂTAȚI LISTA CU VARIANTELE DE RĂSPUNS - CITIȚI VARIANTELE DE RĂSPUNS - MAXIMUM 3 RĂSPUNSURI)

Piața internă	(438-452) 1, 2,
Politica culturală	

Politica externă europeană	3,
Politica europeană de apărare	4,
Chestiunile privind imigrația	5,
Politica europeană de educație	6,
Probleme privind protecția mediului înconjurător	7,
Problemele energetice	8,
Solidaritatea cu regiunile mai sărace	9,
Cercetarea științifică	10,
Chestiunile sociale	11,
Lupta împotriva criminalității	12,
Nici unul dintre acestea (SPONTAN)	13,
Altele (SPONTAN)	14,
Nu știu	15,

EB69.2 QA39

ÎNTREBAȚI DE LA QA29 LA QA32 DOAR ÎN UE27 - CY(tcc) TRECE LA QA33b - CEILALȚI TREC LA QA33a

--

QA29	În Uniunea Europeană, fiecare Stat Membru, la rândul lui, devine Președintele Consiliului Uniunii Europene pentru 6 luni. În momentul de față este rândul Franței. Ați citit de curând în ziare sau ați auzit la radio sau la televizor sau ați văzut pe intern
------	---

(453)	
Da	1
Nu	2
Nu știu	3

EB69.2 QA40 TREND MODIFIED

ÎNTREBAȚI QA30 DOAR ÎN FR - CELELALTE UE17 TREC LA QA31

QA31	În Uniunea Europeană, fiecare Stat Membru, la rândul lui, devine Președintele Consiliului Uniunii Europene pentru 6 luni. Începând cu 1 iunie 2008 va fi rândul Republicii Cehe. Ați citit de curând în ziare sau ați auzit la radio sau la televizor sau ați v
------	---

(455)	
Da	1
Nu	2
Nu știu	3

EB69.2 QA42

ÎNTREBAȚI QA32 DOAR ÎN CZ - CEILALȚI TREC LA QA33A

EB69.2 QA43

ADRESAȚI TUTUROR CU EXCEPȚIA CY(tcc) - CY(tcc) TRECE LA QA33b

--

QA33a	Care dintre următoarele 2 afirmații este cea mai apropiată de punctul dvs. de vedere legat de globalizare?
-------	--

(CITIȚI VARIANTELE DE RĂSPUNS - UN SINGUR RĂSPUNS)

Globalizarea reprezintă o bună oportunitate pentru companiile românești grație deschiderii piețelor	(457)	1
Globalizarea reprezintă o amenințare pentru locurile de muncă și companiile din România		2
Nu știu		3

EB69.2 QA48a

ÎNTREBAȚI QA33b DOAR ÎN CY(tcc) - CEILALȚI TREC LA QA34a

EB69.2 QA48b

ÎNTREBAȚI QA34a PENTRU EȘANTION A - CEILALȚI TREC LA QA34b

QA34a	În ce măsură sunteți de acord sau nu cu următoarea afirmație: Uniunea Europeană ne ajută să ne protejăm față de efectele negative ale globalizării.
-------	---

(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS - UN SINGUR RĂSPUNS)

Total de acord	(459)	1
Tind să fiu de acord		2
Tind să fiu în dezacord		3
Total în dezacord		4
Nu știu		5

EB69.2 QA49a

ÎNTREBAȚI QA34b PENTRU EȘANTION B - EȘANTION A TREC LA QB1a

QA34b	În ce măsură sunteți de acord sau nu cu următoarea afirmație: Uniunea Europeană permite cetățenilor europeni să beneficieze mai mult de pe urma efectelor pozitive ale globalizării.
-------	--

(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS - UN SINGUR RĂSPUNS)

Total de acord	(460)	1
Tind să fiu de acord		2
Tind să fiu în dezacord		3
Total în dezacord		4
Nu știu		5

EB69.2 QA49b

ÎNTREBAȚI QC DOAR ÎN UE27

QC1 În 1989, căderea zidului din Berlin a marcat sfârșitul Cortina de Fier care a separat Estul de Vestul Europei. Pentru fiecare dintre următoarele afirmații, vă rog să îmi spuneți în ce măsură, luând totul în considerare, a beneficiat sau nu din cauza căderii zidului Berlinului?

(SE ARATĂ LISTA CU SCALA- UN SINGUR RĂSPUNS PE LINIE)

	(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS)	A beneficiat într-o mare măsură	A beneficiat într-o oarecare măsură	Nu prea a beneficiat	Nu a beneficiat deloc	Nu știu	
(504)	1	Uniunea Europeană	1	2	3	4	5
(505)	2	România	1	2	3	4	5
(506)	3	Dumneavoastră personal	1	2	3	4	5

NEW

QC2 Din 2004 Uniunea Europeană s-a lărgit de la 15 la 27 de țări. În general, cum ați judeca această lărgire a Uniunii Europene?

SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS - UN SINGUR RĂSPUNS)

A întărit Uniunea Europeană	(507)
A slăbit Uniunea Europeană	1
Nu știu	2
	3

NEW

QC3 Referitor la domeniile în care Uniunea Europeană poate lua decizii, care dintre următoarele afirmații se apropie cel mai mult de viziunea dumneavoastră personală?

SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS - UN SINGUR RĂSPUNS)

Sunt prea multe domenii în care UE poate lua decizii	(508)
Nu sunt suficiente domenii în care UE poate lua decizii	1
Numărul domeniilor în care UE poate lua decizii este potrivit (SPONTAN)	2
Nu știu	3
	4

NEW

Haideți să discutăm acum despre alt subiect.

ÎNTREBAȚI QE DOAR ÎN EU27

QE1 Anul acesta în august, a izbucnit un conflict între Rusia și Georgia. Ați auzit sau ați citit despre acest conflict?

(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS - UN SINGUR RĂSPUNS)

	(698)
Da, și știți exact despre ce a fost vorba	1
Da, dar nu știți ce exact despre ce a fost vorba	2
Nu	3
Nu știu	4

NEW

QE2 Tensiunile continue dintr-o regiune a Georgiei, Osetia de Sud au dus la un conflict deschis între forțele armate rusești și cele georgiene. În opinia dvs., care dintre următoarele a jucat rolul cel mai important în finalizarea acestui conflict?

(CITIȚI VARIANTELE DE RĂSPUNS - ROTIȚI - UN SINGUR RĂSPUNS)

	(699)
Națiunile Unite	1
NATO	2
Uniunea Europeană	3
Statele Unite	4
OSCE	5
Niciuna (NU SE CITEȘTE)	6
Alta (SPONTAN - SPECIFICAȚI)	7
Nu știu	8

NEW

ÎNTREBAȚI QE2a DACĂ "ALTA", COD 7 LA QE2

QE2a Care altele?

QE3 Dv. credeți că acest conflict ar putea avea un impact asupra securității furnizării de energie în Uniunea Europeană?

(CITIȚI VARIANTELE DE RĂSPUNS - UN SINGUR RĂSPUNS)

	(721)
Da, foarte mult	1
Da, mai degrabă da	2
Nu, mai degrabă nu	3
Nu, cu siguranță nu	4
Nu știu	5

NEW

ÎNTREBAȚI ÎN TOATE ȚĂRILE

SE ÎNTREABĂ D15b DOAR PENTRU CEI CARE NU EFECTUEAZĂ ÎN PREZENT NICI UN FEL DE MUNCĂ PLĂTITĂ, CODURILE 1-4 LA D15a

D15a Care este ocupația dv. actuală?

D15b Ați desfășurat o activitate profesională plătită în trecut? Care a fost ultima dv. ocupație?

	(722-723)	(724-725)
	D15a	D15b
	Ocupația actuală	Trecută
NU LUCREAZĂ		
Responsabil(ă) cu treburile casei, efectuează cumpărăturile zilnice, sau fără niciun fel de ocupație curentă, fără un loc de muncă	1	1
Elev / Student	2	2
Șomer sau temporar fără loc de muncă	3	3
Pensionat(ă) sau în incapacitate de muncă pe caz de boală	4	4
ACTIVITATE PE CONT PROPRIU		
Fermier, agricultor	5	5
Pescar	6	6
Profesiuni libere (avocat, medic, contabil, arhitect, etc.)	7	7
Proprietar de magazin, meseriaș, altă persoană care lucrează pe cont propriu	8	8
Deținătorul unei afaceri, proprietarul (unic sau asociat) unei companii	9	9
ANGAJAT		
Specialist cu studii superioare, salariat (medic, avocat, contabil, arhitect...)	10	10
Manager general, director sau persoană care ocupă o funcție de conducere la vârf	11	11
Persoană ocupând o funcție de conducere la nivel mediu și inferior (șef de departament, șef de birou, profesor, tehnician)	12	12
Angajat, lucrând majoritatea timpului în birou	13	13
Angajat, lucrând majoritatea timpului pe teren (agent de vânzări, șofer, etc.)	14	14
Angajat, lucrând în domeniul serviciilor publice dar nu la birou (spital, alimentație publică, poliție, pompieri, etc.)	15	15
Maistru, șef de echipă	16	16
Muncitor calificat	17	17
Muncitor necalificat, zilier, personal de serviciu	18	18
Nu a prestat niciodată o activitate profesională remunerată	19	19

EB69.2 D15a D15b

Să trecem la un alt subiect

ÎNTREBAȚI QG DOAR ÎN ȚĂRILE UE27

QG1 Uniunea Europeană dispune de un buget care este utilizat într-un număr mare de activități și investiții în toate Statele Membre și în afara Uniunii Europene. În general, gândindu-vă la bugetul Uniunii Europene, ați spune că..?

(ARĂTAȚI LISTA - CITIȚI VARIANTELE DE RĂSPUNS - UN SINGUR RĂSPUNS)

	(887)
Ați auzit despre el, și știți foarte bine la ce se referă	1
Ați auzit despre el, dar nu știți foarte bine la ce se referă	2
Nu ați auzit niciodată despre bugetul Uniunii Europene	3
Nu știu	4

NEW

QG2a Pentru care din următoarele domenii credeți că se cheltuie cea mai mare parte a bugetului Uniunii Europene? În primul rând?

(SE ARATĂ LISTA CU VARIANTELE DE RĂSPUNS - SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS - ROTIȚI - UN SINGUR RĂSPUNS)

	(888-889)
Creșterea economică	1
Cercetare științifică	2
Educație și formare	3
Chestiuni energetice	4
Transporturi	5
Schimbarea climatică și protecția mediului	6
Agricultură și dezvoltare rurală	7
Investiții regionale	8
Ajutorarea țărilor vecine UE, inclusiv țările candidate (dacă este necesar, explicați că țările candidate sunt țările care sunt oficial candidate la aderarea în UE)	9
Suport de dezvoltare și suport umanitar pentru țările din afara UE	10
Apărare și securitate	11
Chestiunile privind imigrația	12
Ocuparea forței de muncă și protecție socială	13
Sănătatea publică	14
Cultura și media	15
Costuri administrative și de personal, construcții	16
Niciuna (NU SE CITEȘTE)	17
Alteceva (SPONTAN)	18
Nu știu	19

EB66.1 QA28 TREND MODIFIED

QG2b Mai sunt și altele?

(ARĂTAȚI LISTA- CITIȚI- ROTIȚI - MAXIM 3 RĂSPUNSURI)

	(890-908)
Creșterea economică	1,
Cercetarea științifică	2,
Educație și formare	3,
Chestiuni energetice	4,
Transporturi	5,

Schimbarea climatică și protecția mediului	6,
Agricultură și dezvoltare rurală	7,
Investiții regionale	8,
Ajutorarea țărilor vecine UE, inclusiv țările candidate (dacă este necesar, explicați că țările candidate sunt țările care sunt oficial candidate la aderarea în UE)	9,
Suport de dezvoltare și suport umanitar pentru țările din afara UE	10,
Apărare și securitate	11,
Chestiunile privind imigrația	12,
Ocuparea forței de muncă și protecție socială	13,
Sănătatea publică	14,
Cultura și media	15,
Costuri administrative și de personal, construcții	16,
Nici una (NU SE CITEȘTE)	17,
Altceva (SPONTAN)	18,
Nu știu	19,

NEW

QG3a Și pe care dintre următoarele ați dori să se cheltuiască bugetul Uniunii Europene? În primul rând?

(ARĂTAȚI LISTA - CITIȚI - ROTIȚI ORDINEA RĂSPUNSURILOR - UN SINGUR RĂSPUNS)

	(909-910)
Creșterea economică	1
Cercetarea științifică	2
Educație și formare	3
Chestiuni energetice	4
Transporturi	5
Schimbarea climatică și protecția mediului	6
Agricultură și dezvoltare rurală	7
Investiții regionale	8
Ajutorarea țărilor vecine UE, inclusiv țările candidate	9
Suport de dezvoltare și suport umanitar pentru țările din afara UE (dacă este necesar, explicați că țările candidate sunt țările care sunt oficial candidate la aderarea în UE)	10
Apărare și securitate	11
Chestiunile privind imigrația	12
Ocuparea forței de muncă și protecție socială	13
Sănătatea publică	14
Cultura și media	15
Costuri administrative și de personal, construcții	16
Nici una (NU SE CITEȘTE)	17
Altceva (SPONTAN)	18
Nu știu	19

NEW

QG3b Mai sunt și altele?

(ARĂTAȚI LISTA - CITIȚI - ROTIȚI ORDINEA RĂSPUNSURILOR - MAX. 3 RĂSPUNSURI)

	(911-929)
Creșterea economică	1,
Cercetarea științifică	2,
Educație și formare	3,
Chestiuni energetice	4,
Transporturi	5,
Schimbarea climatică și protecția mediului	6,
Agricultură și dezvoltare rurală	7,
Investiții regionale	8,
Ajutorarea țărilor vecine UE, inclusiv țările candidate (dacă este necesar, explicați că țările candidate sunt țările care sunt oficial candidate la aderarea în UE)	9,
Suport de dezvoltare și suport umanitar pentru țările din afara UE	10,
Apărare și securitate	11,
Chestiunile privind imigrația	12,
Ocuparea forței de muncă și protecție socială	13,
Sănătatea publică	14,
Cultura și media	15,
Costuri administrative și de personal, construcții	16,
Nici una (NU SE CITEȘTE)	17,
Altceva (SPONTAN)	18,
Nu știu	19,

NEW

DATE DEMOGRAFICE

D1 În materie de politică oamenii vorbesc despre "stânga" și de "dreapta". Dvs. unde v-ați plasa pe următoarea scală?

(SE ARATĂ SCALA – NU SUGERAȚI RĂSPUNSUL - DACĂ PERSOANA INTERVIEWATĂ EZITĂ, ÎNCERCAȚI DIN NOU)

	(977-978)
1 Stânga	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10 Dreapta	
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

Refuz (răspuns SPONTAN) 11

NU ȘTIU 12

EB69.2 D1

NU EXISTĂ ÎNTREBĂRILE DE LA D2 LA D6

D7 Ați putea să-mi spuneți litera care corespunde cel mai bine situației dvs. actuale?

(SE ARATĂ LISTA CU VARIANTELE DE RĂSPUNS – SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS – UN SINGUR RĂSPUNS)

	(979-980)
Căsătorit(ă)	1
Recăsătorit(ă)	2
Necăsătorit(ă), locuiesc în prezent cu partenerul	3
Necăsătorit(ă), n-am locuit vreodată cu un partener	4
Necăsătorit(ă), am locuit cu un partener, dar în prezent locuiesc singur(ă)	5
Divorțat(ă)	6
Locuiesc separat de soț(ie)	7
Văduv(ă)	8
Altă situație (răspuns SPONTAN)	9
Refuz (răspuns SPONTAN)	10

EB69.2 D7

D8 La ce vârstă ați încheiat pregătirea școlară (cursuri de zi)?

(OPERATOR: DACĂ "ÎNCĂ STUDIAZĂ" COD '00' - DACĂ "FĂRĂ STUDII" COD '01' - DACĂ "REFUZĂ" COD '98' - DACĂ "NU ȘTIU" COD '99')

(981-982)

--	--

EB69.2 D8

NU EXISTĂ ÎNTREBAREA D9

D10 Sexul respondentului

	(983)
Masculin	1
Feminin	2

EB69.2 D10

D11 Câți ani aveți?

(984-985)

--	--

EB69.2 D11

NU EXISTĂ ÎNTREBĂRILE D12-D14

ÎNTREBĂRILE D15a&b SUNT ADRESATE ÎNAINTE DE QB

NU EXISTĂ ÎNTREBĂRILE D16 LA D24

D25 Ați spune că locuiți ...?

(SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS)

	(986)
La sat sau comună	1
Într-un oraș mic sau mediu	2
Într-un oraș mare	3
Nu știu	4

EB69.2 D25

NU EXISTĂ ÎNTREBĂRILE D26 - D39

D40a Vă rog să-mi spuneți câte persoane în vârstă de 15 ani și peste, locuiesc în această gospodărie, incluzându-vă și pe dvs. aici?

(OPERATOR: CITIȚI - NOTAȚI RĂSPUNSUL ÎN CLAR)

(987-
988)

--	--

EB69.2 D40a

D40b Câți copii cu vârsta mai mică de 10 ani locuiesc în această gospodărie?

(OPERATOR: CITIȚI - NOTAȚI RĂSPUNSUL ÎN CLAR)

(989-
990)

--	--

EB69.2 D40b

D40c Câți copii cu vârsta între 10-14 ani locuiesc în această gospodărie?

(OPERATOR: CITIȚI - NOTAȚI RĂSPUNSUL ÎN CLAR)

(991-
992)

--	--

EB69.2 D40c

D41 Dvs. v-ați născut...?

(SE ARATĂ LISTA CU VARIANTELE DE RĂSPUNS – SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS – UN SINGUR RĂSPUNS)

	(993)
În România	1
În altă țară membră a Uniunii Europene	2
În Europa, dar nu într-o țară membră a Uniunii Europene	3
În Asia, în Africa sau în America Latină	4
În America de Nord, în Japonia sau în Oceania	5
Refuz (răspuns SPONTAN)	6

EB69.2 D41

D42 Care din următoarele propoziții corespunde situației dvs.?

(SE ARATĂ LISTA CU VARIANTELE DE RĂSPUNS – SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS – UN SINGUR RĂSPUNS)

	(994)
Mama și tatăl dvs. s-au născut în România	1
Unul dintre părinți s-a născut în România iar celălalt s-a născut într-un stat membru al Uniunii Europene	2
Mama și tatăl dvs. s-au născut într-un alt stat membru al Uniunii Europene	3
Unul dintre părinți s-a născut în România iar celălalt s-a născut într-un stat din afara Uniunii Europene	4
Mama și tatăl dvs. s-au născut într-un stat din afara Uniunii Europene	5
Unul dintre părinții dumneavoastră s-a născut în alt stat membru al UE, iar celălalt s-a născut în afara UE	6
Nu știu \ Refuz (răspuns SPONTAN)	7

EB69.2 D42

D43a Aveți telefon fix în posesie în gospodărie?

D43b Aveți telefon mobil/GSM?

	(995)	(996)
	D43a	D43b
	Telefon fix	Telefon mobil
Da	1	1
Nu	2	2

EB69.2 D43a D43b

D46 Pe care din următoarele bunuri le aveți în posesie?

(SE ARATĂ LISTA CU VARIANTELE DE RĂSPUNS - SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS - MAI MULTE RĂSPUNSURI)

	(997-1006)
Televizor	1,
DVD player	2,
CD player	3,
Computer \ calculator	4,
O conexiune la internet acasă	5,
Un autoturism	6,
Un apartament \ o casă pe care l-ați/ați achitat/o	7,
Un apartament \ o casă pentru care încă mai plătiți	8,
Niciuna din aceste (SPONTAN)	9,
NU ȘTIU	10,

EB69.2 D46

PROTOCOL DE INTERVIU

P1	DATA INTERVIULUI
----	------------------

(1027-1028)

		ZIUA
--	--	------

(1029-1030)

		LUNA
--	--	------

EB69.2 P1

P2	ORA ÎNCEPERII INTERVIULUI
----	---------------------------

(OPERATOR: FOLOSÎȚI MODUL DE ÎNREGISTRARE CU 24 DE ORE)

(1031-1032)

		ORA
--	--	-----

(1033-1034)

		MINUTE
--	--	--------

EB69.2 P2

P3	DURATA INTERVIULUI, ÎN MINUTE
----	-------------------------------

(1035-1037)

			MINUTE
--	--	--	--------

EB69.2 P3

P4	Numărul de persoane prezente în timpul interviului, inclusiv operatorul de interviu.
----	--

Două (operatorul de interviu și persoana interviuată)	(1038)	1
Trei		2
Patru		3
Cinci sau mai multe		4

EB69.2 P4

P5	Cooperarea persoanei interviuate
----	----------------------------------

Excelentă	(1039)	1
Bună		2
Medie		3
Proastă		4

EB69.2 P5
